

Specialioji ataskaita

Anglies dioksido surinkimo ir saugojimo ir naujoviškų atsinaujinančiosios energijos išteklių demonstravimas komerciniu lygmeniu ES: per pastarąjį dešimtmetį nepasiekta numatyta pažanga

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

AUDITO GRUPĖ

Specialiosiose ataskaitose Audito Rūmai pateikia savo auditų, susijusių su ES politikomis ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatus. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams rizikas, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Europos Audito Rūmų nario Nikolaos Milionis vadovaujama I audito kolegija „Tvarus gamtos išteklių naudojimas“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Samo Jereb, kuriam talkino asmeninio kabineto atašė Jerneja Vrabič; pagrindinis vadybininkas Helder Faria Viegas; užduoties vadovas Stefan Den Engelsen, auditoriai Oana Dumitrescu, Joachim Otto, Ernesto Roessing, Juan Antonio Vazquez Rivera ir Anna Zalega. Lingvistinę pagalbą teikė Zuzanna Filipski.

Iš kairės į dešinę: Ernesto Roessing, Jerneja Vrabič, Stefan Den Engelsen, Samo Jereb, Helder Faria Viegas, Oana Dumitrescu.

TURINYS

	Dalys
Žodynėlis	
Santrumpos	
Santrauka	I–X
Įvadas	1–14
ES parama mažanglės energetikos sektoriaus parodomiesiems projektams	1–10
Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti (EEPEG)	4
NER300	5–8
Kitos ES iniciatyvos, kuriomis remiami mažanglės energetikos parodomieji projektai	9–10
Nuolatinis švarios energijos inovacijų poreikis	11–14
Audito apimtis ir metodas	15–18
Pastabos	19–107
EEPEG ir NER300 buvo nustatyti plačių užmojų anglies dioksido surinkimo ir saugojimo bei pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių tikslai	19–36
EEPEG trūksta plačių užmojų dėl anglies dioksido surinkimo ir saugojimo...	20–22
... bet teigiamai prisidėta prie sparčiai besiplėtojančio jūros vėjo energijos sektoriaus	23–27
Pagal NER300 nepavyko įgyvendinti nė vieno sėkmingo anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projekto...	28–30
... ir negali daryti numatyto poveikio pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektams	31–36
EEPEG ir NER300 projektams poveikį darė neigiamos investavimo sąlygos	37–55
Reglamentavimo sistemų ir politikos neužtikrintumas turėjo įtakos parodomųjų projektų investicinei aplinkai	41–48

CCS projektų atveju pagrindinėmis kliūtimis buvo mažėjančios anglies dioksido rinkos kainos ir kitos paramos ir pajamų stoka	49–55
NER300 struktūra apribojo Komisijos ir valstybių narių gebėjimą reaguoti į kintančias aplinkybes	56–85
Pasirinktas NER300 finansavimo modelis nepadėjo veiksmingai sumažinti parodomųjų projektų rizikos	57–65
NER300 projektų atranka ir sprendimų priėmimo procesai buvo sudėtingi	66–79
Dėl kitų NER300 struktūros savybių sulėtėjo reakcija į besikeičiančią aplinką	80–85
Reikia patobulinti koordinavimo ir atskaitomybės tvarką	86–107
Nepaisant lėtesnės, nei numatyta, pažangos, SET planas yra pagrindas užtikrinti geresnį koordinavimą Europoje	87–93
Komisijos tarnyboms reikia pagerinti vidinį koordinavimą ir ES paramos mažaanglės energetikos parodomiesiems projektams nuoseklumą	94–103
NER300 atskaitomybės tvarka nėra pakankamai aiški	104–107
Išvados ir rekomendacijos	108–127

I priedas. Pagrindinių politinių ir ekonominių įvykių, apimančių audito taikymo srities elementus, tvarkaraštis

II priedas. NER300 būklės apžvalga 2018 m. kovo mėn.

III priedas. Pagrindiniai ekonominiai ir reglamentavimo veiksniai, darantys poveikį NER300 ir EEPEG pažangai

IV priedas. Atrankos procedūrų pavyzdžiai mažaanglės energetikos inovacijų programose

V priedas. ES programų, kuriomis finansuojamos mažaanglės energetikos inovacijos, sudėtingumas

Komisijos atsakymai

ŽODYNĖLIS

CCUS – anglies dioksido surinkimas, naudojimas ir saugojimas. Šiuo metu ES mokslinių tyrimų programomis finansuojami CCUS moksliniai tyrimai. Naudojant surinktą anglies dioksidą kaip pramonės ar cheminių procesų žaliavą, anglies dioksidą galima paversti preke, kuria galima prekiauti ir gauti pajamų.

Finansinė priemonė. Finansinės priemonės yra įgyvendinimo priemonė, pagal kurią galutiniams naudos gavėjams finansinė parama projektams įgyvendinti teikiama kaip paskolos, garantijos ir investicijos į nuosavą (arba kvazinuosavą) kapitalą¹. Pagal 32 tarptautinį apskaitos standartą, finansinė priemonė yra „[...] sutartis, dėl kurios viena iš šalių įgyja finansinio turto, o kita – finansinį įsipareigojimą arba kitos šalies nuosavybės priemonę“.

Galutinis sprendimas dėl investavimo (angl. *Final investment decision, FID*). Bendrovės valdyba priima FID dėl energijos projekto, atlikusi pradinio inžinerinio projektavimo (angl. *front-end engineering and design, FEED*) tyrimą, gavusi visus reikiamus leidimus ir patvirtinusi visų investicijų finansavimo šaltinius. Kai valdyba priima FID, gali būti pradėti projekto inžinerijos, viešųjų pirkimų ir statybos darbai.

Klimato kaitos komitetas – žr. sąvoką „Komiteto procedūra“.

Komiteto procedūra – procedūrų, pagal kurias Europos Komisija vykdo ES teisės aktų leidėjo jai suteiktus įgyvendinimo įgaliojimus, padedant ES šalių atstovų komitetams, rinkinys. Tokiems komitologijos komitetams pirmininkauja Komisijos pareigūnas, ir jie pateikia nuomonę dėl Komisijos pasiūlytų įgyvendinimo aktų². NER300 atveju šią užduotį atlieka Klimato kaitos komitetas.

¹ Žr. Specialiąją ataskaitą Nr. 19/2016 „ES biudžeto įgyvendinimas finansinėmis priemonėmis: ko reikėtų pasimokyti iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio“.

² <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/comitology.html>.

Patrauklumas bankams. Projekto patrauklumas bankams paprastai yra banko taikomas kriterijus: turi būti įrodyta, kad projektu bus sukurta pakankamai pajamų, kad jis taptų patrauklus bankams.

Rezervas naujiems rinkos dalyviams – Bendrijos rezervas, kurį sudaro 780 milijonų apyvartinių taršos leidimų, kurie skiriami pagal ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ES ATLPS) 2013–2020 m. laikotarpiui. Šiuo laikotarpiu nauji ES ATLPS operatoriai gali kreiptis dėl leidimų paskirstymo iš šio rezervo. Iš rezervo leidimai paskirstomi vadovaujantis pirmumo principu. 300 milijonų leidimų iš šio rezervo buvo atidėti 2012 m. NER300 finansuoti.

Tinkamų projektų patikrinimas – šioje ataskaitoje tai reiškia, kad EIB įvertino projekto paraiškos dėl NER300 dotacijų finansavimo techninį ir finansinį pajėgumą.

SANTRUMPOS

AEI	Atsinaujinantieji energijos ištekliai
BP 6 / BP 7 / BP 9	Šeštoji / Septintoji / Devintoji bendroji programa
CCC	Klimato kaitos komitetas
CCS	Anglies dioksido surinkimas ir saugojimas
CCUS	Anglies dioksido surinkimas, naudojimas ir saugojimas
CFD	Sandoriai dėl kainų skirtumo
DVTI	Darbo vienetui tenkančios išlaidos
EAA	Europos aplinkos agentūra
EEPEG	Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti
EIB	Europos investicijų bankas
EITP	Europos infrastruktūros tinklų priemonė
ES ATL	ES apyvartiniai taršos leidimai
ES ATLPS	Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema
ESIF	Europos strateginių investicijų fondas (t. y., Investicijų planas Europai)
ESIF	Europos struktūriniai ir investiciniai fondai
ETIP	Europos technologijų ir inovacijų platforma
FEED	Pradinio inžinerinio projektavimo tyrimai
FP	Finansinė priemonė
GSI	Galutinis sprendimas dėl investavimo
H2020	Programa „Horizontas 2020“ (t. y. BP 8)
IPCC	Tarpyvyriausybė klimato kaitos komisija
IRENA	Tarptautinė atsinaujinančiosios energijos agentūra
JRC	Jungtinis tyrimų centras
NCP	Nacionalinis informacijos centras (t. y., skirtas NER300)

NER300	Rezervas naujiems rinkos dalyviams 300
RPFP	Rizikos pasidalijimo finansinė priemonė
TEA	Tarptautinė energetikos agentūra

SANTRAUKA

- I. 2007 m. ES pateikė 2020 m. klimato ir energetikos paketą, pagal kurį buvo reikalaujama daugiau naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir mažaangles technologijas. ES ir jos valstybės narės ėmėsi veiksmų remti naujoviškus atsinaujinančiosios energijos išteklius bei elektros energijos gamybos ir pramoninių įrenginių, kurie saugo ir kaupia anglies dioksidą, statybą ir eksploatavimą siekiant paspartinti pirmųjų komercinių įrenginių demonstraciją.
- II. 2009 m. ES pradėjo įgyvendinti Europos energetikos programą ekonomikai gaivinti (EEPEG), kurios 1,6 milijardo eurų biudžetas buvo skirtas anglies dioksido surinkimo ir saugojimo (angl. CCS) bei jūros vėjo energijos projektams remti. Tuo pačiu metu ES sukūrė Rezervą naujiems rinkos dalyviams 300 (NER300), finansuojamą pardavus 300 milijonų apyvartinių taršos leidimų (2,1 milijardo eurų) CCS ir naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektams remti.
- III. ES taip pat finansavo energijos technologijų parodomąją veiklą ir prisidėjo prie EIB valdomų finansinių priemonių per mokslinių tyrimų programas tuo pačiu laikotarpiu. ES siekė labiau suderinti energetikos inovacijų prioritetus ir finansavimą 2008 m. pradėtu strateginiu energetikos technologijų planu (SET planu), kuris buvo atnaujintas 2015 m., kad atitiktų energetikos sąjungos prioritetus.
- IV. Tikėtina, kad ES pasieks 2020 m. atsinaujinančiosios energijos tikslus. Tačiau Europos aplinkos agentūra (EAA) praneša, kad norėdama įgyvendinti savo 2050 m. bendras mažaanglės ekonomikos ambicijas, ES turi gerokai suaktyvinti savo pastangas.
- V. Mūsų pagrindinis tikslas buvo įvertinti, ar ES veiksmai remiant CCS ir naujoviškų atsinaujinančiosios energijos technologijų demonstravimą komerciniu mastu per EEPEG ir NER300 nuo 2008 iki 2017 m. buvo gerai suplanuoti, valdomi ir koordinuojami ir ar įgyvendinant NER300 ir EEPEG buvo padaryta numatyta pažanga padedant siekti CCS ir naujoviškų atsinaujinančiosios energijos išteklių komercinio naudojimo.
- VI. Mes darome išvadą, kad nė vienai programai Europos Sąjungoje nepavyko įdiegti CCS. EEPEG teigiamai prisidėjo prie jūros vėjo energijos sektoriaus plėtros, tačiau NER300

nepasiekė numatytos pažangos, kad būtų pademonstruotas platesnis spektras naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijų.

VII. Nepalankios investavimo sąlygos, įskaitant neapibrėžtumą reglamentavimo sistemose ir politikoje, trukdė daugelio naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir CCS projektų pažangai. Svarbus nesėkmingo CCS diegimo veiksnys – maža anglies dioksido rinkos kaina po 2011 m.

VIII. Be to, nustatėme, kad NER300 struktūra apribojo Komisijos ir valstybių narių gebėjimą veiksmingai reaguoti į kintančias aplinkybes. Konkrečiai, pasirinktam finansavimo modeliui trūko pagrindimo NER300 teisinį pagrindą įtraukiant į apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos direktyvą ir jis veiksmingai nesumažino demonstraciniams projektams iškylančios rizikos. Projektų atranka ir sprendimų priėmimo procesai buvo sudėtingi, o kitos struktūros ypatybės ribojo programos lankstumą.

IX. Galiausiai, nustatėme, kad reikėjo patobulinti koordinavimo ir atskaitomybės tvarką. Nepaisant lėtesnės, nei numatyta, pažangos, SET planas yra pagrindas geriau derinti viešuosius ir privačius prioritetus bei išteklius. Atitinkamoms Komisijos tarnyboms reikia pagerinti jų koordinavimą, siekiant sustiprinti ES paramos mažaanglės energetikos parodomiesiems projektams nuoseklumą. Taip pat nėra pakankamai aiškios NER300 valdančių subjektų atskaitomybės nuostatos.

X. ES ruošiasi įsteigti Inovacijų fondą, kuris pakeis NER300, ir ketina paspartinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos. Atsižvelgdami į tai, teikiame Komisijai šias rekomendacijas:

- padidinti veiksmingos ES paramos tokiems projektams potencialą;
- pagerinti Inovacijų fondo projektų atrankos ir sprendimų priėmimo procedūras, palyginti su NER300, ir užtikrinti jo lankstumą, reaguojant į išorės pokyčius;
- stiprinti vidaus koordinavimą siekiant nuoseklesnio ES paramos skyrimo;
- užtikrinti Inovacijų fondo ir NER300 lėšų atskaitomybę.

IVADAS

ES parama mažą anglės energetikos sektoriaus parodomiesiems projektams

1. 2007 ir 2008 m. ES parengė 2020 m. klimato ir energetikos paketą. Šis paketas buvo 2009 m. priimtų privalomų teisės aktų rinkinys, kuriuo siekta užtikrinti, kad ES įgyvendintų savo 2020 m. klimato ir energetikos tikslus. Jame pateikiami trys tikslai: 20 % sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (palyginti su 1990 m.), 20 % energijos ES gaminti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir 20 % padidinti energijos vartojimo efektyvumą.
2. Tokiomis aplinkybėmis 2008 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba savo išvadose paragino³ Komisiją pasiūlyti mechanizmą, padėsiantį užtikrinti, kad iki 2015 m. būtų pastatyti ir veiktų iki 12 parodomųjų komercinių energijos gamybos įrenginių (žr. **1 langelį**), kurie surinktų ir saugotų anglies dioksidą (CCS – **1 diagramoje** pateikiamas aprašymas).

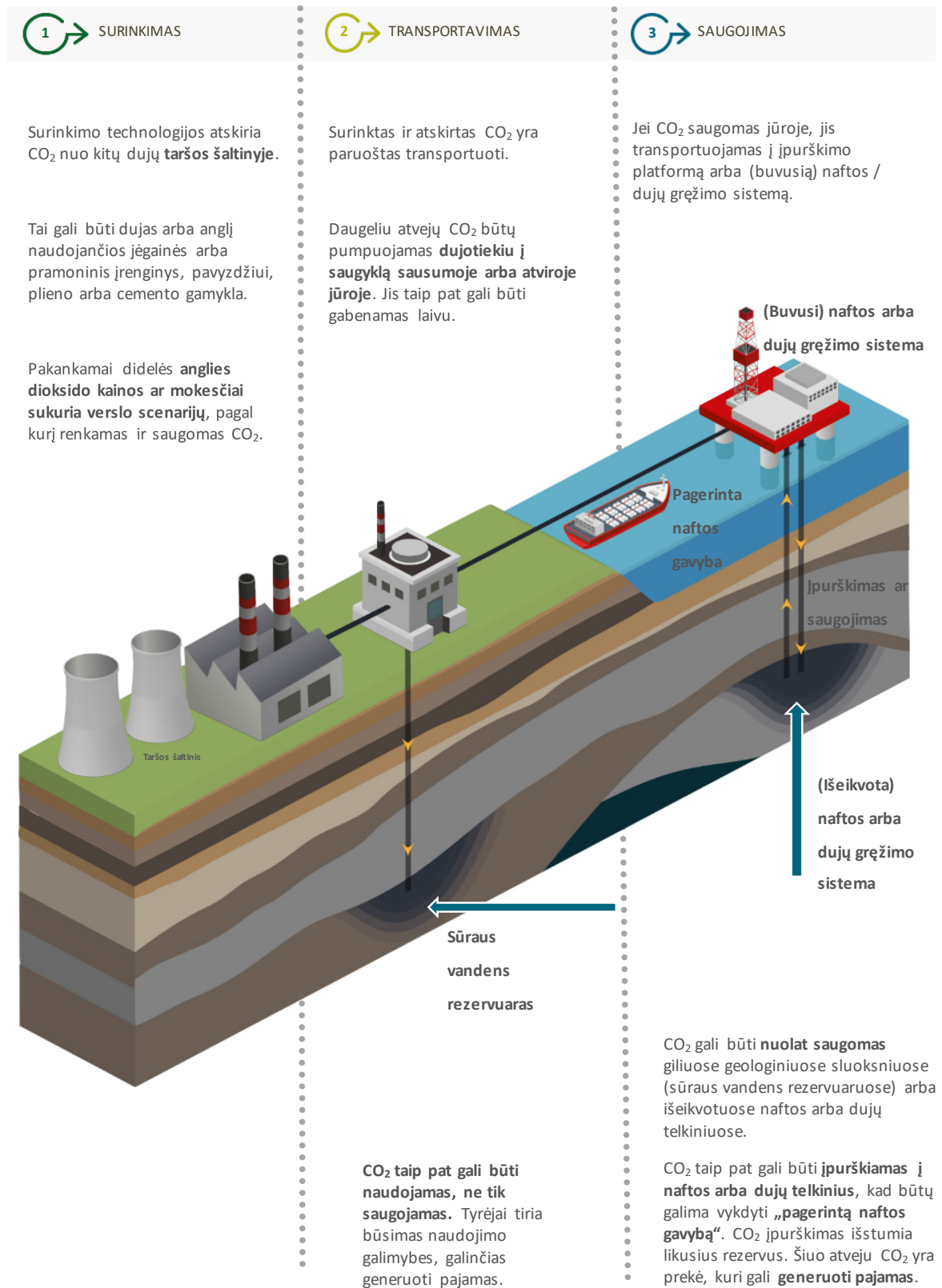
1 langelis. Inovacinių technologijų demonstravimas komerciniu mastu

Kol naujos technologijos yra išvystomos nuo tyrimų iki įsisavinimo rinkoje, pereinami skirtingi etapai. Demonstravimas – tai etapas, kai naujoji technologija yra pakankamai iširta ir pakankamai išbandyta, kad būtų plėtojama iki komercinio masto. Jei demonstravimas sėkmingas, rinkos dalyviai skirs investicijas ir sudarys galimybes visapusiškam technologijos įsisavinimui. Taip sėkmingi parodomieji projektai padeda aprūpinti visuomenę įperkamos ekologiškos, saugios ir konkurencingos energijos technologijomis.

Siekiant perkelti parodomuosius projektus į aukštesnį lygmenį dažnai susiduriama su sunkumais. Iššūkiai apima dideles kapitalo investicijas dėl jų masto, taip pat susiduriama su didele su technologijomis susijusia rizika ir neuztikrintumu dėl rezultatų ir galimų pajamų. Dažniausiai projektai yra pernelyg rizikingi, kad pritrauktų pakankamai privačiojo sektoriaus investicijų, todėl technologijoms plėtoti reikalinga įvairių formų vyriausybės parama. Jei technologijos neįveikia šio etapo, jos įstringa vadinamajame komerciniame „mirties slėnyje“.

³ 2008 m. birželio 19 ir 20 d. Europos Vadovų Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 45 dalis, Nr. 11018/1/08, 2008 m. liepos 17 d.

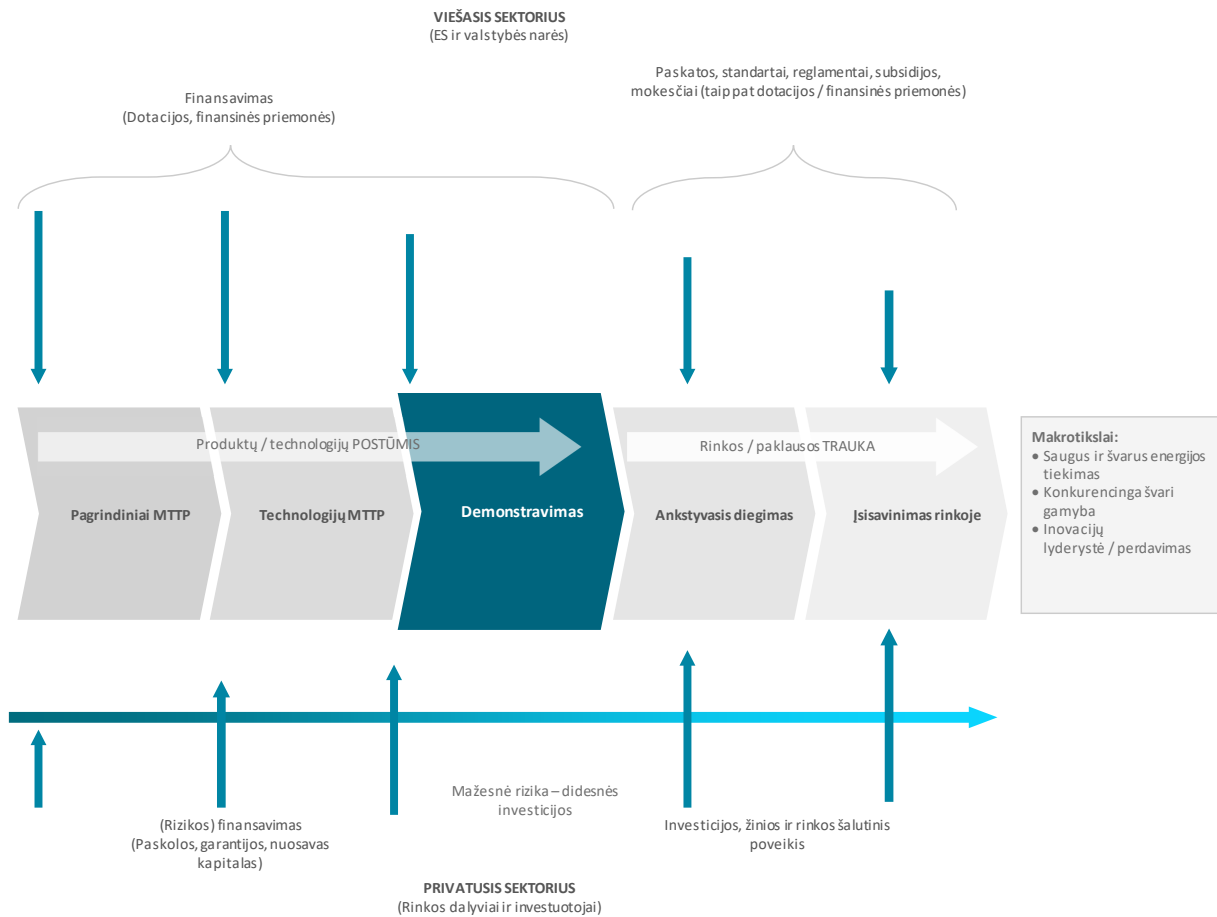
1 diagrama. Anglies dioksido surinkimas ir saugojimas

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

3. Po 2008 m. ES pradėjo įgyvendinti dvi pagrindines programas, kuriomis skatinamas CCS ir pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių demonstravimas komerciniu mastu (žr. **2 diagramą**).

2 diagrama. Parama inovacijų ciklo parodomuoju etapu

Šaltinis – Europos Audito Rūmų rengiamas IPCC ir Komisijos modelių ir dokumentų pritaikymas.

Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti (EEPEG)

4. Pirmoji pagrindinė ES programa, kuria remiamas komercinis CCS ir jūros vėjo energijos projektų demonstravimas, buvo **2009 m. Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti (EEPEG)**⁴. EEPEG buvo didesnio ekonomikos atgaivinimo priemonių plano dalis⁵.

⁴ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 663/2009 dėl ekonomikos gaivinimo, teikiant Bendrijos finansinę paramą energetikos srities projektams, programos sukūrimo (OL L 200, 2009 7 31, p. 31).

⁵ COM(2008) 800 *final*, 2008 m. lapkričio 26 d., „Europos ekonomikos atkūrimo planas“.

EEPEG bendras biudžetas siekė keturis milijardus eurų, iš kurio buvo skiriamos dotacijos projektams. Šiame biudžete vienas milijardas eurų buvo skirtas CCS parodomajai programai, o 565 milijonus eurų – jūros vėjo energijos projektams. EEPEG dotacijos paprastai skiriamos tokioms kapitalo išlaidoms kaip planavimas, vystymas ir statyba.

NER300

5. ES 2009 m. pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ES ATLPS) sukūrė Rezervą naujiems rinkos dalyviams 300 (NER 300), skirtą remti CCS ir pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių parodomuosius projektus⁶. **3 diagramoje** parodytos remtinos atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijos.

3 diagrama. Naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių šaltiniai, remiami NER300

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

6. Pagal NER300 remiami parodomieji projektai turėtų padėti surinkti ir saugoti CO₂ arba gaminti švarią energiją iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir taip prisidėti prie 2020 m. ŠESD kiekio mažinimo tikslų, jeigu jie bus pradėti įgyvendinti iki šio termino. Tačiau

⁶ Žr. 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/29/EB, iš dalies keičiančios Direktyvą 2003/87/EB, siekiant patobulinti ir išplėsti Bendrijos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (OL L 140, 2009 6 5, p. 63).

pagrindinis tikslas – parodyti pasirinktų technologijų komercines galimybes ir įnešti didesnį ir ilgalaikį indėlį į mažaanglę ekonomiką po 2020 m., jei šios technologijos būtų taikomos kitose Europos ir pasaulio šalyse⁷. Remiant „pradininkus“ tikėtasi prisidėti prie ES užmojo tapti pasauline lydere plėtojant atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijas⁸.

7. Pagal ES ATLPS direktyvą numatyta iš Bendrijos ES ATLPS naujų dalyvių rezervo atidėti 300 milijonų leidimų. EIB pardavė šiuos leidimus ir surinko 2,1 milijardo eurų, kuriuos skyrė programai finansuoti. Komisija prižiūri bendrą programos koordinavimą. Valstybės narės steigia nacionalinius informacijos centrus (NCP) ir prisiima įvairius įsipareigojimus⁹. Komisija skyrė finansavimą 39¹⁰ projektams 2012 ir 2014 m. pagal du kvietimus teikti pasiūlymus, kurių rengimas buvo numatytas teisės aktuose. EIB valdo skirtas, bet dar neišmokėtas lėšas¹¹.

8. Tiek papildomos investicijų išlaidos, tiek papildomos veiklos sąnaudos (penkerius metus atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų atveju ir dešimt metų CCS projektų atveju) įgyvendinant ir naudojant naujoviškus projektus buvo tinkamos NER300 finansavimui, padengiant iki 50 % numatytų išlaidų. Pagal NER300 skirtos dotacijos mokamos kasmet dalimis po to, kai projektas pradedamas įgyvendinti, t. y. CO₂ yra kaupiamas ir saugojamas arba iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gaminama energija ir patiriamos veiklos sąnaudos,

⁷ 2010 m. lapkričio 3 d. Komisijos sprendimo 2010/670/ES, kuriuo nustatomi komercinių parodomųjų projektų, kuriais siekiama užtikrinti aplinkai nežalingą CO₂ surinkimą ir geologinį saugojimą, taip pat inovacinių atsinaujinančių išteklių energijos technologijų naudojimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB nustatytą Bendrijos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, finansavimo kriterijai ir priemonės („NER300 sprendimas“), 10 konstatuojamoji dalis (OL L 290, 2010 11 6, p. 39).

⁸ COM(2009) 519/4 „Investavimas į mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų kūrimą (SET planas)“.

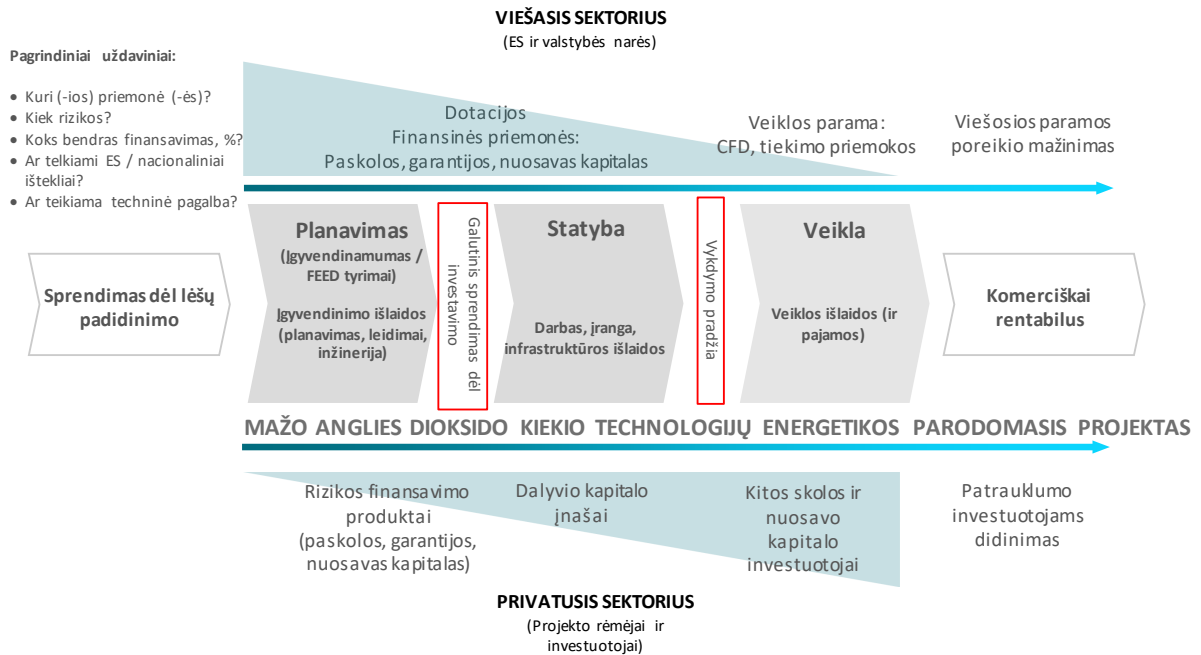
⁹ Jie apima tinkamų finansuoti projektų nustatymą, teisiškai privalomų priemonių (sutarčių) su projektais pasirašymą ir valdymą, projektų stebėjimą, ataskaitų Komisijai teikimą ir išmokų pervedimą iš EIB projektams. Apžvalga pateikiama pagrindinio teksto **10 diagramoje**.

¹⁰ 38 atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektai ir vienas anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projektas.

¹¹ Šis išteklių valdymas iki šiol atnešė apie 70 milijonų eurų papildomų pajamų. 2017 m. pabaigoje Komisija atlaisvino 39 milijonus eurų NER300 turto, siekiant padengti EIB už jam patikėtas užduotis skirtus mokesčius. Visi mokesčiai negali viršyti 45 milijonų eurų sumos, kuri sudaro 2,1 % visų 2,1 milijardo eurų pajamų.

nebent dėl visos dotacijos arba jos dalies valstybė narė pareikalauja išankstinio finansavimo ir suteikia garantiją. **4 diagramoje** parodyti energetikos parodomąjo projekto finansavimo iššūkiai ir skirtingi etapai.

4 diagrama. Energetikos parodomąjo projekto finansavimas

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

Kitos ES iniciatyvos, kuriomis remiami mažaanglės energetikos parodomieji projektai

9. Kartu energija patenka į ES septintosios mokslinių tyrimų bendrosios programos (**BP 7**) (2007–2013 m.) ir programos „**Horizontas 2020**“ (2014–2020 m.) remiamas įvairių energetikos technologijų parodomųjų projektų sritis. Pagal šias programas taip pat skiriamos (buvo skirtos) ES biudžeto lėšos tokioms EIB valdomoms finansinėms priemonėms kaip **Rizikos pasidalijimo finansinė priemonė (RFPF, 2007–2013 m.)** ir „**InnovFin**“ (2014–2020 m.), kuriose yra (buvo) numatyti energetikos srities parodomieji tikslai.

10. Be šių finansavimo mechanizmų, ES siekia padidinti energijos inovacijų prioritetų ir finansavimo suderinamumą per Strateginį energetikos technologijų planą (**SET planą**), kurį

Komisija patvirtino 2008 m.¹² 2015 m. planas buvo atnaujintas (**Integruotas SET planas**), suderinant jį su energetikos sąjungos mokslinių tyrimų ir naujovių (R&I) prioritetinėmis sritimis. Visais pirmiau aprašytais finansavimo mechanizmais remiamos SET plano prioritetinės sritys.

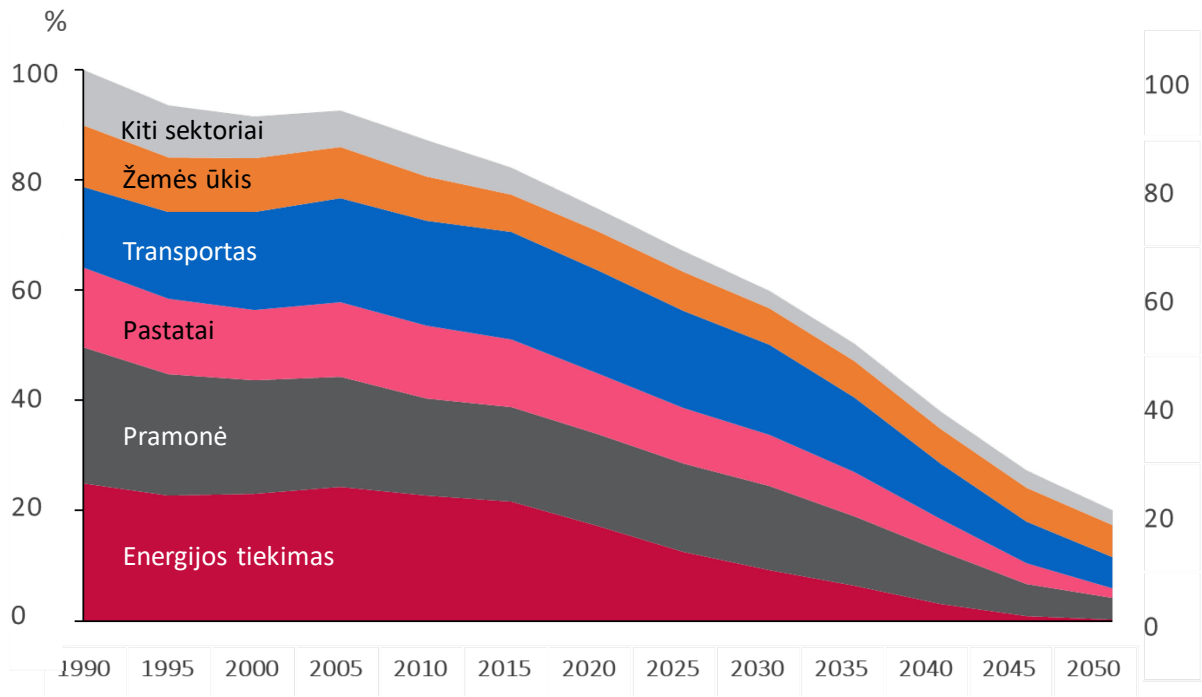
Nuolatinis švarios energijos inovacijų poreikis

11. 2015 m. ES pasirašė Paryžiaus susitarimą. Susitarimu siekiama sustiprinti visuotinį atsaką į klimato kaitos keliamą pavojų ir užtikrinti, kad pasaulio temperatūros kilimas šiame amžiuje būtų gerokai mažesnis nei 2 laipsniai pagal Celsijų, palyginti su ikipramoniniu lygiu. ES įsipareigojo iki 2030 m. ne mažiau kaip 40 % sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, papildydama dabartinį siekį iki 2050 m. sukurti mažaanglę ekonomiką¹³. Tai reiškia, kad visuose ekonomikos sektoriuose reikia drastiškai sumažinti išmetamuosius teršalus. Pavyzdžiui, Komisijos 2011 m. veiksmų plane numatyta, kad energijos tiekimo sektoriaus išmetamas teršalų kiekis iki 2050 m. turėtų sumažėti iki nulio. **5 diagramoje** parodytas planuojamas visų ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio mažinimas.

¹² 2008 m. vasario 28 d. Tarybos (Transportas, telekomunikacijos ir energetika) 2854-ojo posėdžio išvados dėl Strateginio energetikos technologijų plano.

¹³ COM(2011) 112 *final*, 2011 m. kovo 8 d., „Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planas“: „2011 m. vasario mėn. Europos Vadovų Taryba dar kartą patvirtino ES tikslą iki 2050 m. išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 80–95 %, palyginti su 1990 m., kad klimatas neatšiltų daugiau kaip 2 °C“.

5 diagrama. ES vietinio išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo 80 % projekcija (palyginti su 1990 m.)

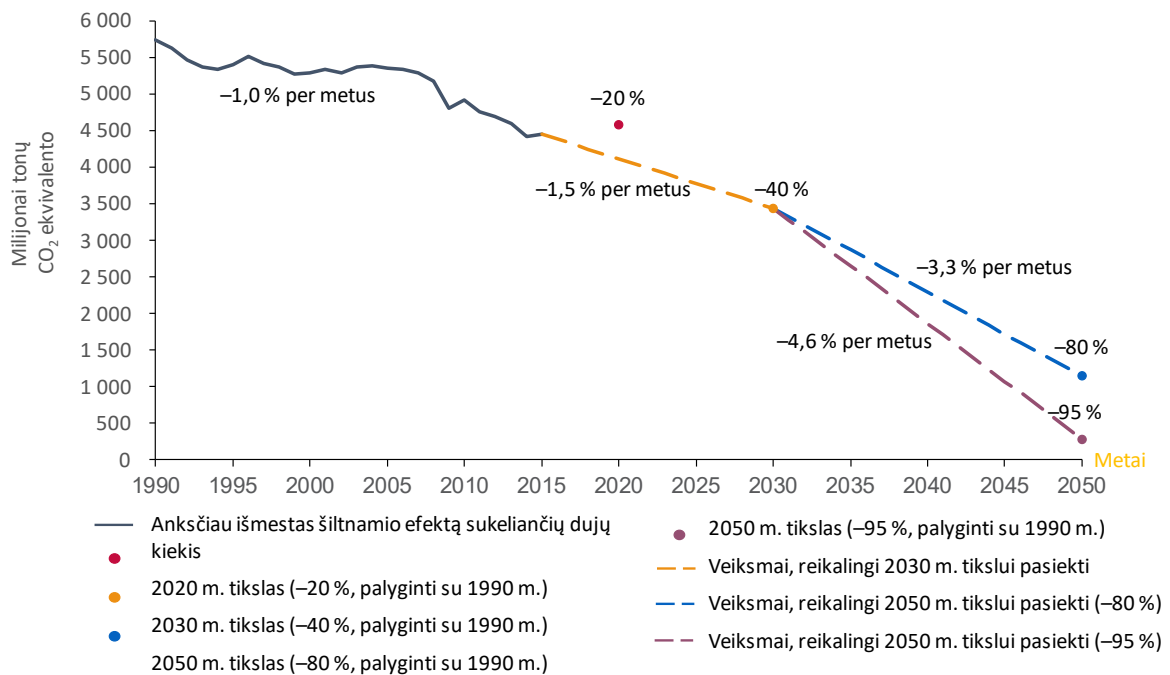

Šaltinis – Europos Komisijos „Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planas“, 2011 m.

12. Šiuo metu ES įgyvendina savo įsipareigojimus siekiant 2020 m. tikslo, kad 20 % suvartojamos energijos būtų pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir gerokai sumažėtų visų pirma sausumos vėjo jėgainių ir saulės jėgainių (fotovoltinių įrenginių) sąnaudos. Tačiau ilgesnio laikotarpio perspektyva išlieka sudėtinga. Pasak Europos aplinkos agentūros (EAA)¹⁴, ES reikia gerokai suintensyvinti savo pastangas po 2020 m. norint įgyvendinti savo bendras mažanglės ekonomikos ambicijas 2050 m. (žr. **6 diagramą**).

¹⁴ Tendencijos ir projekcijos Europoje 2017 m. – Europos klimato ir energetikos tikslų stebėjimo pažanga, EAA ataskaita Nr. 17, 2017 m. Žr. antraštę „Šiltnamio efektą sukeliančių dujų tendencijų 2050 m. apžvalga“.

6 diagrama. Išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tendencijos, projekcijos ir tikslai ES

Šaltinis – Tendencijos ir projekcijos Europoje 2017 m. – Europos klimato ir energetikos tikslų stebėjimo pažanga, EAA ataskaita Nr. 17, 2017 m.

13. 2016 m. komunikate¹⁵ dėl spartesnio energetikos inovacijų kūrimo, Komisija pabrėžia uždavinius, kurie kyla remiant mažanglės energetikos parodomuosius projektus, ir pabrėžia ES siekį būti visuotine lydere atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje.

14. 2018 m. papildytoje ES ATLPS direktyvoje¹⁶ pateiktas teisinis pagrindas naujam Inovacijų fondui, į kurį pateks visos nepanaudotos NER300 lėšos ir kuris iki 2030 m. finansuos naujoviškas mažanglės pramonines ir energetikos technologijas. Technologijos, kurioms skiriama Inovacijų fondo parama, turėtų būti grindžiamos proveržio sprendimais arba būti tinkamai parengtos demonstravimui prieš pradėdant jomis prekiauti.

¹⁵ COM(2016) 763 *final*, 2016 m. lapkričio 30 d., „Spartesnis švarios energetikos inovacijų kūrimas ir diegimas“.

¹⁶ 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/410, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB siekiant ekonomiškai efektyviai dar labiau sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas, ir Sprendimas (ES) 2015/1814 (OL L 76, 2018 3 19, p. 3).

AUDITO APIMTIS IR METODAS

15. Mūsų veiklos audito metu buvo vertinama, ar:

ES parama CCS ir naujoviškų atsinaujinančiosios energijos technologijų demonstravimui komerciniu mastu per EEPG ir NER300 buvo gerai suplanuota, valdoma ir koordinuojama, kad ja būtų veiksmingai prisidedama siekiant ilgalaikių klimato ir energetikos tikslų.

16. Visų pirma nagrinėjome, ar:

- **NER300 ir EEPG pasiekė numatytą pažangą padedant** CCS ir naujoviškiems atsinaujinantiesiems energijos ištekliams priartėti prie komercinio naudojimo;
- **NER300 struktūra ir valdymas** paskatino veiksmingą sprendimų priėmimą;
- **griežti koordinavimo mechanizmai** Komisijoje ir tarp Komisijos ir nacionalinių valdžios institucijų skatina švarios energijos inovacijų diegimo procesą.

17. Atliekant auditą, buvo nagrinėjamas laikotarpis nuo NER300, EEPG ir SET plano veiklos pradžios 2008 m. iki 2017 m. pabaigos¹⁷. Auditui nesiekta patikrinti, ar išlaidos tinkamos, teisėtos ar teisingos. Taip pat nebuvo tiesiogiai nagrinėjamos politikos sritys, fondai ar priemonės, kuriomis skatinamas brandžių atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijų naudojimas¹⁸. Audito metu nebuvo vertinama EIB monetizacijos ir turto valdymo veikla, susijusi su NER300 lėšomis.

18. 2017 m. atlikome auditą Europos Komisijoje (Klimato politikos GD, Energetikos GD ir Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD). Be to, informaciniais tikslais lankėmės EIB ir Komisijos Jungtiniame tyrimų centre (JRC). Audito metu vykdėme apklausas ir atlikome dokumentų peržiūras, įskaitant 26 EIB projektų vertinimo ataskaitas ir 36 metines NER300 projektų

¹⁷ ***I priede*** pateiktas šių mechanizmų ir SET plano įgyvendinimo grafikas, atsižvelgiant į pagrindinius politinius ir ekonominius įvykius.

¹⁸ Visų pirma atkreipiame dėmesį į kitą savo specialiąją ataskaitą dėl atsinaujinančiosios energijos diegimo kaimo vietovėse (Specialioji ataskaita Nr. 5/2018) ir į 2018 m. vasario 20 d. informacinį dokumentą dėl elektros gamybos iš vėjo ir saulės fotovoltinių jėgainių ES.

ataskaitas iš penkių¹⁹ valstybių narių, taip pat visų devynių jūros vėjo energijos ir šešių CCS projektų pagal EEREG dokumentus. Lankėmės šiose valstybėse narėse ir atlikome apklausas NER300 nacionaliniuose informacijos centruose (NCP) bei apklausėme SET plano iniciatyvinės grupės nacionalinius atstovus. Peržiūrėjome penkis CCS projektus ir atlikome vizitus, kad įvertintume, kokia pažanga pasiekta naudojant esamą finansavimą. Be to, apžvelgėme Energetikos technologijų ir inovacijų platformas (ETIP)²⁰, Europos saulės šiluminių elektrinių asociacijos ir „KIC-InnoEnergy“ veiklą²¹. ETIP – tai SET plano struktūros dalis ir apima valstybių narių, akademinės srities ir pramonės suinteresuotuosius subjektus.

PASTABOS

EEPEG ir NER300 buvo nustatyti plačių užmojų anglies dioksido surinkimo ir saugojimo bei pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių tikslai

19. Analizavome, ar įgyvendinant EEPEG ir NER300 buvo pasiekta veiksminga pažanga siekiant jų tikslų remti komercinį CCS ir pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių demonstravimą. Be to, vertinome, ar Komisija užtikrino, kad įgyvendinant projektus, kuriems skiriamas ES finansavimas, šios lėšos būtų naudojamos tinkamai ir padėtų siekti programos tikslų.

EEPEG trūksta plačių užmojų dėl anglies dioksido surinkimo ir saugojimo...

20. 2008 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybai pirmininkaujančios valstybės išvadose Komisija buvo paraginta pasiūlyti mechanizmą, kuris užtikrintų, kad iki 2015 m. ES būtų pastatyta ir veiktų 12 komercinio pajėgumo CCS demonstracinių įrenginių. CCS parodomaisiais projektais buvo siekiama gerokai sumažinti energijos gamyboje išmetamų

¹⁹ Vokietija, Ispanija, Nyderlandai, Lenkija ir Jungtinė Karalystė. Savo pasirinkimą grindėme reikšminga ES ATLPS leidimų dalimi ir šalių domėjimusi CCS pagal EEREG ir NER300.

²⁰ ETIP nusiuntė tyrimo klausimynus dėl vėjo, saulės fotovoltinės, vandenynų energijos, CCS, biologinės energijos, giluminės geoterminės energijos ir pažangiųjų tinklų.

²¹ www.innoenergy.com.

teršalų kiekį, kartu sudarant technologines ir komercines sąlygas šias technologijas įdiegti kitose vietose. EEPEG turėjo prisidėti prie šio tikslo²².

21. Komisija šešiams projektams finansuoti skyrė vieną milijardą eurų. 2017 m. pabaigoje Komisija išmokėjo 424 milijonus eurų (žr. **1 lentelę**). Keturi iš šių šešių bendrai finansuojamų projektų pasibaigė nutraukus dotacijos susitarimą, o vienas projektas pasibaigė jo neįvykdžius. Vienintelis įgyvendintas projektas neatspindėjo CCS parodomąjo projekto komercinio masto – tai buvo mažesni bandomieji įrenginiai, skirti surinkimui, transportavimui ir saugojimui.

1 lentelė. EEPEG CCS programos būklės apžvalga 2017 m. pabaigoje

Projekto vieta	EEPEG veiksmų būklė 2017 m. spalio mėn.	Kategorija	Numatomas įnašas siekiant perėjimo prie mažaanglės ekonomikos tikslo*	Visos EEPEG veiksmų reikalavimus atitinkancios išlaidos (pagal dotacijos susitarimą), mln. eurų	EK skirta dotacija, mln. eurų	Bendras veiksmo finansavimas % (dotacijos sutartis)	Iš viso išmokėta EK dotacijų (po nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimo – 2017 m. spalio mėn.)
DE	Nutrauktas	CCS	10	305	180	59%	15
PL	Nutrauktas	CCS	9	610	180	29%	21
IT	Nutrauktas	CCS	5	143	100	70%	35
NL	Nutrauktas	CCS	6	371	180	48%	67
UK	Pasibaigė neužbaigus	CCS	17	274	180	66%	120
ES	Bandomieji įrenginiai – ribotas naudojimas – nėra visapusiško CCS demonstravimo	CCS	5	263	180	69%	166
* Numatomas surinkti ir saugoti CO ₂ kiekis per pirmuosius penkerius metus pagal skirtą dotaciją (mln. tonų).				Iš viso skirta ES lėšų:	1 000	Iš viso išmokėta ES lėšų:	424

Pastaba. UK ir NL projektuose dėl likvidavimo procedūrų gali būti atliktos papildomos korekcijos.

Šaltinis – Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis²³.

22. Taigi EEPEG CCS paprogramė neprisidėjo prie kurio nors CCS parodomąjo projekto parengimo ir įgyvendinimo. **2 langelyje** pateikti pavyzdžiai, kaip ES lėšos buvo panaudotos projektams įgyvendinti. Nors inovacijų programose paprastai patiriama nesėkmių, ES investicijų pagalba pasiekti rezultatai neįgyvendintuose projektuose yra daug menkesni, nei

²² EEPEG reglamento (EB) Nr. 663/2009 priede buvo išvardyta 12 tinkamų finansuoti projektų.

²³ 2018 m. kovo 5 d. SWD(2018) 48 *final* „Duomenys dėl Europos energetikos programos ekonomikai gaivinti biudžetinio ir techninio įgyvendinimo“.

buvo iš pradžių numatyta. Šiuose projektuose susijusios valstybės narės taip pat nepasiekė numatyto išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslo²⁴.

2 langelis. EEPG CCS projektų pavyzdžiai

Visuose projektuose anksti buvo pradėti žemės paruošimo darbai. Vykdam šią veiklą nepasiekta jokių apčiuopiamų rezultatų, išskyrus Ispanijos projektą. Įgyvendinant projektą Nyderlanduose anglimi kūrenamos jėgainės dūmtraukio kamino apačioje buvo įrengta CCS jungtis, kuri pradėjo veikti 2013 m. Šis projektas buvo vienintelis EEPG CCS projektas, kuriam pagal CCS direktyvą²⁵ buvo suteiktas leidimas saugoti anglies dioksidą numatytoje jūrinėje saugojimo vietoje, bet šiuo metu anglies dioksidas nėra kaupiamas ir saugomas. Jungtinės Karalystės projekte daugiausiai išlaidų teko skirti technologijų leidimams, kurie kainavo 17 milijonų eurų ir šiuo metu yra visiškai nuvertėję. Nepaisant 60 milijonų eurų ES įnašo į surinkimo darbus, projekte šiuo atžvilgiu nebuvo pasiekta jokių rezultatų. Projekto rėmėjai niekada nepradėjo statyti pagrindinės jėgainės, kurioje būtų naudojami CCS įrenginiai. Panašios problemos kilo vykdant Italijos, Vokietijos ir Lenkijos projektus, bet jie buvo atšaukti anksčiau.

... bet teigiamai prisidėta prie sparčiai besiplėtojančio jūros vėjo energijos sektoriaus

23. EEPG jūros vėjo paprogramėje buvo numatyta nuo 2009 iki 2015 m. finansuoti naujoviškų savybių turinčius jūros vėjo energijos projektus. Pavyzdžiui, tai buvo skirta projektams, kuriuose naudotos naujoviškos turbinos ir konstrukcinės struktūros, leidusios toli jūroje (> 100 km) ir dideliame gylyje (> 40 m) įrengti pirmąsias didelio masto (400 MWh) vėjo jėgaines, kuriose gaminama švari elektros energija. Programa taip pat buvo siekiama padidinti tinklo jungčių tarp jūros vėjo jėgainių ir įvairių valstybių narių skaičių, ypač Šiaurės ir Baltijos jūrose. Šie veiksmai apėmė naujoviškų tinklo jungties technologijų naudojimą komerciniu mastu.

²⁴ Aptariant JK projektą, susijusi naujoji jėgainė nebuvo pastatyta, todėl niekada nebuvo išmestas joks CO₂ kiekis.

²⁵ 2009 m. CCS direktyvoje pateikta aplinkai saugaus geologinio CO₂ saugojimo per visą jo gyvavimo laikotarpį teisinė sistema ir nustatyti saugojimo leidimų kriterijai.
Žr. https://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ccs/directive_lt.

24. 2017 m. pabaigoje Komisija devyniems jūros vėjo energijos projektams iš skirtų 565 milijonų eurų išmokėjo 255 milijonus eurų. Keturi projektai buvo visiškai įgyvendinti. Dviem projektams dotacijų sutartys buvo nutrauktos anksčiau, nei numatyta, kai Komisija buvo išmokėjusi 7,4 milijono eurų. 2018 m. trys projektai tebėra vykdomi. **2 lentelėje** apibendrinami šie rezultatai.

2 lentelė. EEPEG jūros vėjo energijos programos būklės apžvalga 2017 m. pabaigoje

Projekto vieta	EEPEG veiksmų būklė 2017 m. spalio mėn.	Kategorija	Numatomas įnašas siekiant perėjimo prie mažanglės ekonomikos tikslo*	Viso EEPEG veiksmų reikalavimus atitinkančios išlaidos (pagal dotacijos susitarimą), mln. eurų	EK skirta dotacija, mln. eurų	Bendras veiksmo finansavimas % (dotacijos sutartis)	Iš viso išmokėta EK dotacijų (po nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimo – 2017 m. spalio mėn.)
UK	Nutrauktas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TINKLAS	Netaikoma (Tinklas)	149	74	50%	3
DE	Nutrauktas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	Nėra duomenų	205	59	29%	4
DK/NL	Vykdomas (uždelstas)	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TINKLAS	Netaikoma (Tinklas)	173	87	50%	5
DE/DK	Vykdomas (uždelstas)	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TINKLAS	Netaikoma (Tinklas)	507	150	30%	58
UK	Vykdomas (uždelstas)	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	> 80 MWh	190	40	21%	28
DE	Užbaigtas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	> 400 MWh	118	53	45%	53
DE	Užbaigtas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	> 295 MWh	488	50	10%	50
DE	Užbaigtas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	> 400 MWh	220	43	19%	43
BE	Užbaigtas	JŪROS VĖJO ENERGIJOS TURBINOS IR STRUKTŪROS	> 270 MWh	24	10	42%	10
* Numatomi metinės švarios elektros energijos gamybos pajėgumai.			> 1 445 MWh	Iš viso skirta ES lėšų:	565	Iš viso išmokėta ES lėšų:	255

Šaltinis – Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis²⁶.

25. Įgyvendinant keturis projektus buvo sėkmingai įrengti didelės apimties ir švarios elektros energijos gamybos įrenginiai, o įgyvendinant tris uždelstus projektus vis dar siekiama prisidėti prie šio tikslo arba užtikrinti geresnę integraciją į ES energetikos tinklą. Nuo 2009 m. jūros vėjo energijos projektams skiriamas ES finansavimas suteikė teigiamą postūmį šiam šiuo metu greitai besivystančiam sektoriui²⁷.

²⁶ SWD(2018) 48 final.

²⁷ Remiantis 2017 m. TEA ataskaita dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijų diegimo, „nuo 2010 iki 2017 m. 60 % sumažėjusios sąnaudos rodo, kad 2025 m. iškelti tikslai buvo įgyvendinti anksčiau nei numatytas 8 metų laikotarpis, o tai leidžia manyti, kad ateinantį dešimtmetį kai kuriose Europos šalyse jūros vėjo energija galėtų būti visiškai integruota į rinką“. Šiuo metu ES yra pasaulinė jūros vėjo energijos panaudojimo lyderė.

26. Dėl sparčios sektoriaus plėtros (dėl kurios atsirado tam tikrų tiekimo kliūčių) trijuose uždelstuose projektuose buvo ypač reikalingos dažnos korekcijos. Komisija, tvirtindama dalinius dotacijų sutarčių pakeitimus, parodė didelį lankstumą.

Šiomis EEPEG programomis nebuvo pasiektas spartaus ekonomikos augimo skatinimo tikslas

27. Ekonomikos krizės sąlygomis pagrindinis EEPEG programos tikslas buvo skatinti ekonomikos augimą didinant investicijas ir kuriant darbo vietas. Todėl iki 2010 m. pabaigos reikėjo išleisti didelę turimų lėšų dalį²⁸. Kadangi lėšų leidimas nėra tikslas pats savaime, EEPEG CCS ir jūros vėjo energijos programos neatitiko šio ekonomikos atgaivinimo tikslo. 2010 m. pabaigoje išmokų lygis siekė 10 %, o 2017 m. pabaigoje abiejose programose jis vis dar buvo mažesnis nei 50 %.

Pagal NER300 nepavyko įgyvendinti nė vieno sėkmingo anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projekto...

28. Pagal NER300 buvo siekiama skirti finansavimą aštuoniems projektams, kurie parodytų komercinį CCS perspektyvumą. Šis finansavimas galėtų būti skirtas pagal EEPEG jau finansuojamiems projektams arba kitiems projektams, demonstruojantiems CCS. Po pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus pagal NER300 2011 m., dešimt CCS parodomųjų projektų buvo pripažinti atitinkančiais reikalavimus ir buvo sėkmingai patvirtinti EIB tinkamų projektų vertinime (žr. **66–75 dalis**). Komisija atrinko aštuonis projektus, kuriems ketino skirti dotacijų finansavimą, o du projektai buvo įtraukti į rezervinį sąrašą²⁹.

29. Remdamasi šia klasifikacija, Komisija paprašė valstybes nares pritarti šiems projektams. Trys valstybės narės patvirtino penkis iš minėtų dešimties projektų. Tačiau Komisija nustatė,

²⁸ Remiantis sutarčių dėl CCS ir jūros vėjo energijos projektų skyrimo kriterijais (žr. EEPEG reglamento 14 straipsnio 2 dalies a punktą), dotacijos turėtų būti skiriamos projektams, kai „pasiekiamas investavimo etapas ir ne vėliau kaip 2010 m. pabaigoje patiriamos pagrindinės kapitalo išlaidos“.

²⁹ 2012 m. liepos 12 d. SWD(2012) 225 *final* „NER300: mažaanglės ekonomikos kūrimas ir inovacijų, augimo ir užimtumo skatinimas ES“.

kad šie patvirtinimai neatitiko NER300 teisinių reikalavimų (**3 langelyje** pateikiami pavyzdžiai) ir per pirmąjį kvietimą teikti pasiūlymus CCS projektams dotacijų neskyrė.

3 langelis. Komisijos atmetų valstybių narių patvirtintų CCS projektų pavyzdžiai

Komisija atmetė valstybės narės patvirtinimą pramoniniam CCS projektui Nyderlanduose dėl Komisijos ir valstybės narės nesutarimų, susijusių su finansiniais skaičiavimais. EIB pataisymai parodė, kad yra 40 milijonų eurų finansavimo trūkumas, kurio nei viena šalis nenorėjo padengti.

Komisija nustatė, kad Jungtinės Karalystės trims projektams suteiktas patvirtinimas neatitinka NER300 taisyklių, nes parama buvo sąlyginė ir priklausė nuo galutinės projekto sėkmės tuo metu vykusiame nacionaliniame konkurse dėl finansavimo skyrimo. Dėl to bendras viešojo finansavimo įnašas nebuvo patvirtintas ir Komisija šiems projektams neskyrė NER300 paramos.

30. Per antrąjį 2014 m. vykusį kvietimą teikti pasiūlymus tik Jungtinė Karalystė pateikė CCS projektą. Komisija skyrė 300 milijonų eurų dotaciją projektui, kuriam taip pat buvo pritaikyta Jungtinės Karalystės nacionalinė CCS paramos schema. Šiame projekte planuojama per dešimties metų demonstravimo laikotarpį surinkti ir saugoti beveik 18 milijonų tonų CO₂. Tačiau 2015 m. lapkričio mėn. JK, atlikusi išlaidų apžvalgą, atšaukė savo paramos schemą. Dėl to atsirado didžiulė finansavimo spraga, ir konsorciumas buvo išformuotas. Audito metu buvo rengiamasi pašalinti projektą iš NER300, o tai reiškė, kad 300 milijonų eurų paskirta, bet dar neišmokėta dotacija nebus skirta NER300 CCS tikslui įgyvendinti³⁰.

³⁰ Neišleistos NER300 lėšos gali būti panaudotos kitoms paramos CCS programoms arba jos gali būti perkeltos į būsimą Inovacijų fondą, iš kurio taip pat bus skiriama parama CCS.

... ir negali daryti numatyto poveikio pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektams

31. Be CCS, pagal NER300 siekta³¹ paremti bent vieną projektą iš kiekvienos atsinaujinančiųjų energijos išteklių projekto pakategorės, tuo parodant dar komerciškai neprieinamų pažangių atsinaujinančiųjų energijos išteklių įvairovę³².

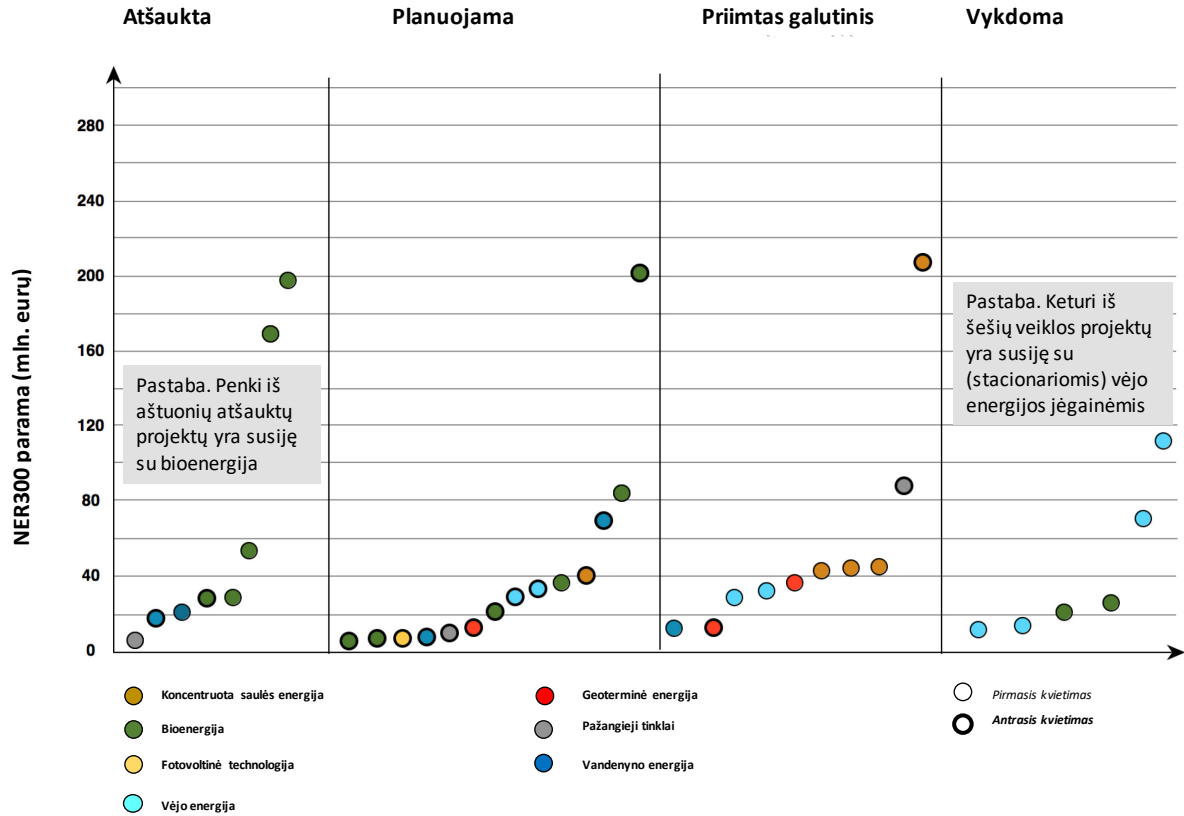
32. Komisija 2012 ir 2014 m. skyrė 1,8 milijardo eurų NER300 lėšų 38 naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektams remti³³. Remiantis numatomo našumo skaičiavimais, atliktais prieš priimant sprendimą dėl lėšų skyrimo, tikimasi, kad atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektais per pirmuosius penkerius veiklos metus bus generuota beveik 85 TWh švarios energijos. 7 diagramoje pateikiama šių NER300 projektų būklės apžvalga 2018 m. vasario mėn. Duomenys pateikiami II priede.

³¹ Komisijos sprendimo 2010/670/ES 8 straipsnio 1 dalis ir I priedas.

³² 2010 m. paskelbus NER300 programą, buvo įtraukta vėjo energija, vandenynų energija, biologinė energija, fotovoltinė energija, koncentruota saulės energija, hidroenergija, geoterminė energija ir pažangieji tinklai.

³³ 2012 m. gruodžio 18 d. Sprendimu C(2012) 9432 *final* 20 atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų buvo skirtos dotacijos, o 2014 m. liepos 8 d. Sprendimu C(2014) 4493 *final* dotacijos buvo skirtos 18 atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir 1 CCS projektui.

7 diagrama. NER300 finansuojamų naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų būklės apžvalga.

Šaltinis – Europos Audito Rūmai, remiantis NER300 duomenimis.

33. Remiantis pirminiais NER300 teisės aktais, per dvejus metus (t. y. 2014 ir 2016 m.) dėl projektų turi būti paskelbtas galutinis sprendimas dėl investavimo, o ne vėliau kaip per ketverius metus nuo priimtų sprendimų dėl dotacijų skyrimo (t. y. 2016 ir 2018 m.) veikla turi būti pradėta vykdyti.

34. 2015 m. vasario mėn. Komisija iš dalies pakeitė NER300 sprendimą, dviem metais atidėdama nustatytus galutinio sprendimo dėl investavimo ir veiklos pradėjimo terminus³⁴. Iš dalies pakeistame sprendime nurodyta, kad ekonomikos krizė buvo pagrindinė priežastis, dėl kurios nemažai projektų, kuriems skirtos NER300 lėšos, suėjus pradiniam terminams nesulaukė galutinio sprendimo dėl investavimo. Nepaisant pratęstų galutinių terminų,

³⁴ 2015 m. vasario 5 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/191, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/670/ES siekiant pratęsti tam tikrus jo 9 straipsnyje ir 11 straipsnio 1 dalyje nustatytus laikotarpius (OL L 31, 2015 2 7, p. 31).

2018 m. pradžioje iš NER300 buvo atšaukti septyni projektai (kuriems bendra skirta dotacijų suma viršijo pusę milijardo eurų). Buvo numatyti atšaukti dar vieną projektą 2018 m., kuriam skirtos lėšos siekė dar 31 milijoną eurų. 2018 m. turėtų būti priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo, susijusio su keturiolika projektų, kuriems dotacijos buvo skirtos 2014 m.

35. Kad projektui būtų skirta 100 % dotacijų suma, per penkerius projekto veiklos metus turėtų būti pagaminta 75 % numatyto energijos kiekio. 2017 m. pabaigoje trims veiklą vykdančioms atsinaujinančiųjų išteklių projektams buvo skirtos metinės išmokos, atsižvelgiant į jų energijos gamybos išdirbį. Numatytu laiku įgyvendinant du bioenergijos projektus buvo pasiekti daug mažesni rezultatai nei tikėtasi. Šiuose projektuose nebuvo pasiektas reikalaujamas 75 % išdirbis, kad jiems būtų skirtos visos dotacijos. Buvo tęsiamas vėjo energijos projektas, kuriam išmokos skirtos nuo 2014 m.

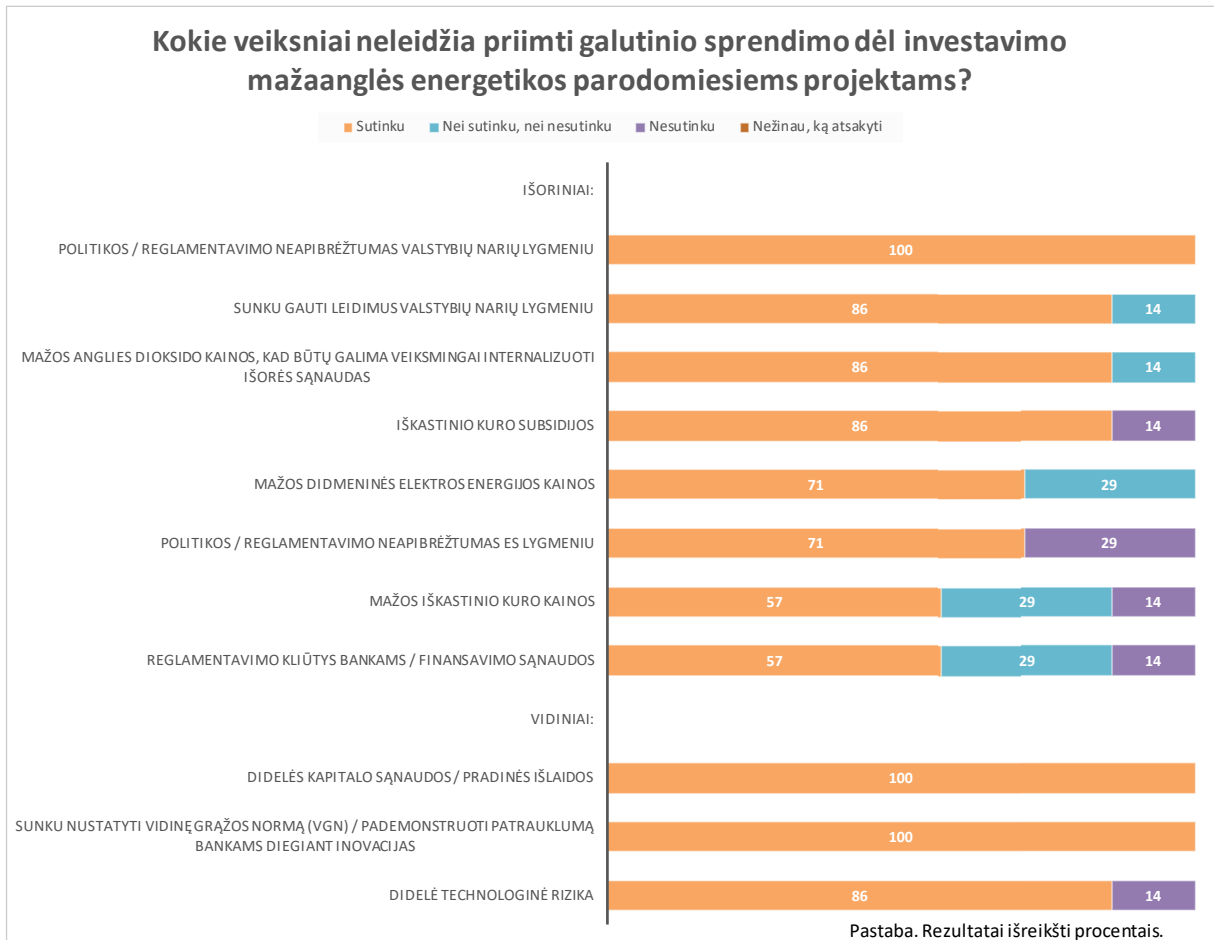
36. Dėl projektų atšaukimo, vėlavimo ir mažesnių nei tikėtasi projekto rezultatų, NER300 negalima pasiekti numatyto poveikio įvairioms atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijoms ir sudaryti sąlygas jų pirmam komerciniam demonstravimui.

EEPEG ir NER300 projektams poveikį darė neigiamos investavimo sąlygos

37. Mažaanglės energetikos parodomiesiems projektams būdinga didelė technologinė ir finansinė rizika, todėl siekiant juos įdiegti rinkoje susiduriama su daugeliu iššūkių. Platesni ekonominiai ir reglamentavimo klausimai turi įtakos jų prieigai prie finansavimo. Šiame skyriuje nagrinėsime, kokią įtaką tokie veiksniai turėjo EEPEG ir NER300 veiklai.

38. Atlikome su SET plano struktūra susijusių Energetikos technologijų ir inovacijų platformų ir kitų dviejų organizacijų tyrimą (žr. **18 dalį**), kad galėtume nustatyti pagrindines kliūtis, dėl kurių sunku gauti finansavimą ES komerciniams parodomiesiems projektams. **8 diagramoje** pateikti rezultatai rodo, kad buvo pasiektas konsultacijose dalyvavusių skirtingų suinteresuotųjų subjektų susitarimas dėl daugelio pagrindinių kliūčių aktualumo.

8 diagrama. Parodomųjų projektų finansavimo kliūčių tyrimo rezultatai

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

39. Kai 2008 m. buvo parengtos tokios programos kaip EEPeg ir NER300, naftos, anglies, dujų ir didmeninės elektros kainos buvo labai aukštos. 2009 m., prieš pradėdant įgyvendinti šias programas, visos kainos smarkiai nukrito. Nors naftos kainos vėl ūgtelėjo iki kito nuosmukio 2014 m., šie veiksniai yra svarbūs skatinant investuoti į mažaanglės technologijas. Iškastinio kuro kainų kritimas ir nepastovumas lėmė, kad investicijos į naujas mažaanglės technologijas yra mažiau patrauklios, palyginti su iškastinio kuro energijos ištekliais.

40. Kitose dalyse aptariama, kokią įtaką kitos pagrindinės kliūtys daro NER300 ir EEPeg projektų finansavimo sąlygoms (**III priede** šios kliūtys siejamos su šių programų veiklos rodikliais).

Reglamentavimo sistemų ir politikos neužtikrintumas turėjo įtakos parodomųjų projektų investicinei aplinkai

41. Atsižvelgiant į didelės rizikos parodomųjų projektų finansavimo iššūkius, ES ATLPS direktyva ir Sprendimas dėl NER300 suteikė vilčių, kad valstybės narės potencialiems pagal NER300 atrinktiems projektams galėtų skirti viešojo finansavimo lėšų. Komisija, prieš skirdama NER300 lėšas, paprašė valstybių narių, kad jos patvirtintų tokią galimybę atrinktiems projektams.

42. Valstybių narių parama galėtų susidėti iš kapitalo dotacijų infrastruktūros plėtojimui ir įrengimui. Be to, ji galėtų apimti tokias papildomas išmokas kaip supirkimo tarifai (žr. **4 langelį**) ar priemokos, skirtos naujai pastatytų įrenginių veiklai paremti. NER300 taisyklės taip pat suteikė galimybę valstybėms narėms suteikti garantiją, kad EIB sumokėtų dalį paskirtų lėšų dar prieš pradėdant vykdyti projektų veiklą. Audito metu nustatėme, kad vykdant tik keturis projektus keturiose valstybėse narėse iš tikrųjų buvo suteikta tokia garantija ir iš EIB gauti išankstiniai mokėjimai.

4 langelis. Atsinaujinančiosios energijos tiekimo tarifai ir priemokos

Tiekimo tarifas – paramos sistema, pagal kurią atsinaujinančiosios energijos gamintojams už kiekvieną pagamintą energijos vienetą, kuris yra patiekiamas elektros energijos tinklams, sumokama fiksuota elektros energijos kaina. Išmoka pagal tarifą paprastai garantuojama tam tikrą laiką tarpą, kuris yra dažnai susijęs su atitinkamo atsinaujinančiosios energijos projekto ekonominio gyvavimo ciklo trukme (kuri paprastai siekia 10–25 metus).

Tiekimo priemoka – paramos sistema, pagal kurią iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagaminta elektros energija paprastai parduodama elektros rinkoje, o gamintojai greta savo elektros energijos gamybos rinkos kainos gauna papildomą priemoką. Priemoka gali būti fiksuota (t. y. nustatomas pastovus, nuo rinkos kainų nepriklausomas, dydis) arba kintanti (t. y. įvairūs dydžiai, kurie priklauso nuo rinkos kainų raidos)³⁵.

³⁵ Specialioji ataskaita Nr. 5/2018 „Atsinaujinančioji energija siekiant tvarios kaimo plėtros: didelės sinergijos galimybės, kurios iš esmės nėra išnaudojamos“.

43. 2012 m., prieš priimant pirmą sprendimą dėl lėšų skyrimo, EIB informavo Komisiją, kad pateiktų finansinių planų perspektyvumas labai priklauso nuo paramos, kurią valstybės narės galėtų skirti supirkimo tarifų, dotacijų ar kitų mechanizmų forma. Kai kuriais atvejais vykdant projektus buvo daroma prielaida, kad papildomos valstybių narių dotacijos ir subsidijos visapusiškai papildytų NER300 dotacijas, kurios skirtos susijusioms išlaidoms finansuoti. EIB pastebėjo, kad daugeliu atvejų projekto vertinimo proceso pabaigoje valstybės narės dar nėra aiškiai apibrėžusios ar sutarusios dėl šių paramos mechanizmų.

44. Nuo 2014 m.³⁶ Komisija reikalavo, kad valstybės narės, nustatydamos atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų vykdytojams skiriamos paramos dydį, naudotų konkurencines pasiūlymų procedūras. Anksčiau valstybės narės dažnai naudojo fiksuotus supirkimo tarifus, dėl kurių buvo tariamasi su energijos tiekėjais ilgalaikiam laikotarpiui (pavyzdžiui, 25 metams). Nuo 2017 m. konkurencinės aukciono procedūros turėtų būti vieninteliu paramos pagrindinei veiklai subsidijavimo modeliu. Naujas požiūris į šios paramos atsinaujinantiesiems energijos ištekliams teikimą nebūtų padėjęs išvengti, kad valstybės narės toliau neteiktų paramos naujoviškiems parodomiesiems projektams. Komisijos gairėse buvo numatyta galimybė taikyti išimtį konkurso procedūrai dėl naujų technologijų, kurių pagamintos energijos vieneto sąnaudos yra aukštesnės. Nors veiklos paramai skirtos nacionalinės schemos keitėsi visoje ES, vykdant NER300 projektus, kurie buvo pradėti tuo metu, kai buvo taikomi supirkimo tarifai, dar tik buvo bandoma pasiekti galutinį investavimo sprendimą. Todėl juos vykdant buvo daug neapibrėžtumo dėl paramos veiklai teikimo ateityje.

45. **5 langelyje** pateiktas projekto, kuris galiausiai buvo atšauktas dėl reglamentavimo ir finansinės paramos aplinkos pakeitimų, pavyzdys.

³⁶ 2014 m. birželio 28 d. Komisijos komunikatas „2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės“ (2014/C 200/01). Be to, žr. 2013 m. rekomendacijas: Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, Europos Komisijos rekomendacijos dėl atsinaujinančiųjų išteklių paramos sistemų kūrimo, pridėtos prie dokumento „Komisijos komunikatas. Elektros energijos vidaus rinkos kūrimas ir geriausių viešojo įsikišimo rezultatų užtikrinimas“, SWD(2013) 439 *final*, 2013 m. lapkričio 5 d.

5 langelis. NER300 projekto, dėl kurio nebuvo galima priimti galutinio sprendimo dėl investavimo, pavyzdys

Vandenynų energijos projektas Jungtinėje Karalystėje buvo paremtas galimybe naudotis nacionalinės paramos mechanizmais, kurie buvo taikomi atsinaujinančiųjų išteklių energijai laikotarpiu, kai buvo kreiptasi dėl NER300 finansavimo. 2012 m. valstybėje narėje veikė mechanizmas, pagal kurį galėjo būti suteiktas finansavimas šiam vandenynų energijos projektui. Tuo remdamasi valstybė narė patvirtino Komisijos NER300 finansavimo pasiūlymą.

Tačiau per NER300 schemos gyvavimo laikotarpį valstybės narės energetikos politika pasikeitė. 2016 m. įgyvendinant projektą pranešta, kad pagal naująją konkurencingą aukciono schemą nebuvo užtikrintos paramos lėšos, nes valstybė narė panaikino paramą vandenyno energijai pagal tą schemą. Nesant alternatyvių finansavimo šaltinių, kurie užpildytų atsiradusią finansavimo spragą, iki 2016 m. gruodžio 31 d. nepavyko priimti galutinio sprendimo dėl projekto finansavimo, ir jis buvo atšauktas.

46. Pagal EEPEG vykdomų CCS projektų atveju valstybių narių parama taip pat nebuvo realizuota taip, kaip tikėtasi. Pavyzdžiai pateikti **6 langelyje**.

6 langelis. EEPEG CCS projektai ir reglamentavimo neapibrėžtumas

EEPEG projekto veikla Vokietijoje buvo pradėta anksti, iškart po sėkmingo bandomojo įrenginio ir susijusios krante esančio saugojimo infrastruktūros įrengimo. Nepaisant pradinio valstybės narės įsipareigojimo šiai technologijai ir projektui, dėl CCS direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę ir vėluojant parengti nacionalinius CCS teisės aktus, projekto rėmėjas nusprendė, kad projektas neperspektyvus. Todėl jis projektą nutraukė 2013 m., nors Komisija tuo metu jau buvo išmokėjusi 15 milijonų eurų.

Dėl EEPEG projekto JK buvo pateiktas pasiūlymas šalies antrajame CCS konkurse (2012–2015 m.)³⁷: nacionalinė schema, kuria remiami du visos tiekimo grandinės CCS parodomieji projektai. 2012 m. spalio mėn. vyriausybė šio projekto nepasirinko iš remiamų projektų, nors buvo įtraukusi jį į pirminį

³⁷ Žr. „Anglies dioksido surinkimas ir saugojimas: antrasis konkursas dėl vyriausybės paramos gavimo“, 2017 m. sausio 20 d. Nacionalinės audito tarnybos kontrolieriaus ir generalinio auditoriaus ataskaita. Pagal programą būtų išleista 100 milijonų svarų sterlingų 75 % dviejų konkurso dalyvių projektavimo ir inžinerinėms išlaidoms finansuoti (FEED tyrimai). Šių dviejų projektų kapitalo paramai būtų galima skirti iki 900 milijonų svarų sterlingų. Pagal aštuonis projektus buvo pateikti pasiūlymai; dėl kai kurių taip pat buvo kreiptasi dėl NER300 dotacijų.

2009 m. EEPEG iš anksto atrinktų projektų sąrašą. 2012 m. projektui taip pat nepavyko gauti NER300 dotacijos. Tačiau Komisija pagal EEPEG nuo 2009 m. šiam projektui iš viso išmokėjo 120 milijonų eurų. Iš kitų šaltinių negavus numatytos valstybės paramos ir užsitęsęs valstybės narės ir Komisijos diskusijoms, kaip projektas tolesniais etapais galėtų būti remiamas naudojant kitus mechanizmus, buvo pakenkta projekto perspektyvumui ir vertei, kurią jis buvo įgijęs dėl išmokėtų ES lėšų.

47. Naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių reglamentavimo režimais ir finansinės paramos mechanizmais buvo siekiama padėti valstybėms narėms ir ES įgyvendinti klimato kaitos ir energetikos tikslus. Jie turėtų būti suderinti su tarptautiniais susitarimais dėl klimato kaitos ir ilgalaikiais išmetamo ŠESD kiekio mažinimo tikslais (pavyzdžiui, iki 2050 m. ir vėliau). Tačiau kai tokie klimato kaitos ir energetikos tikslai nėra aiškiai nustatyti (pavyzdžiui, įtvirtinti teisės aktuose) ir neturi stabilios ilgalaikės perspektyvos, atsiranda dar daugiau neapibrėžtumo, kuris yra žalingas šio tipo naujoviškų ir rizikingų projektų investavimo sąlygoms. **7 langelyje** trumpai aptariama, kad sprendžiant šį klausimą reikia atlikti dar daug darbo.

7 langelis. Mažaanglės energetikos vystymosi strategijos ir jų poveikis energetikos inovacijoms

Pagal 2013 m. ES reglamentą dėl stebėsenos mechanizmo (MMR) reikalaujama, kad valstybės narės iki 2015 m. Europos aplinkos agentūrai pateiktų „Mažo anglies dioksido kiekio vystymosi strategijas“ 2050 m., o 2017 m. kovo mėn. pateiktų pažangos ataskaitą.

Remiantis neseniai atlikto tyrimo duomenimis³⁸, iki 2017 m. tik trylika iš dvidešimt aštuonių valstybių narių buvo parengusios strategijas, kurios pagal parengtus projekto kriterijus buvo vertinamos kaip mažaauglės energetikos vystymosi strategijos. Tyrime nurodyta, kad pateiktų strategijų kokybė yra labai skirtinga ir ne visos šiuose dokumentuose nurodytos strategijos ir politikos sritys yra įtvirtintos teisės aktuose.

2016 m. lapkričio mėn. pasiūlytame Energetikos sąjungos reglamente nurodyta, kad valstybės narės konkrečiais etapais turi parengti nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (angl. NCEP) 2021–2030 m. laikotarpiui ir vėlesniems dešimtmečiams. Valstybės narės iki 2020 m. ir vėliau

³⁸ „Klimatas ateičiai: valstybių narių mažo anglies dioksido kiekio vystymosi strategijų vertinimas ir energetikos sąjungos valdymo pamokos – atnaujinimas – 2017 m. spalio mėn. perspektyva“, Pasaulio gamtos fondo projektas „Maximiser“.

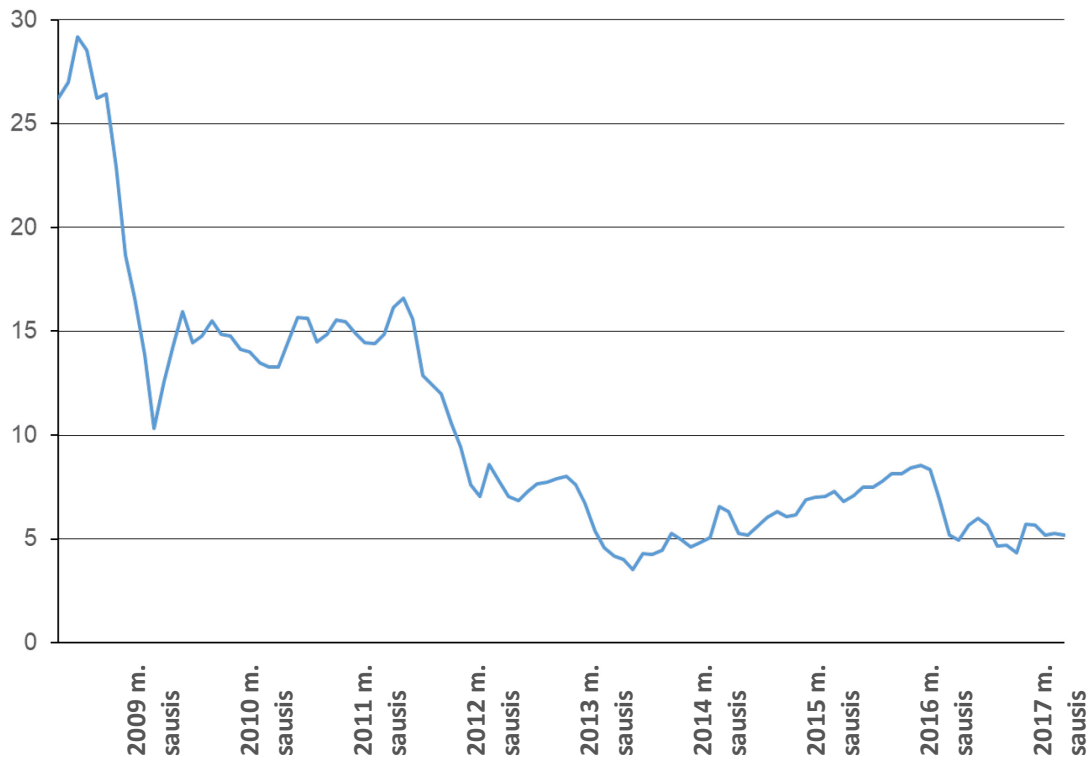
kas dešimt metų turi parengti ir Komisijai pateikti ataskaitą apie ilgalaikes mažo anglies dioksido kiekio strategijas 50 metų laikotarpiui.

48. Politikos, reglamentavimo ir valstybės finansinės paramos neapibrėžtumas daro įtaką NER300 ir EEPEG naujoviškų mažaa anglės energetikos parodomųjų projektų finansinei perspektyvai ir pažangai. Dėl vėlavimo padidėjo tikimybė, kad bus parengti nauji, pažangesni NER300 nepriklausantys projektai.

CCS projektų atveju pagrindinėmis kliūtimis buvo mažėjančios anglies dioksido rinkos kainos ir kitos paramos ir pajamų stoka

49. Dėl šešių EEPEG remiamų CCS projektų 2011 arba 2012 m. galėjo būti priimti galutiniai sprendimai dėl investavimo ir iki 2015 m. veikla jau būtų pradėta vykdyti. Be kitų svarbių iššūkių, pagrindiniai veiksniai, kodėl taip neįvyko, buvo mažesnė nei tikėtasi ES ATLPS anglies dioksido rinkos kaina. **9 diagramoje** pateikti pokyčiai.

9 diagrama. Ankstesnės ES ATLPS leidimų kainos (eurų už toną CO₂e) 2008–2017 m.³⁹

Šaltinis – EAR, remiantis septynių ES ATL būsimų sutarčių mėnesio vidurkiu ([Quandl](#)).

50. Nustatėme, kad 2009 m. kreipiantis dėl EEPEG dotacijų CCS projektams, jų finansiniai planai buvo grindžiami aukštomis ir didėjančiomis anglies dioksido kainomis. Šešių vėliau dotacijas gavusių projektų rengėjų 2009 m. pateiktų prašymų dėl EEPEG dotacijų apžvalga parodė, kad jie tikėjosi, jog statybos ir demonstravimo etapais anglies dioksido kaina išliks nuo 20 iki 40 eurų už CO₂ toną. Pagal vieną projektą parodyta, kaip finansinio plano perspektyvumas taip pat priklausė nuo elektros energijos kainų. Skaičiuojama, kad tik tuo atveju, jei anglies dioksido kaina būtų nuo 65 iki 90 eurų už CO₂ toną, CCS parodomieji projektai galėtų būti vykdomi be nuostolių.

51. Pagal šių projektų finansinius planus dažnai tikėtasi gauti didelį finansavimą pagal NER300 ateityje, net jeigu tuo metu (2009 m.) galutinė NER300 struktūra dar nebuvo žinoma. **8 langelyje** aptariama, kaip anglies dioksido rinkos kaina taip pat lemia didžiausią

³⁹ Nuo 2017 m. vidurio ES ATLPS anglies dioksido rinkos kaina pradėjo didėti, o gegužės mėn. pasiekė didžiausią tašką – 16 eurų už CO₂ toną.

NER300 dotacijų kiekį⁴⁰. Komisija patvirtino šiuos labai neapibrėžtus finansinius planus, pasirašė dotacijų susitarimus ir išmokėjo 43 % paskirtų lėšų pagal EEPEG.

8 langelis. ATLPS leidimų vertės nuosmukis lėmė mažesnes NER300 dotacijas

Remiantis valstybės narės patvirtinimo laiškais ir EIB išsamaus patikrinimo ataskaitomis, apskaičiuota, kad įgyvendinant aštuonis CCS energijos sektoriaus projektus NER300 CCS infrastruktūros diegimo ir valdymo sąnaudos⁴¹ vidutiniškai siekė 1,4 milijardo eurų. ES ATLPS direktyvoje NER300 dotacijos dydis apribojamas iki 15 % 300 milijonų galimų leidimų (tai prilygsta 45 milijonams leidimų). Kai anglies dioksido rinkos kaina 2010 m. nukrito nuo 15 eurų už leidimą iki maždaug 7,5 euro 2011 m., tai taip pat sumažino numatytą didžiausią galimą NER300 dotacijų dydį nuo 675 milijonų eurų iki 337 milijonų eurų. Galiausiai Komisija nustatė 300 milijonų eurų dydį. Daug kapitalo reikalaujantiems CCS projektams, kuriuos įgyvendinant tikėtasi gauti daug didesnę paramą iš NER300, tai buvo didelė kliūtis. Taip atsitiko dėl to, kad projekto rėmėjai pateikė savo pasiūlymus ir laukė, kad jie būtų įvertinti 2011–2012 m.

Komisija, atrinkusi CCS projektus ir laukdama valstybių narių patvirtinimo, šioms valstybėms narėms pranešė, jog tikėjosi, kad jos užpildys atsiradusią spragą tarp didžiausios numatytos 337 milijonų eurų NER300 dotacijų sumos ir bendro šiems projektams reikiamo valstybės finansavimo. Ši spraga galėjo siekti šimtus milijonų eurų, kurios valstybės narės nenorėjo padengti.

52. Įgyvendinant EEPEG CCS projektus Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose (vieninteliai projektai, kurie buvo tęsiami po 2013 m.) taip ir nesugebėta atkurti jų finansinio perspektyvumo dėl sumažėjusių kainų. Numatyta CO₂ surinkimo ir saugojimo finansinė

⁴⁰ Žr. atitinkamas ES ATLPS direktyvos vertinimo, kuris buvo atliktas 2015 m. lapkričio mėn. įgyvendinant projektą „Parama ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos apžvalgai“, NER300 dalis, kurį 2015 m. lapkričio mėn. parengė Austrijos Federalinė aplinkos tarnyba (*Umweltbundesamt*), bendradarbiaudama su „Ecologic and SQ Consult“, pagal paslaugų sutartį, sudarytą su Europos Komisija.

⁴¹ NER300 sprendimo 3 straipsnio 2 dalyje CCS atveju apibrėžta: „Susijusiomis ADSS parodomųjų projektų išlaidomis laikomos tos investicijų išlaidos, kurios patiriamos projekto įgyvendinimo metu taikant tik ADSS technologijas, skaičiuojamos pagal dabartinę grynąją vertę remiantis geriausiais veiklos pelno ir veiklos išlaidų, patiriamų dėl ADSS technologijų taikymo per pirmuosius 10 veiklos metų, skaičiavimais.“

nauda ir galimybė užkirsti kelią didelėms sąnaudoms pagal ES ATLPS niekada nebuvo realizuotos taip, kaip tikėtasi.

53. 2012 m. Komisija atliko mažėjančios anglies dioksido rinkos kainos poveikio vidinį vertinimą⁴². Pastebėta, kad buvo labai sudėtinga priimti galutinį sprendimą dėl šių projektų finansavimo. Nepaisant to, EEPEG finansinė parama toliau buvo teikiama, ir JK ir Nyderlanduose buvo tęsiami kai kurie su transportavimo ir saugojimo paketais susiję darbai. Komisija laikėsi logikos, kad šie projektai galėtų būti naudingi kitiems toje pačioje srityje veikiantiems teršėjams, jei būtų suteikta galimybė statyti bendro naudojimo infrastruktūrą.

54. 2011 m. Komisija ir projekto rėmėjas nusprendė sulėtinti projekto įgyvendinimą Nyderlanduose dėl mažų anglies dioksido rinkos kainų. Komisija 2015–2017 m. labai stengėsi nustatyti papildomus finansavimo šaltinius, kurie užpildytų esamas spragas. Briuselyje su pagrindiniais pramonės ir valstybės narės suinteresuotaisiais subjektais buvo rengiami įvairūs apskritojo stalo dialogai ir ieškoma bendrų interesų tęsti projektą. Buvo siekta bent jau pastatyti reikiamą infrastruktūrą ir ją naudoti trumpą demonstravimo laikotarpį. Galiausiai 2017 m. projekto rėmėjas nutraukė savo paramą, skiriamą projektui.

55. Pagrindinis CCS diegimui ES trukdantis veiksnys – finansinės perspektyvos stoka. Staigus anglies dioksido rinkos kainos sumažėjimas ir negebėjimas vykdyti EEPEG projektą iki 2012 m. užtikrinti atitinkamą papildomą valstybės finansavimo dalį per NER300 ar nacionalines programas ar gauti kitų pajamų sukėlė pavojų projekto perspektyvumui. Komisija tuo metu nesustabdė ar nenutraukė savo pagal EEPEG skiriamos finansinės paramos CCS demonstravimui, bet ir po 2013 m. toliau tęsė mokėjimus dviem projektams, kurie galiausiai buvo nesėkmingi.

⁴² Energetikos ir transporto GD ir Biudžeto GD keitimasis nuomonėmis dėl mažesnių, nei numatyta, išmokų rodiklių per pirmuosius EEPEG metus.

NER300 struktūra apribojo Komisijos ir valstybių narių gebėjimą reaguoti į kintančias aplinkybes

56. Nagrinėjome, ar bendrasis NER300 programos modelis atitiko nustatytus poreikius ir ar projekto atrankos procedūros užtikrina, kad dotacijos būtų skirtos geriausiems turimiems projektams. Be to, nagrinėjome, ar NER300 valdymo sistema suteikė galimybę šią naujovišką programą valdantiems subjektams veiksmingai ir lanksčiai vykdyti savo užduotis.

Pasirinktas NER300 finansavimo modelis nepadėjo veiksmingai sumažinti parodomųjų projektų rizikos

57. Iš Komisijos reikalaujama atlikti svarbiausių iniciatyvų, taip pat tų iniciatyvų, kurios turės didžiausią poveikį, poveikio vertinimą. Tai taikytina 2009 m. iš dalies pakeistai ES ATLPS direktyvai (kuri vėliau taps NER300 sukūrimo teisiniu pagrindu) bei 2010 m. Komisijos sprendimui, kuriuo nustatomos NER300 įgyvendinimo nuostatos.

58. Peržiūrėdami Komisijos parengto NER300 teisinio pagrindo poveikio vertinimus nustatėme, kad pradiniam Komisijos pasiūlyme⁴³ dėl ES ATLPS peržiūros nebuvo įtrauktas mechanizmas, skatinantis CCS parodomuosius projektus. Taigi pridėtame Komisijos poveikio vertinime⁴⁴ taip pat nebuvo įtrauktas joks atitinkamų NER300 teisinio pagrindo poreikių vertinimas. Toks vertinimas, pavyzdžiui, padėtų nustatyti parodomųjų projektų finansavimo poreikius visose technologijų kategorijose, kuriose planuojama gauti paramą. Taip pat būtų buvę galima nustatyti galimus nacionalinės paramos mechanizmus ir pagrįsti, kodėl juos reikėjo papildyti ES lygmens programa.

59. Mechanizmo sukūrimo idėja pirmiausiai kilo atliekant ES ATLPS peržiūros teisėkūros procesą. 2008 m. politikos alternatyvų dokumente *Naujų energetikos technologijų didelės apimties parodomųjų projektų (pavyzdžiui, CCS demonstravimo įrenginių) finansavimas*

⁴³ COM(2008) 16 *final*, 2008 m. sausio 23 d.

⁴⁴ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, 2008 m. sausio 23 d. poveikio vertinimas, pridamas prie dokumento dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2003/87/EB, siekiant patobulinti ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą ir išplėsti jos taikymo sritį, SEC(2008) 52.

Komisija pastebėjo, kad tik nedidelė valstybių narių grupė buvo linkusi remti CCS mechanizmą.

60. Galutinė NER300 struktūra apėmė ir CCS, ir naujoviškus atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Europos Parlamentas ir Taryba į persvarstytą ES ATLPS direktyvą įtraukė straipsnį dėl NER300 teisinio pagrindo nustatymo ir išplėtė jos taikymo sritį, kad ji apimtų atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

61. Nustatėme, kad nebuvo pateikta pakankamai įrodymų, kuriais pagrindžiamas papildomo šio tipo finansavimo mechanizmo poreikis ES lygmeniu. Nebuvo tinkamo NER300 teisinį pagrindą paremiančio įvertinimo, kuris paaiškintų, kokios rūšies parama būtų reikalinga ankstyvuoju etapu atliekamiems įvairių atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijų ir CCS parodomiesiems projektams ir kodėl paramos skyrimas jau pradėjus vykdyti veiklą atitiktų visų kategorijų projektų rizikos mažinimo poreikius.

62. Be to, patikrinome, ar 2009 m. atnaujintoje ES ATLPS direktyvoje pateikto naujo NER300 straipsnio nuostatomis buvo užkirstas kelias išmokėti lėšas ankstyvaisiais projektų vykdymo etapais. Direktyvoje nustatyta, kad dotacijos turėtų būti skiriamos remiantis patikrintu neišmestu CO₂ kiekiu. Komisijos teisiame aiškinime nurodyta, kad tai galėtų būti prielaida išmokai, bet taip pat sąlyga susigrąžinti lėšas projekto neįgyvendinus.

63. Paskelbtame poveikio vertinime⁴⁵ Komisija teigė, kad lėšų susigrąžinimas iš nesėkmingai įgyvendintų projektų būtų sudėtingas, nes tai turėtų padaryti valstybės narės. Todėl Komisija teikė pirmenybę galimybei lėšas išmokėti pradėjus įgyvendinti projektą. Galutinis NER300 įgyvendinimo aktas atspindi šį pasirinkimą. Šis sprendimas veikiausiai turėjo įtakos parodomųjų projektų lėšų įsisavinimui, bet apsaugojo NER300 fondą.

64. Mūsų atliktos dokumentų peržiūros, apklausos, kurias atlikome kaip audito dalį, ir tyrime pateikti atsakymai patvirtino, kad NER300, kaip programos, pagal kurią teikiama finansinė parama projektams pradėjus juos vykdyti, koncepcija nebuvo labai tinkamas sprendimas projektų rizikai sumažinti.

⁴⁵ 2010 m. lapkričio 3 d. poveikio vertinimas, SEC(2010) 1320 *final*.

65. Nesant aiškių ir įtikinančių poreikių vertinimų, kurie pagrįstų šią pagrindinę NER300 teisinio pagrindo koncepcijos savybę, jos finansavimo metodas nepakankamai atitiko įvairių naujoviškų technologijų parodomųjų projektų rizikos mažinimo ir finansavimo poreikių. Persvarstytoje ES ATLPS direktyvoje 2021–2030 m. laikotarpiui⁴⁶ mėginama spręsti šį klausimą ir nustatoma galimybė ankstesniais projekto etapais skirti 40 % dotacijos sumą, priklausomai nuo konkrečių etapų įgyvendinimo.

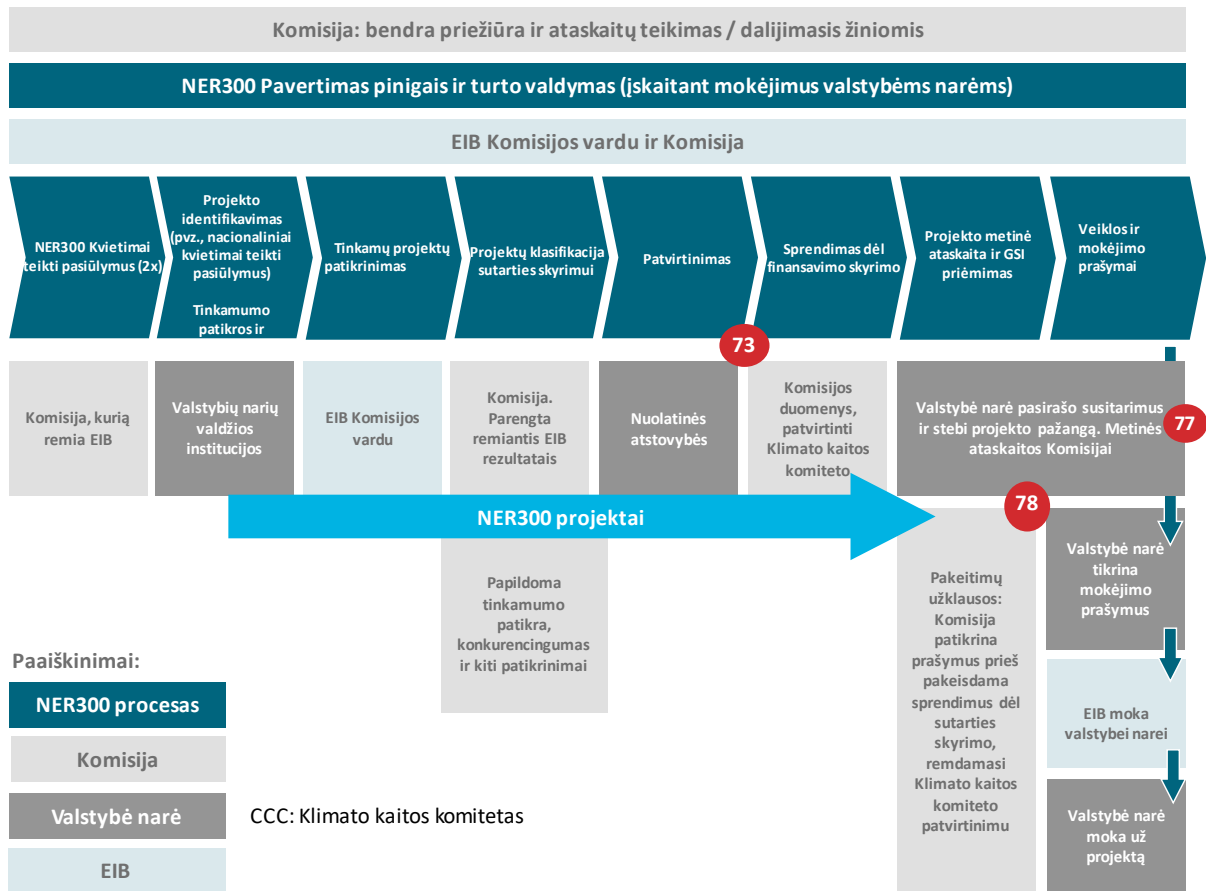
NER300 projektų atranka ir sprendimų priėmimo procesai buvo sudėtingi

66. Remiantis NER300 sprendimu, programos tikslas – atrinkti ir remti geriausius turimus įvairių technologijų projektus geografiškai subalansuotose vietovėse.

67. Valstybės narės, EIP ir Komisija atlieka savo uždavinius projekto pateikimo, atrankos ir dotacijų skyrimo procese. **10 diagramoje** pateikiama visų NER300 valdyme dalyvaujantiems subjektams priskirtų uždavinių apžvalga.

⁴⁶ 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/410, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB siekiant ekonomiškai efektyviai dar labiau sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas, ir Sprendimas (ES) 2015/1814 (OL L 76, 2018 3 19, p. 3).

10 diagrama. Pagrindiniai NER300 proceso veiksmi, priskirti uždaviniai ir atsakomybė

Pastaba: raudoni taškai reiškia dalies numerį tekste.

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

68. Komisija ir EIB parengė procedūrų vadovą, kuriuo remiantis EIB turėtų atlikti tinkamumo (t. y. techninio ir finansinio perspektyvumo) vertinimą. EIB turėtų atrinkti projektus, atlikdamas teigiamą vertinimą, pagal darbo vietai tenkančias išlaidas (DVTI)⁴⁷. Prieš priimant šia atranka paremtą sprendimą dėl dotacijų skyrimo Komisija, laikydamasi NER300 taisyklių⁴⁸, turėtų rengti pakartotines konsultacijas su valstybėmis narėmis, kad šios

⁴⁷ NER3008 sprendimo 8 straipsnio 2 dalyje pateikiama DVTI apibrėžtis. DVTI apskaičiuojamos dalijant bendrą prašomą valstybės finansavimo sumą inovaciniam projekto aspektui iš numatyto saugoti CO₂ kiekio (per dešimtį metų) CCS projektų atveju arba iš numatyto pagaminti energijos kiekio (per penkerius metus) atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų atveju. Komisija manė, kad mažos DVTI buvo puikus galimybės sumažinti technologines sąnaudas rodiklis ir tinkamiausias parametras projektams klasifikuoti jų pakategorėse.

⁴⁸ Komisijos sprendimo 2010/670/ES 5 straipsnio 5 dalis.

patvirtintų savo paramą. Manome, kad Komisija turėtų užtikrinti atitinkamą ir veiksmingą šių procedūrų įgyvendinimą.

EIB tinkamų projektų patikrinimas

69. EIB Komisijos vardu ir laikydamasis procedūrų vadovo atliko tinkamų projektų patikrinimą. Kiekvieno pateikto projekto atveju buvo atliktas nuodugnus vertinimas, kuris buvo užfiksuotas išsamiose ataskaitose. Tačiau vertinime nebuvo nustatyta ar įvertinta, kokia apimtimi paraiškos atitiko tinkamų projektų patikrinimo subkriterijus. Remdamasis tinkamų projektų patikrinimo rezultatais, EIB pateikė „teigiamą“ arba „neigiamą“ išvadą⁴⁹.

70. Pagal išsamaus tyrimo procedūras, kurios buvo parengtos prižiūrint Komisijai, nebuvo reikalaujama, kad EIB įvertintų projektų ekonominį perspektyvumą. Tai pagrindinis elementas, kurį bankai paprastai įvertina kaip patrauklumo bankui požymį, t. y. jų gebėjimas parodyti aiškų pajamų srautą, kuriuo galima padengti skolas ir sukurti investicinę grąžą. Dėl šio skirtumo, teigiamas EIB tinkamų projektų patikrinimo vertinimas NER300 projektui nereiškia, kad projektas taip pat galėtų gauti EIB finansavimą (pavyzdžiui, paskolą).

71. Vertindamas pirmajame kvietime teikti pasiūlymus pateiktus projektus, EIB pabrėžė svarbius finansinio perspektyvumo klausimus. EIB patarė Komisijai atkreipti dėmesį į su kai kuriais projektais susijusią finansinę riziką, visų pirma dėl siekiamo didelės skolos finansavimo ir mažai įrodymų dėl galimybės jį gauti. Nepaisant bendro pobūdžio problemų, EIB nustatė, kad 88 % projektų yra (techniškai ir finansiškai) perspektyvūs⁵⁰, o Komisija sprendė dėl projektų skyrimo.

⁴⁹ EIB tinkamų projektų patikrinimo išvada galėjo būti teigiama be pastabų, teigiama su rekomendacijomis, kurias Komisija turėtų apsvarstyti, arba neigiama.

⁵⁰ Iš viso, per du kvietimus teikti pasiūlymus valstybės narės EIB pateikė 111 paraiškų gauti NER300 dotacijas. Komisija patvirtino 94 projektų atitinkančiais reikalavimus, o EIB pateikė teigiamas tinkamų projektų patikrinimo išvadas 83 (arba 88 %) šių projektų.

Galimų projektų klasifikavimas

72. Atlikus tinkamų projektų patikrinimo vertinimą, Komisija suskirstė tinkamus ir perspektyvius projektus į projektų pakategores, remdamasi DVTI rodikliu⁵¹. EIB informavo Komisiją, kad šioms DVTI būdingas didelio netikrumo veiksnys. Pateikti projektai iš esmės buvo ankstyvame planavimo etape. Išlaidos ir numatomi veiklos rezultatų duomenys, naudoti skaičiuojant šį parametą, taip pat reikalingas valstybės finansavimas vis dar buvo labai neapibrėžti.

Rizikos šalinimas ir rekomendacijos prieš skiriant lėšas

73. Peržiūrėjome 26 EIB atskaitas iš penkių pasirinktų valstybių narių. Septyniuose projektuose, kuriems Komisija skyrė finansavimą, EIB aiškiai išskyrė svarbias rizikos sritis, kurias Komisija turėtų apsvarstyti, prieš priimdama sprendimą skirti dotacijas. Keturi iš jų dabar yra atšaukti. Tų pačių projektų metinėse ataskaitose matyti, kad buvo susidurta su potencialia EIB atitinkamose tinkamų projektų patikrinimo ataskaitose nurodyta rizika. Pavyzdžiai pateikti **9 langelyje**.

9 langelis. Potencialių EIB išskirtų rizikų ir jų poveikio projektų pažangai pavyzdžiai

Kartu su dotacijos paraiška pateiktame finansiniame plane Ispanijos plaukiojančių vėjo jėgainių projekte tikėtasi pasinaudoti supirkimo tarifu. EIB rekomendavo Komisijai, prieš priimant dotacijų skyrimo sprendimą, patvirtinti keletą elementų, įskaitant galimybę vykstant projektui naudotis supirkimo tarifais. Komisija pareikalavo, kad valstybė narė patvirtintų projektą minėtu pagrindu. Nors valstybė narė patvirtino paramą projektui, ji pažymėjo, kad supirkimo tarifais nebus galima naudotis, ir nenurodė alternatyvaus finansavimo. Tada Komisija skyrė dotaciją. Priėmus sprendimą skirti dotaciją, projekto metinėje ataskaitoje dėl galutinio sprendimo dėl investavimo buvo pranešta apie vėlavimus ir projekto vykdymo delsimą, nes nebuvo galima užtikrinti supirkimo tarifo ar alternatyvaus finansavimo šaltinio (taip pat žr. **42–48 dalis** apie reglamentavimo neapibrėžtumą).

⁵¹ **IV priede** pateikiami du valstybės narės programų pavyzdžiai, kuriuose, be kiekybinio išlaidų finansavimo parametro, taikomo klasifikuojant pažangius mažanglės energetikos projektus, buvo pritaikyti įvairialypiai vertinimo kriterijai.

Remiantis naujausia turima ataskaita, 2016 m. padėtis buvo labai sudėtinga, nors ir buvo tęsiami kai kurie techniniai ir leidimų gavimo darbai.

Aptariant Lenkijos bioenergijos projektą, EIB iškėlė daug klausimų dėl techninio ir finansinio perspektyvumo ir padarė išvadą, kad yra didelė rizika, jog per 24 mėnesius nuo dotacijos skyrimo galutinis sprendimas dėl investavimo nebus priimtas, jei nepagerės šiuo metu susiklosčiusios sąlygos rinkoje ir nepadidės patrauklumas investuotojams. Be to, Komisijai buvo pateiktos įvairios kitos rekomendacijos, kurias siūlyta apsvarstyti prieš skiriant dotaciją. Valstybė narė patvirtino projektą ir nacionalinę paramą, o Komisija suteikė dotaciją. Tačiau audito metu projektas buvo atšauktas, nes buvo finansiškai neperspektyvus.

74. Tokiomis aplinkybėmis tyrėme, kaip Komisija ir valstybės narės, prieš priimdamos sprendimus skirti lėšas, atsižvelgė į EIB rekomendacijas. Neaptikome jokių įrodymų, kad Komisijai paprašius pakartotinai patvirtinti paramą projektams valstybės narės naudojosi EIB tinkamų projektų patvirtinimo ataskaitomis. Dauguma valstybių narių tik po priimto sprendimo paprašė susipažinti su konfidencialiais EIB dokumentais.

75. NER300 projektų atrankos ir skyrimo procesas buvo sudėtingas ir ilgas, bet nebuvo nagrinėjamas svarbiausias ekonominio perspektyvumo klausimas. Proceso struktūroje taip pat nepakankamai dėmesio skirta projektų lyginamajai kokybei, inovacijų lygiui ir finansiniam perspektyvumui. Taip pat svarbu, kad finansavimą skiriančios institucijos (pavyzdžiui, Komisija ir valstybės narės / Klimato kaitos komitetas), prieš priimdamos sprendimą šiems projektams skirti finansavimą ir pasirašydamos sutartis, būtų visapusiškai susipažinusios su projektų rizika, nustatyta atliekant tinkamų projektų patvirtinimo vertinimus. Visi šie veiksniai gali sumažinti tikimybę, kad vykdant šiuos projektus pagal programą pavyktų pasiekti numatytus tikslus.

NER300 sprendimų priėmimo procese dalyvauja įvairūs suinteresuotieji subjektai

76. Pagal NER300 valdymo modelį numatyta, kad Komisija yra visapusiškai atsakinga už programą ir organizuoja diskusijas su valstybėmis ir Klimato kaitos komitetu.

77. Nors Komisija atlieka šią bendrą koordinavimo funkciją, nebūtinai visada laiku gauna visapusišką informaciją apie projektų vykdymo pažangą. Valstybės narės Komisijai siunčia metines pažangos ataskaitas. Į metinės ataskaitos šabloną neįtrauktas reikalavimas pateikti

informaciją apie nacionalinį finansavimo indėlį arba projekto finansinį planą. Tokia informacija prieinama Komisijai tik tada, jei valstybės narės savanoriškai ją pateikia.

78. Valstybės narės negali tiesiogiai reaguoti į prašymus atlikti esminius projekto pakeitimus, nes Komisija yra atsakinga už jų peržiūrą ir patvirtinimą⁵². Komisija atlieka šį vaidmenį todėl, kad svarbiems dotacijos skyrimo sprendimą lemiantiems pakeitimams (pavyzdžiui, projekto dydžio, apimties ir gairių galutinių terminų) reikia sutikimo taikant komiteto procedūrą. Prieš valstybėms narėms taikant pasirašytų sutarčių dėl projektų pakeitimus, Komisija turi priimti įgyvendinimo sprendimus, kuriais iš dalies keičiami atitinkami sprendimai dėl dotacijų skyrimo. Tai sudėtinga procedūra, kurioje dalyvauja Komisija, nuolatiniai valstybių narių atstovai ir projekto rėmėjai.

79. Sparčiai vystantis technologijoms ir rinkoms, naujoviškuose projektuose valdymo institucijos turi greitai reaguoti ir priimti sprendimus. NER300 valdymo modeliu nepakankamai reaguojama į šiuos poreikius, ir jis yra pernelyg sudėtingas. Komisija taip pat patvirtino šį požiūrį savo poveikio vertinime dėl ES ATLPS IV-ojo etapo peržiūros (2021–2030 m.)⁵³.

Dėl kitų NER300 struktūros savybių sulėtėjo reakcija į besikeičiančią aplinką

80. Mažaanglės energetikos parodomieji projektai apima didelę riziką. Todėl, palyginti su brandžių technologijų projektais, atsiranda didesnė pakeitimų ar nesėkmių tikimybė (t. y. pritraukti finansavimą ir pasiekti numatytus energijos gamybos tikslus). Dėl to viešojo finansavimo programų, susijusių su šio tipo investicijomis, struktūra turėtų suteikti galimybę valdymo institucijoms laiku surasti lanksčius sprendimus, kurie pratęstų programų vykdymą siekiant iškeltų tikslų.

⁵² Pirmojo (2012 m. gruodžio 18 d. C(2012) 9432 *final*) ir antrojo (2014 m. liepos 8 d. C(2014) 4493 *final*) sprendimo II priedo 5 dalyje nurodyta, kad dėl projekto keitimo turi būti susitarta su Komisija.

⁵³ 2015 m. liepos 15 d. poveikio vertinimas, pridedamas prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB siekiant sąnaudų požiūriu veiksmingai dar labiau sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas, SWD(2015) 135 *final*.

Iš anksto apibrėžti technologiniai kriterijai apribojo lankstumą programų lygmeniu

81. Komisija, remdamasi iš anksto sudarytu technologijų kategorijų ir ribinių verčių sąrašu, projektams paskirstė NER300 lėšas. Šiuo 2009 m. sąrašu buvo naudojamos per abu kvietimus teikti pasiūlymus, kurie buvo surengti per dviejų metų laikotarpį. Dėl to teisinėje sistemoje nebuvo numatytos jokios būsimos šio sąrašo peržiūros ar pakeitimai.

82. Tačiau projektus, kurie juos tvirtinant 2012 ir 2014 m. buvo klasifikuoti kaip savo kategorijos pradininkai, dažnai aplenkdamo pokyčiai rinkose ir technologijų sektorių plėtra, dar prieš jiems įsibėgėjant. Kai kuriais atvejais tai vyksta labai sparčiai. Pavyzdys pateiktas **10 langelyje**.

10 langelis. NER300 remiamų jūros vėjo energetikos projektų pavyzdys

2018 m. pradžioje buvo ruošiamasi pradėti dviejų didžiausių NER300 jūros vėjo projektų veiklą Vokietijoje. Net jeigu šie projektai buvo sėkmingi ir pasižymėjo naujoviškomis savybėmis, jų įgyvendinimas nebuvo pirmasis dar komerciškai neeksploatuojamos naujos technologijos (t. y. 6 MW turbinos) demonstravimas. Per pastarąjį dešimtmetį jūros vėjo energijos sektorius sparčiai plėtojosi, ir 2012 m. Europoje pirmą kartą buvo įrengtos 6 MW turbinos⁵⁴. Jei projektuose būtų laikytasi pradinių NER300 nustatytų galutinių terminų (t. y. iki 2016 m.), tai būtų padėję geriau įgyvendinti naujoviškos technologijos „pirmojo komercinio diegimo“ NER300 tikslą.

83. Todėl išankstinis labai specifinių paramos programos technologinių kriterijų apibrėžimas turi trūkumų. Spartūs rinkų ir technologijų pokyčiai įgyvendinant pagal šiuos kriterijus atrinktus projektus gali būti mažiau žalingi nei galima numatyti, ypač kai susiduriama su vėlavimais.

Reikėjo priimti sprendimus ir užtikrinti, kad atšaukus projektus neišleistos lėšos būtų tinkamai paskirstytos neatidėliotiniams ES prioritetams

84. Pagal NER300 taisyklės nustatyta, kad po 2015 m. gruodžio 31 d. bet kokios nepanaudotos lėšos grąžinamos valstybėms narėms. Nepaisant ankstesnio NER300

⁵⁴ JRC vėjo energijos pažangos ataskaitos 2016 m. leidimo 3 skyriaus 2 dalis, Jungtinis tyrimų centras, 2017 m.

sprendimo pakeitimo, kuriuo galutiniai terminai atidedami dvejiems metams, 2016 m. projektų vykdytojai ir toliau traukėsi iš NER300, nes nesugebėjo laikytis terminų priimant galutinį sprendimą dėl investavimo. Nesant adekvataus tinkamų projektų rezervinio sąrašo po antrojo kvietimo teikti pasiūlymus, Komisija negalėjo jų pakeisti jau EIB patikrintais projektais. NER300 teisinėje sistemoje taip pat nebuvo numatyta galimybė skelbti papildomą kvietimą teikti pasiūlymus. Dėl projektų atšaukimo iki 2018 m. vidurio gali susikaupti ne mažiau kaip 840 milijonų eurų nepanaudotų lėšų (40 % iš paskirtų 2,1 milijardo eurų)⁵⁵.

85. Šiame kontekste Komisija, atsižvelgdama į Klimato kaitos komiteto nuomonę, nusprendė⁵⁶ iš pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus likusiomis nepanaudotomis lėšomis (ne mažiau kaip 436 milijonus eurų) papildyti EIB valdomas finansines priemones⁵⁷. Tai suteiks galimybę panaudoti neišleistas NER300 fondų lėšas susijusiai veiklai, kol Inovacijų fondas pradės savo veiklą. Tačiau šių priemonių pobūdis ir tikslai nėra identiški NER300⁵⁸. Problemos, susijusios su NER300 lėšų, nurodytų kitame skyriuje, atskaitomybe, kyla ir tuo atveju, kai šios lėšos gali būti perduotos kitoms finansinėms priemonėms.

Reikia patobulinti koordinavimo ir atskaitomybės tvarką

86. Sukurta daug ES priemonių ir programų, kurių tikslai yra panašūs į NER300 (žr. **V priedą**). Atsižvelgdami į šias sudėtingas aplinkybes ištyrėme, ar Komisija ir valstybės narės padarė pažangą derinant Europos viešojo ir privačiojo sektoriaus veiksmus mažo anglies dioksido kiekio technologijų energetikos inovacijų srityje. Be to, ištyrėme, ar už programas, susijusias su švarios energijos naujovių skatinimu, atsakingos Komisijos tarnybos veiksmingai

⁵⁵ Visi paskirti NER300 projektai apžvelgiami **I priede**.

⁵⁶ 2017 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/2172, kuriuo dėl pajamų, neišmokėtų pirmuoju kvietimo teikti paraiškas etapu, panaudojimo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/670/ES (OL L 306, 2017 11 22, p. 24).

⁵⁷ Teikiant pirmenybę „InnovFin“ energetikos parodomajam projektui ir Europos infrastruktūros tinklų priemonei transporto srityje (t. y. EITP skolos priemonei).

⁵⁸ Pavyzdžiui, finansinės priemonės negali užtikrinti geografinio lėšų pasiskirstymo, o tai buvo vienas iš NER300 tikslų; NER300 turėtų būti įgyvendinama ES ATLPS sektoriuose (t. y. energijos gamybos ir pramonės srityse, o ne transporto sektoriuje); ir remiantis Komisijos ES ATLPS ir NER300 taisyklių paaiškinimu, NER300 lėšos turėtų būti skirstomos atsižvelgiant į patikrintą neišmestą CO₂ kiekį, o finansinių priemonių finansavimas paprastai skiriamas ankstesniais projektų etapais (t. y. prieš veiksmingai išskiriant / neišmetant CO₂).

bendradarbiauja koordinuodamos tokių vykdomų programų kaip NER300, „H2020“ ir „InnovFin“ energetikos parodomieji projektai valdymą ir ar panaudoja bendrą patirtį kuriant nuoseklius finansavimo paketus bei sprendimus. Taip pat įvertinome, koku mastu valstybės narės ir Komisija yra atskaitingos už NER300 programos valdymą ir rezultatus.

Nepaisant lėtesnės, nei numatyta, pažangos, SET planas yra pagrindas užtikrinti geresnį koordinavimą Europoje

87. Programa gerai koordinuojama tada, kai Komisija ir valstybės narės kartu dirba siekdamas veiksmingo vertikaliojo (tarp Komisijos ir atitinkamų nacionalinių valdžios institucijų) ir horizontaliojo (tarp atitinkamų Komisijos tarnybų ir atitinkamų nacionalinių tarnybų, taip pat su išorės suinteresuotaisiais subjektais) koordinavimo⁵⁹. Pagrindinė iniciatyva, kurią įgyvendinant ES siekiama šio tipo koordinavimo yra (Integruotas) SET planas, kurį Komisija patvirtino 2008 m. ir kurį Komisija bei valstybės narės savanoriškai įgyvendina. SET planu taip pat siekiama sąveikos su pramonės ir akademinės sričių suinteresuotaisiais subjektais taikant specialiai tam skirtas platformas, išplėtotas per ilgą laiką.

88. SET planas nėra finansavimo priemonė; įgyvendinant šį planą siekiama koordinuoti ir derinti atitinkamus ES, nacionalinius ir privačiojo sektoriaus finansinius išteklius. Valstybės narės gali dalyvauti Komisijos pirmininkaujamoje iniciatyvinėje grupėje ir darbo grupėse. Komisijoje vykdamas SET planą dalyvavo Mokslinių tyrimų GD, Energetikos ir transporto GD ir Jungtinis tyrimų centras. Komisija ir valstybės narės 2015 m. persvarstė SET planą, suderindamos jį su energetikos sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų prioritetais.

89. Valstybės narės atstovai, su kuriais diskutavome apsilankymu metu, teigiamai įvertino savo patirtį dirbant su SET planu⁶⁰. Tačiau jie pastebėjo, kad pirminis siekis įgyvendinti

⁵⁹ Tarptautinė atsinaujinančiosios energijos agentūra (IRENA) 2015 m. „Atsinaujinančiosios energijos technologijos naujovių politika [RETIP]: proceso kūrimo vadovas“ paaiškino, kad įdiegiant RETIP priemonės valdysena yra labai svarbi. IRENA pabrėžė, kad diegiant naujoves suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas yra labai svarbus, ir reikia bendradarbiauti horizontaliuoju lygmeniu, jei siekiama nuoseklumo ir išvengiama politikos prieštaravimų.

⁶⁰ 19 ES valstybių narių dalyvavo bent vienoje SET plano laikinojoje darbo grupėje, taip pat kaip Turkija, Islandija, Norvegija ir Šveicarija.

bendrą svarbių energetikos inovacijų veiksmų programavimą ir finansavimą šiandien vis dar kelia didelių sunkumų.

90. Nuo 2015 m. įgyvendinant Integruotą SET planą Iniciatyvinė grupė paskyrė 14 laikinųjų darbo grupių, kurios rengė įgyvendinimo planus, kurie turėjo būti patvirtinti 2017 m. lapkričio mėn. 2017 m. pabaigoje Iniciatyvinė grupė patvirtino ir pateikė penkis įgyvendinimo planus⁶¹. Dar nebuvo nuspręsta, kaip bus pranešama apie jų pažangą.

91. Komisija paprašė valstybes nares siekti bendro programavimo ir finansavimo tikslo. Valstybės narės nesutiko šiems įgyvendinimo planams skirti nacionalinius išteklius. Europos technologijų ir inovacijų platformoje (ETIP) atstovaujami privačiojo sektoriaus suinteresuotieji subjektai taip pat neįsipareigojo skirti finansinių įnašų SET plano įgyvendinimo planams.

92. Nepaisant koordinuojamo vaidmens didžiausioje energetikos parodomąjoje programoje Europoje ir tiesioginio ryšio su SET plano tikslais, Klimato politikos GD tik 2016 m. spalio mėn. prisijungė prie SET plano Iniciatyvinės grupės. Šis generalinis direktoratas nedalyvavo laikinosiose darbo grupėse, sprendusiose su NER300 taikymo apimtimi ar būsimu Inovacijų fondu susijusius klausimus. Klimato politikos GD 2017 m. surengė atskirus visapusiškus apskritojo stalo suinteresuotųjų subjektų susitikimus su atsinaujinančiųjų išteklių energijos, daug energijos naudojančios pramonės ir CCS sektorių atstovais, kad aptartų būsimo Inovacijų fondo modelį.

93. 2015 m. Integruoto SET plano tikslai buvo suderinti su energetikos sąjungos prioritetais ir pripažinta, kad nuo 2008 m. įgyvendinant kai kuriuos svarbiausius tikslus nebuvo pasiekta pakankamai pažangos. Nesant struktūrinių ir reguliarių aiškiai išmatuojamų rezultatų pažangos ataskaitų, sunku įvardyti, kokia nauda buvo tiesiogiai gauta bendradarbiaujant SET plano veiksmuose.

⁶¹ Daug energijos vartojančioms pramonės sritims, CCUS, fotovoltinei energijai, koncentruotai saulės energijai ir baterijoms.

Komisijos tarnyboms reikia pagerinti vidinį koordinavimą ir ES paramos mažaanglės energetikos parodomiesiems projektams nuoseklumą

94. 2009 m. Komisija paskelbė planą „Investavimas į mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų kūrimą (SET planas)”⁶², kuris buvo paremtas 2008 m. nustatytais SET plano tikslais. Komisija norėjo ieškoti naujų būdų, kaip suderinti skirtingų subjektų ir priemonių išteklius, pavyzdžiui, taikant subsidijas, paskolas ir paskolų garantijas, kad būtų galima sutelkti daugiau lėšų didelio masto parodomiesiems projektams. Ji pažymėjo, kad EIB galėtų atlikti esminį vaidmenį gerinant prieinamo finansavimo koordinavimą ir tęstinumą, nurodydama, visų pirma rizikos pasidalijimo finansinę priemonę (RFPF), kuri remiama pagal DF 7.

NER300 ir kitų ES dotacijų programų papildomumas

95. Savo 2010 m. NER300 poveikio vertinime⁶³ Komisija pažymėjo, kad NER300 turėjo papildyti mokslinių tyrimų bendrąją programą (t. y. 7BP 2007–2013 m.) ir dalyvauti brandesniuose projektuose.

96. BP 7 (ir vėliau programa „Horizontas 2020“ 2014–2020 m.) 2009–2010 m. buvo vykdoma lygiagrečiai su NER300 ir EEPEG programomis. Komisijai 2010 m. pradėjus įgyvendinti NER300 programą, mokslinių tyrimų programų vaidmuo energetikos parodomųjų veiklų finansavimo veikloje nebuvo tvirtai nusistovėjęs. Nustatėme, kad pagal BP 7 ir programą „Horizontas 2020“ padidėjo dotacijas gaunančių stambių energetikos parodomųjų projektų skaičius, taip pat atskirų dotacijų dydis. Didžiausia tokiam projektui pagal programą „Horizontas 2020“ skirta atskira dotacija yra šiek tiek mažesnė nei 40 milijonų eurų⁶⁴, o vidutinė NER300 skirta dotacija siekė 54 milijonus eurų. Pagal programą „Horizontas 2020“ konkrečiai siekiama finansuoti didesnius projektus nei pagal BP 7, kad būtų sukurtas didesnis

⁶² COM(2009) 519/4.

⁶³ 2010 m. lapkričio 3 d. SEC(2010) 1320 *final*.

⁶⁴ Pagal BP 7 buvo finansuota 31 didelės apimties energijos parodomasis projektas, skiriant didžiausią 35,5 milijono eurų dotaciją. Pagal programą „Horizontas 2020“ buvo pasirašytos (arba ruošiamasi pasirašyti) 47 tokių dotacijų sutartys, skiriant didžiausią 39,3 milijono eurų dotacijos sumą. 16 NER300 projektų buvo išmokėtos didesnės dotacijos sumos, bet penki iš šių projektų audito metu buvo atšaukti arba buvo rengiamasi juos atšaukti.

poveikis. Todėl svarbu stebėti, kaip programa „Horizontas 2020“ (ir vėlesnė programa po 2020 m.) ir NER300 (ir vėlesnė programa po 2021 m.) papildo viena kitą ar atitinka skirtingus poreikius ir kaip jos sąveikauja tarpusavyje.

NER300 ir finansinės priemonės

97. NER300 sprendime taip pat numatyta galimybė pagal Rizikos pasidalijimo finansinę priemonę sujungti NER300 skiriamą finansavimą su paskolos finansavimu⁶⁵. Pagal šią priemonę iš tikrųjų buvo paremta daug atsinaujinančiųjų energijos išteklių parodomųjų projektų. Nors tai yra Komisijos bendradarbiavimo su EIB pavyzdys vystant kitus finansavimo sprendimus, tarp remiamų projektų nepateko jokie NER300 projektai. Todėl nepavyko suderinti šių dviejų programų siūlomų produktų.

98. Šiuo programavimo laikotarpiu (2014–2020 m.) „InnovFin“ pakeitė Rizikos pasidalijimo finansinę priemonę. Viena iš teminių „InnovFin“ intervencijos sričių – energetikos parodomieji projektai (EPP)⁶⁶. Komisija pradėjo įgyvendinti šią naują finansinę priemonę, kad paremtų tokius projektus kaip NER300 projektai, kurie tuo metu buvo susidūrę su finansinio planavimo vėlavimais.

99. Nepaisant šių pastangų parodomųjų projektų įgyvendinimui suteikti įvairesnių finansinių produktų ir papildomų Komisijos priemonių (žr. **11 langelį**), nė vieno iš dešimties NER300 projektų, dėl kurių iki 2017 m. pabaigos buvo kreiptasi paskolų pagal „InnovFin“, atveju baigus vykdyti šį auditą nebuvo pasirašyta paskolos sutartis. Specifinis NER300 parodomųjų projektų pobūdis (pavyzdžiui, didesnė technologinė ir finansinė rizika nei brandžių technologijų projektuose, neužtikrintumas dėl numatytų veiklos ir pajamų rezultatų) yra toks, kad jie neatitinka banko standartinių išsamaus patikrinimo reikalavimų.

⁶⁵ Komisijos sprendimo 2010/670/EB 5 konstatuojamoji dalis.

⁶⁶ 2015 m. EIB ir Komisija pradėjo įgyvendinti „InnovFIN“ energetikos parodomuosius projektus. Pradinis ES indėlis į „InnovFIN“ energetikos parodomuosius projektus iš programos „Horizontas 2020“ siekė 150 milijonų eurų. Naujoviškiems išskirtiniams komercinio masto parodomiesiems atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir vandenilio sričių projektams buvo suteikiamos 7,5–75 milijonų eurų dydžio paskolos, paskolos garantijos ar kapitalo investicijos. Projekto vykdytojams negalint grąžinti paskolos, ES įnašas naudojamas padengti 100 % EIB patirtų bet kokių nuostolių.

11 langelis. „InnovFin“ energetikos parodomieji projektai

Programos „Horizontas 2020“ 2018–2020 m. darbo programoje dėl saugios, švarios ir efektyviai naudojamos energetikos⁶⁷ Komisija pabrėžė, kad „InnovFin“ energetikos parodomųjų projektų priemonių poreikis buvo didelis ir Komisija padvigubins finansinę paramą pagal programą „Horizontas 2020“ nuo 150 milijonų eurų iki 300 milijonų eurų, o likusius 100 milijonų eurų perkels į 2019 ir 2020 m. Be to, buvo išplėsta priemonės taikymo sritis, kad apimtų visas SET plano prioritetines sritis, išskyrus energijos vartojimo efektyvumą ir branduolinę energiją, bet įtraukiant CCUS. Mokslinių tyrimų GD taip pat ketina parengti programos „Horizontas 2020“ dotacijų dalį, kuria bus papildyti „InnovFin“ energetikos parodomųjų projektų produktai⁶⁸.

Inovacijų fondas ir papildomumo užtikrinimas po 2020 m.

100. 2017 m. Klimato politikos GD surengė suinteresuotųjų subjektų diskusijas prie apskritojo stalo, kad būtų apibendrintos NER300 pamokos ir pasirengta naujojo Inovacijų fondo kūrimui. Suinteresuotieji subjektai taip pat paragino sukurti finansinio derinimo programą, kurioje būtų numatyta parama finansinėms priemonėms, o investicijų dotacijos taip pat būtų skirtos ankstesnėms projekto vystymo stadijoms.

101. Galutinėje ataskaitoje⁶⁹ rekomenduojama, kad iš Inovacijų fondo dotacijos būtų skiriamos ankstyvaisiais projektų etapais, papildytos dalinėmis dotacijomis ir (arba) rizikos nekeliančiomis paskolomis arba nuosavu kapitalu su didesnėmis dotacijomis. Ataskaitoje toliau nurodyta, kad naujasis fondas turėtų tapti papildomu, bet nesutapti su jau sukurtomis ES ir nacionalinėmis finansavimo programomis; konkretūs pavyzdžiai buvo programa „Horizontas 2020“, „InnovFin“, EITP, rizikos kapitalas iš Europos investicijų fondo ir EFSI.

⁶⁷ 2017 m. spalio 27 d. Komisijos sprendimas C(2017) 7124.

⁶⁸ Programa „Horizontas 2020“ baigs galioti 2020 m., todėl jos veikla nesutaps su Inovacijų fondu, kuris pradės veikti 2021 m. Šiuo metu siekiama apibrėžti BP 9 projektą ir susijusias finansines priemones.

⁶⁹ Žr. apibendrinamąją ataskaitą, pateiktą Klimato politikos GD vadovaujamoje baigiamojoje konferencijoje: Inovacijų finansavimas: ATLPS inovacijų fondo kūrimas, Climate Strategy & Partners, 2017 m. birželio 12 d.

102. Todėl Klimato politikos GD ir Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD vertina, kaip geriau sukurti mažą anglės energetikos parodomųjų projektų pirminius paramos mechanizmus (Inovacijų fondą ir „InnovFin“ energetikos parodomuosius projektus kartu su dotacijomis pagal programą „Horizontas 2020“). Pagal programą „Horizontas 2020“ skiriamas finansavimas pažangesniems energetikos parodomiesiems projektams (įskaitant indėlį į „InnovFin“ energetikos parodomuosius projektus) taip pat padidėjo pradėjus įgyvendinti NER300. Neaišku, ar NER300 (ir Inovacijų fondas) ir programa „Horizontas 2020“ / BP 9 (įskaitant jų indėlį į finansines priemones) pakankamai papildys viena kitą, kad pagrįstų lygiagrečių valstybės finansavimo programų su skirtingais (Komisijos) valdymo subjektais ir priežiūros institucijomis buvimą.

103. Galiausiai, Komisija dar nepasiekė 2009 m. paskelbto ir 2016 m.⁷⁰ pakartoto tikslo – sukurti nuoseklų ir geresnį išteklių ir finansinių priemonių tikslingumą, įskaitant ES dotacijas, paskolų produktus ir kapitalą, skirtą atskiriems didelės apimties parodomųjų projektų plėtros etapams.

NER300 atskaitomybės tvarka nėra pakankamai aiški

104. NER300 lėšos nėra Europos Sąjungos bendrojo biudžeto dalis, todėl jų valdymui nėra taikomas ES Finansinis reglamentas. Tai yra valstybių narių lėšos, skirtos pagal ES politikos priemonę (t. y. ES ATLPS). Atsižvelgiant į NER300 teisinį pagrindą (ATLPS direktyvą ir NER300 sprendimą), nepateikiama jokių tikslų finansinės kontrolės (pavyzdžiui, mokėjimų) ar audito (vidaus ar išorės) nuorodų.

105. Nacionaliniai informacijos centrai, su kuriais konsultavomės atlikdami auditą, iš esmės NER300 lėšas laikė ES lėšomis⁷¹. Komisija nėra nustačiusi teisinio reikalavimo teikti metines ataskaitas dėl programų veiklos ar finansinių rezultatų, kad užtikrintų visapusišką atskaitomybę visuomenei. Komisijos valdomų lėšų biudžeto įvykdymo procedūra nebuvo patvirtinta. EIB teikia Komisijai savo konfidencialias NER300 turto valdymo veiklos finansinės

⁷⁰ COM(2016) 763 *final*.

⁷¹ Žr. nuorodą į NER300 lėšas kaip ES lėšas ataskaitos „Anglies dioksido surinkimas ir saugojimas: antrasis konkursas dėl vyriausybės paramos gavimo“ 21 puslapyje (2017 m. sausio 20 d. Nacionalinės audito tarnybos kontrolieriaus ir generalinio auditoriaus ataskaita).

būklės ataskaitas ir ataskaitose parodo lėšas kaip trečiosios šalies pavedimu turimą nebalansinį elementą⁷². Komisija ataskaitose neparodo NER300 lėšų ES balanse.

106. Galiausiai, NER300 programos finansinė kontrolė ir atskaitomybės tvarka nėra pakankamai aiškūs. Tokia tvarka reikalinga, kad programos valdyme dalyvaujantiems subjektams galėtų pateikti šių viešųjų lėšų tvarų skaidraus finansinio valdymo užtikrinimą.

107. 2016 m. nuosavų išteklių aukšto lygio grupė nurodė, kad viena iš naujų nuosavų išteklių galimybių būtų pajamų iš Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ATLPS) įtraukimas⁷³.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

108. Pripažįstant, kad vykdant šio tipo veiklą po 2008 m. susiduriama su probleminėmis rinkos sąlygomis, padarėme bendrą išvadą, kad EEPEG ir NER300 programų vykdymas nepadėjo pasiekti numatytos pažangos parodant CCS ir įvairių naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių komercinį perspektyvumą.

109. EEPEG neįvykdė savo plačių užmojų anglies dioksido surinkimo ir saugojimo tikslų, nes nei vienas iš ES finansavimą gaunančių projektų nepademonstravo šios technologijos komerciniu mastu (žr. **20–22 dalis**). Penki iš šešių bendrai finansuojamų projektų nebuvo užbaigti.

110. EEPEG, remdama jūros vėjo energiją, siekė įrengti naujoviškas turbinas ir pagrindo struktūras, kartu padidinant tinklo jungčių skaičių tarp valstybių narių. Programa įnešė teigiamą indėlį į šį sparčiai besivystantį sektorių, nepaisant keleto vėlavimų ir dviejų nutrauktų projektų (žr. **23–26 dalis**).

⁷² Taip pat žr. „2016 m. EIB finansinės ataskaitos nebalansiniai straipsniai 2016 m. gruodžio 31 d.“ ir pastaba Z: „EIB remia EK kaip NER300 iniciatyvos įgyvendinimo atstovę – [...]. EIB rengia atskiras NER300 finansines ataskaitas.“

⁷³ 2016 m. gruodžio mėn. Aukšto lygio grupės nuosavų išteklių klausimais galutinė ataskaita ir rekomendacijos „ES finansavimas ateityje“, 4b rekomendacija.

111. Toliau nustatėme, kad NER300 taip pat neįgyvendino jokio sėkmingo CCS parodomąjo projekto (žr. **28–30 dalis**). Vienintelio CCS projekto, kuriam Komisija 2014 m. skyrė finansavimą, veikla buvo sustabdyta, kai valstybė narė 2015 m. sustabdė skiriamą nacionalinę paramą. Todėl vykdant projektą vis dar nepriimtas galutinis sprendimas dėl investavimo ir panašu, kad 2018 m. jis bus pašalintas iš NER300.

112. NER300 taip pat nepasiekė numatyto poveikio naujoviškiems atsinaujinantiesiems energijos ištekliams, kurie Komisijai atrenkant projektus dar nebuvo komerciškai prieinami (žr. **31–36 dalis**). Nepaisant 2015 m. sprendimo dviem metais atidėti galutinius terminus, septyni projektai buvo atšaukti 2018 m. pradžioje. Šiuose projektuose nebuvo panaudotos suteiktos dotacijos ir nebuvo pasiekti numatyti švarios energijos gamybos išdirbiai.

113. Aptardami nesėkmių ir vėlavimų priežastis nustatėme, kad naujoviškuose mažaanglės energetikos projektuose, kuriuos remia EEPEG ir NER300, susidurta su neigiamu investavimo sąlygų poveikiu (žr. **37–55 dalis**). Nors kai kurias investavimo sąlygas lėmė platesni ekonominiai pokyčiai, kitas gali nustatyti arba lemti politikos formuotojai. Neapibrėžtumas dėl ilgalaikių klimato ir energetikos strategijų ir politikos sričių, reglamentavimo ir valstybės finansinės paramos turėjo įtakos projektų galimybėms pritraukti privačiojo sektoriaus investicijas ir laiku sulaukti galutinio sprendimo dėl investavimo (žr. **41–48 dalis**).

114. Be pirmiau minėtų ekonominių ir kitų veiksnių, nuo 2011 m. mažėjanti anglies dioksido rinkos kaina pagal ES ATLPS tapo pagrindine kliūtimi įgyvendinant CCS parodomuosius projektus ES (žr. **49–55 dalis**). Tai turėjo įtakos jau ir taip rizikingiems CCS parodomųjų projektų atvejams, kuriais remdamasi Komisija 2009 m. skyrė EEPEG dotacijas. Mažos kainos taip pat lėmė mažesnes nei tikėtasi dotacijas pagal NER300, sukuriant tolesnes finansines spragas.

115. Be to, negebėjimas vykdant EEPEG projektą iki 2012 m. užtikrinti atitinkamą papildomą valstybės finansavimo dalį per NER300 ar nacionalines programas sukėlė pavojų šių projektų perspektyvumui. Komisija stengėsi suteikti galimybių tęsti CCS parodomuosius darbus, bet tuo metu nesustabdė ar nenutraukė finansinės paramos projektams, kurie galiausiai buvo nesėkmingi.

116. Naujoviškiems energetikos projektams, kurie prisideda prie ES perėjimo prie mažanglės ekonomikos, reikia sukurti geresnes investavimo sąlygas. Tokiomis aplinkybėmis pasiūlytame Energetikos sąjungos valdymo reglamente numatyta, kad valstybės narės parengs ir Komisijai pateiks Nacionalinius klimato kaitos ir energetikos planus, kuriuose apibūdins savo ilgalaikes mažanglės energetikos vystymosi strategijas (žr. **7 langelį**), paremtas stabiliomis politikos sritimis ir reglamentais, kad paskatintų ir paremtų atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimą ir toliau mažintų išmetamųjų teršalų kiekį⁷⁴. Komisijos užduotis bus išnagrinėti valstybių narių planus ir ataskaitas ir nustatyti, ar buvo įtraukti visi reikalingi aspektai. Skirdama ES finansavimą, ji turėtų naudotis šia informacija.

1 rekomendacija. Padidinti veiksmingos ES paramos mažanglės energetikos inovacijoms potencialą

Siekiant padidinti Sąjungos finansinės paramos naujoviškiems mažanglės energetikos parodomiesiems projektams veiksmingumą, **Komisija** turėtų, tais atvejais, kai pagal pasiūlytą Inovacijų fondą ir kitas susijusias centralizuotai valdomas ES programas teikiami finansuoti dideli, kapitalui imlūs projektai, kuriems reikia bendros nacionalinės ir ES paramos, įvertinti jų atitikimą nacionaliniams klimato ir energetikos planams ir užtikrinti, kad prieš priskiriant ES lėšas būtų gauti tvirti ir skaidrūs valstybių narių įsipareigojimai.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2021 m. pabaigos.

117. Be to, nustatėme, kad NER300 struktūros aspektai apribojo Komisijos ir valstybių narių gebėjimą veiksmingai reaguoti į kintančias aplinkybes (žr. **56–85 dalis**).

118. Pasirinktame NER300 modelio tipui, kai viešosios lėšos projektams skiriamas tik tada, kai projektai jau pradėti vykdyti, trūksta tinkamo poreikių vertinimu paremto pagrindimo, o projekto vykdytojams tenka didžioji rizikos dalis. Prieš NER300 sukūrimą ATLPS direktyvoje nebuvo atliktas aiškus vertinimas, kuris parodytų, kokios rūšies paramos reikėtų ankstyvuojant etapu atliekamiems naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir CCS technologijų projektams, kurie visoje ES susiduria su daug skirtingų investavimo ir reglamentavimo

⁷⁴ 2014 m. Teismas jau rekomendavo, kad Komisija valstybes nares skatintų kurti stabilias ir nuspėjamas atsinaujinančiųjų energijos išteklių reglamentavimo sistemas. Žr. Specialiosios ataskaitos Nr. 6/2014 „Sanglaudos politikos fondų parama atsinaujinančiosios energijos gamybai – ar pasiekta gerų rezultatų?“ 1 rekomendaciją, Europos Audito Rūmai, 2014 m.

sunkumų. 2018 m. patvirtintu naujojo Inovacijų fondo teisiniu pagrindu siekiama išspręsti rizikos sumažinimo problemą (žr. **57–65 dalis**).

119. NER300 projektų atranka ir sprendimų priėmimo procesai buvo sudėtingi (žr. **66–75 dalis**). Komisijos ir valstybių narių taikomame atrankos ir dotacijos paskyrimo procese nepakankamai dėmesio skiriama palyginamajai kokybei ir projektų finansinio ir ekonominio perspektyvumo rizikai. Be to, negalėjome būti įsitikinę, kad valstybės narės pakankamai žinojo apie EIB nurodytą riziką ir rekomendacijas, prieš tvirtindamos atrinktus projektus, dėl kurių Komisija turėjo priimti sprendimą dėl dotacijų skyrimo. Šie veiksniai sumažino tikimybę, kad vykdant šiuos projektus pagal programą pavyktų pasiekti numatytus tikslus. Be to, yra galimybių išplėsti NER300 sprendimų priėmimo procesą, ypač projektų vykdytojams prašant atlikti esminius pakeitimus, dėl kurių šiuo metu reikia pakeisti teisės aktus.

2 rekomendacija. Pagerinti Inovacijų fondo projektų atrankos ir sprendimų priėmimo procedūras

Atsižvelgiant į 2021 m. numatytą naujojo Inovacijų fondo veiklos pradžią, **Komisija** turėtų pagerinti svarbiausius projektų atrankos ir sprendimų priėmimo proceso aspektus, palyginti su NER300. Visų pirma ji turėtų:

- a) apibrėžti finansavimo nutraukimo kriterijus tais atvejais, kai vykdant projektus nesilaikoma nustatytų konkrečių etapų;
- b) įvertinti projektų ekonominio perspektyvumo („patrauklumo bankams“) aspektus, įskaitant nurodytus 1 rekomendacijoje;
- c) apibrėžti kiekvieno tinkamumo patikrinimo / dotacijos skyrimo kriterijaus tiksliai ir išmatuojamas ribas;
- d) suteikti konfidencialią prieigą prie tinkamo projektų patikrinimo rezultatų atitinkamos valstybės narės valdžios institucijoms, prieš priimant sprendimą skirti dotaciją;
- e) remti projektus, kurie per atrankos procedūrą pasirodė esantys naudingiausi įgyvendinant ES prioritetus;
- f) supaprastinti prašymų dėl projekto pakeitimo procedūrą, kad nereikėtų keisti Komisijos teisės aktų.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2020 m. pabaigos.

120. Dėl kitų NER300 struktūros savybių taip pat sulėtėjo programos galimybės reaguoti į besikeičiančią aplinką (žr. **80–85 dalis**). 2009 m. iš anksto apibrėžtų specifinių technologijų kriterijų naudojimas apribojo programos atsaką į rinkos ir technologijų plėtrą. Pagal šiuos kriterijus atrinkti projektai gali būti mažiau žalingi, nei numatyta, ypač kai susiduriama su vėlavimais.

121. Kadangi projektai buvo atšaukti dėl to, kad nebuvo galima laikytis (pratęstų) programos galutinių terminų, Komisija ieškojo sprendimų, kaip kitoms programoms iš naujo paskirstyti dideles neišleistų lėšų sumas ir užtikrinti, kad šios lėšos būtų prieinamos didinant investavimą į naujoviškus projektus. Šių programų pobūdis ir tikslai nėra identiški NER300, taip pat turi būti užtikrinta atskaitomybė už tai, kaip išleidžiamos šios lėšos.

3 rekomendacija. Užtikrinti Inovacijų fondo lankstumą, kad būtų galima reaguoti į rinkos ir technologijų pokyčius

Komisija turėtų užtikrinti, kad Inovacijų fondo struktūra suteiktų galimybę lanksčiau reaguoti į technologijų plėtrą ir projektų atšaukimą negu pagal NER300.

Tai gali būti:

- a) lankstus metodas, skirtas apibrėžti ir atnaujinti reikalavimus atitinkančias technologijas ir ribas;
- b) tęstinių kvietimų teikti pasiūlymus rengimas ir sutarčių skyrimo sprendimų priėmimas;

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2021 m. pabaigos.

122. ES sukurta daug energetikos inovacijas remiančių finansavimo mechanizmų. Todėl nustatėme, kad reikia pašalinti koordinavimo ir atskaitomybės trūkumus (žr. **86–107 dalis**).

123. Nepaisant lėtesnės, nei numatyta, pažangos, SET planas yra pagrindas geriau derinti Europos viešuosius ir privačius veiksmus mažo anglies dioksido kiekio technologijų energetikos inovacijų srityje. 2015 m. atlikta SET plano peržiūra buvo svarbi derinant pradinį SET planą su Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir naujovių prioritetais ir buvo pripažinta, kad siekiant kai kurių pagrindinių tikslų susidurta su pažangos stoka. Tačiau tebėra sunku aiškiai nustatyti ir įvertinti, kokia nauda buvo tiesiogiai gauta bendradarbiaujant SET plano veiksmuose (žr. **87–93 dalis**).

124. Be to, nustatėme, kad Komisijos skyrių darbo koordinavimas švarios energijos naujovių srityje turi trūkumų, kurie gali trukdyti pasinaudoti nuoseklesniu ir veiksmingesniu viešųjų

išteklių ir finansinių produktų deriniu, skirtu didelės apimties parodomųjų projektų atskiriems etapams (žr. **94–103 dalis**).

125. Iki 2017 m. pabaigos nei vienam iš NER300 projektų nebuvo suteiktos paskolos pagal EIB valdomas finansines priemones, kuriomis remiami energetikos parodomieji projektai. Specifinė šių projektų savybė yra ta, kad jiems sunku atitikti banko standartinių išsamaus patikrinimo reikalavimus. Skirtingos Komisijos tarnybos vertina, kaip geriau sukurti jų pirminius finansavimo mechanizmus. Didėjanti programos „Horizontas 2020“ parama brandesniems energetikos parodomiesiems projektams kelia klausimą, ar NER300 (ir Inovacijų fondas) ir programa „Horizontas 2020“ / BP 9 (įskaitant jų įnašus į finansines priemones) pakankamai papildo viena kitą, kad pagrįstų lygiagrečių programų su skirtingais valdymo subjektais ir priežiūros institucijomis buvimą.

126. Vyksta derybos dėl naujų daugiamečių finansinių sistemų, programos „Horizontas 2020“ supaprastinimo ir diskusijos dėl ES finansų ateities. Tai suteikia galimybę išsiaiškinti, kurios programos yra tinkamiausios paremti (skirtinguose etapuose) mažo anglies dioksido kiekio energetikos parodomuosius projektus ir kaip pasiekti sinergiją sprendžiant jų finansavimo problemas.

4 rekomendacija. Užtikrinti geresnį Komisijos koordinavimą siekiant nuoseklesnio ES paramos skyrimo

Siekdamos padidinti nuoseklų ir veiksmingą ES paramos mažaa anglės energetikos inovacijoms skyrimą, suinteresuotosios **Komisijos tarnybos (pirmiausiai Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD, Energetikos GD, Klimato politikos GD, Vidaus rinkos, pramonės, verslumo ir MVĮ GD ir Ekonomikos ir finansų reikalų GD)** turėtų:

- a) atlikti vertinimus skirtingose tarnybose ir parodyti, kad Inovacijų fondas, programa „Horizontas 2020“ ir „InnovFin“ energetikos parodomieji projektai (ir jų perėmėjai po 2020 m.) yra papildantys, ir jais nuosekliai remiami mažaa anglės energetikos parodomieji projektai;

- b) racionalizuoti projektų atrankos procesus⁷⁵ tarp programų, kad būtų išvengta neefektyvumo ar dubliavimosi.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2021 m. pabaigos.

127. Galiausiai, NER300 atskaitomybės ir finansinės kontrolės tvarka yra nepakankamai aiški, kad būtų galima teigti, jog programą valdantys subjektai užtikrina skaidrių finansinio valdymo principų taikymą (žr. **104–107 dalis**).

5 rekomendacija. Užtikrinti atskaitomybę

Atsižvelgiant į naujojo Inovacijų fondo veiklos pradžią 2021 m., **Komisija** turėtų pagerinti svarbiausius valdysenos ir atskaitingumo proceso aspektus, palyginti su NER300, visų pirma:

- a) patikslinti atsakomybės ir atskaitomybės dėl Inovacijų fondo ir neišleistų NER300 lėšų nuostatas;
- b) užtikrinti, kad visi tokie fondai, kuriuose Komisija atlieka valdytojos vaidmenį, būtų įtraukti į biudžeto ir balanso dokumentus ir jiems būtų taikomas kasmetinis Parlamento ir Tarybos atliekamas auditas ir biudžeto įvykdymo procedūra;
- c) į teisinės sistemos nuostatas įtraukti biudžetinėms institucijoms teikiamas reguliarias pažangos ataskaitas.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2021 m. pabaigos.

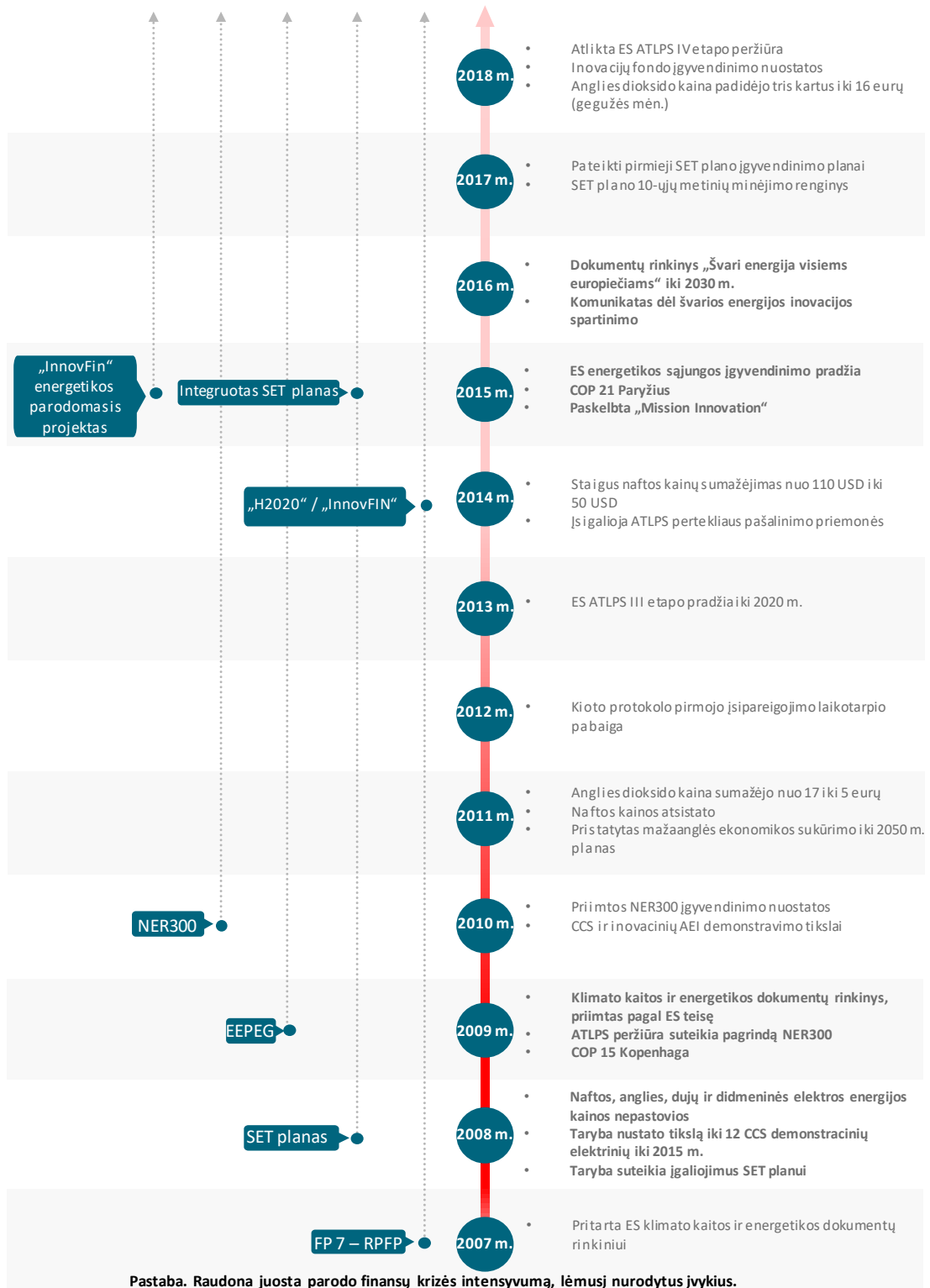
Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Nikolaos A. Milionis, 2018 m. rugsėjo 5 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas

Klaus-Heiner LEHNE

⁷⁵ Žr. 2018 m. kovo mėn. informacinio dokumento „Indėlis supaprastinant ES mokslinių tyrimų programą po programos „Horizontas 2018“ 5 pasiūlymą.

I PRIEDAS**Pagrindinių politinių ir ekonominių įvykių, apimančių audito taikymo srities elementus, tvarkaraštis**

II PRIEDAS**NER300 būklės apžvalga 2018 m. kovo mėn.**

Kvietimas teikti pasiūlymus	Metai	Valstybė narė	Kategorija	Maks. suma, skirta NER 300 priemonei finansuoti (mln. eurų)	Numatoma energijos pajėgumas per pirmuosius penkerius metus (1 000 MWh)	Vykdyimo pradžia	Galutinis sprendimas dėl investavimo	Būklė	Nepanaudotos lėšos dėl atšauktų projektų
Pirmas	2012 m.	IT	Bioenergija	28	1 415	01/06/2013	2011	Vykdoma	
		DE	Bioenergija	22	502	03/01/2014	19/08/2011	Vykdoma	
		SE	Vėjo energija	15	3 462	01/01/2015	06/02/2014	Vykdoma	
		DE	Vėjo energija	113	3 569	01/07/2017	29/06/2015	Vykdoma	
		DE	Vėjo energija	70	6 060	31/12/2017	18/12/2014	Vykdoma	
		AT	Vėjo energija	11	363	03/10/2017	04/12/2014	Vykdoma	
		FI	Bioenergija	89	6 785	31/12/2018	31/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		UK	Vandenyno energija	17	100	31/12/2018	14/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		CY	Koncentruota saulės energija	47	578	31/12/2018	28/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		EL	Koncentruota saulės energija	45	595	31/12/2018	12/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		EL	Koncentruota saulės energija	42	488	31/12/2018	14/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		HU	Geoterminė energija	39	370	31/12/2018	14/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		PT	Vėjo energija	30	365	31/12/2018	17/12/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		FR	Vėjo energija	34	412	31/12/2018	11/07/2016	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		PL	Bioenergija	31	1 400	31/12/2016		Atšaukiama	31
		BE	Pažangieji tinklai	8	890	–	–	Atšaukta	8
		FR	Bioenergija	170	6 144	–	–	Atšaukta	170
		NL	Bioenergija	199	6 346	–	–	Atšaukta	199
		SE	Bioenergija	59	3 850	–	–	Atšaukta	59
		UK	Vandenyno energija	21	148	–	–	Atšaukta	21
Antras (AIE)	2014 m.	CY	Koncentruota saulės energija	60	552	30/06/2020		Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		CY	Pažangieji tinklai	11	621	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		DK	Bioenergija	39	1730	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		EE	Bioenergija	7	851	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		EE	Bioenergija	25	3200	31/12/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		ES	Bioenergija	29	824	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30	Atšaukta	29
		ES	Vėjo energija	33	427	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		ES	Vėjo energija	34	500	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		FR	Geoterminė energija	17	1051	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		FR	Vandenyno energija	72	369	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		HR	Geoterminė energija	15	258	30/06/2019	17/03/2015		
		IE	Vandenyno energija	23	58	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30	Atšaukta	23
		IT	Koncentruota saulės energija	40	488	31/12/2018	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		IT	Pažangieji tinklai	85	19277	30/06/2018	18/02/2015	Priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo	
		LV	Bioenergija	4	833	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		PT	Vandenyno energija	9	57	01/01/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		PT	Fotovoltinė technologija	8	203	01/07/2019	Galutinis terminas: 2018 06 30		
		SE	Bioenergija	204	7360	30/06/2020	Galutinis terminas: 2018 06 30		
			Tarpinė suma (AIE):		82501				
					Numatomas surinkti ir saugoti CO₂ kiekis per pirmuosius dešimt metų (mln. tonų)				
Antras (CCS)	2014 m.	UK	CCS	300	17734	30/06/2018	Galutinis terminas: 2018 06 30	Atšaukiama	300
				2 106				iš viso:	840

Šaltinis – Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

III PRIEDAS

Pagrindiniai ekonominiai ir reglamentavimo veiksniai, darantys poveikį NER300 ir EEPEG pažangai

Technologijų grupė	CCS		Atsinaujinantieji energijos išteklių	
	NER300	EEPEG	NER300	EEPEG
Programa	300	1 000	1 800	565
Skirtos lėšos (mln. eurų)	300	1 000	1 800	565
Projektai	1	6	38	9
Vidurkis vienam projektui (mln. eurų)	300	167	47	63
Išoriniai veiksniai, stabdantys parodomųjų projektų pažangą:				
Nepalankios investavimo sąlygos mažo anglies dioksido kiekio energijai ¹	X	X	X	X
Ribotas privataus kapitalo prieinamumas / didelės sąnaudos (žr. pav. toliau)	X	X	X	X
Maža anglies dioksido rinkos kaina	X	X	X	
ES / nacionalinio reguliavimo neapibrėžtumas	X	X	X ²	
Mažesnė nei numatyta nacionalinė viešoji parama (pvz., dėl biudžeto apribojimų / ekonomikos krizės)	X	X	X ³	
Ilgų leidimų suteikimo nacionaliniu lygmeniu terminai	X	X	X	X
Visuomenės pritarimas	X	X		
Išmokėta iki 2017 m. pabaigos (mln. eurų)	0	424 ⁴	13	255
Atšaukta (neišeista, mln. eurų)	300		540	
Panaikinta 2017 m. pabaigoje (mln. eurų)		576		130 ⁵
% skirtų lėšų, kurios nebuvo išleistos pagal programos tikslus	100%	58%	30%	23%

¹Mažos iškastinio kuro kainos, mažos didmeninės elektros energijos kainos.

²Visų pirma NER300 biokuro projektams.

³Visų pirma biokuro, koncentruotos saulės energijos, vandenynų energijos projektams.

⁴Su didelėmis veiklos rezultatų problemomis / galutinė suma gali būti koreguojama ateityje.

⁵Trys EEPEG jūros vėjo energijos projektai vis dar vykdomi.

Šaltinis – Europos Audito Rūmai.

IV PRIEDAS

**Mažaanglės energetikos inovacijų programų atrankos procedūrų, kai naudojami
įvairialypiai (kiekybiniai ir kokybiniai) kriterijai, pavyzdžiai**

Jungtinė Karalystė – CCS komercializavimo programa

Antrojo JK CCS konkurso projekto atrankos taisyklės buvo pateiktos dokumente „Anglies dioksido surinkimo ir saugojimo komercializavimo programa – kvietimas diskutuoti“, kurį parengė JK Energetikos ir klimato kaitos departamentas.

Šio dokumento 3 dalyje aprašytos tinkamumo ir vertinimo taisyklės. Šis atrankos procesas susideda iš trijų atskirų etapų, kurių pirmasis – „Projekto atranka“. Šiame etape atliekamas keturiais pagrindiniais kriterijais paremtas projekto tinkamumo patikrinimas. Kiekvienas kriterijus turi sudedamąsias dalis. Pasiūlymų suskirstymas ir vertinimas atliekamas naudojant kokybinius būklės įverčius ir vertinimo skalę. Sistema apibendrinama taip:

Sritis	Kriterijai	Vertinimo pagrindas		Vertinimo rezultatai	
		Subkriterijai	Kriterijai	SRITIES vertinimas	Pastaba
IŠSAMUS PROJEKTO PATIKRINIMAS JO PATEIKIMO METU					
TECHNINĖ	Techninis patikimumas ir įgyvendinamumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G	1–5 balai	Pagrindinės problemos, rizika ir neapibrėžtumas
	Proceso integracija ir plėtra	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Transporto patikimumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Saugojimo patikimumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	CCS veiklos poveikis	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
Techninis sąnaudų nustatymas prielaidų patvirtinimui	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G			
IŠLEIDIMO PAJĖGUMAS	Projekto programos patikimumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G	1–5 balai	Pagrindinės problemos, rizika ir neapibrėžtumas
	Turto prieinamumas ir galimybės	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Projekto komandos patirtis ir gebėjimai	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Projekto valdymas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Rizikos valdymo tvirtumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Leidimų suteikimo ir konsultavimo patikimumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Visos grandinės integracijos tvirtumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
Projekto rizikos vertinimas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G			
KOMERCINĖ	Komercinis tinkamumas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G	1–5 balai	Pagrindinės problemos, rizika ir neapibrėžtumas
	Rizikos paskirstymo ir sutarčių principų priėmimas	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
	Komercinė rizika	Kokybiniai būklės įverčiai	Koeficientas R/A/G		
FINANSINĖ	Pasiūlymo teikėjo finansinė padėtis	Kiekybiniai r.		1–5 balai	
	Finansavimo tvarka	Kiekybiniai r.		1–5 balai	
	Išlygintos elektros energijos sąnaudos vyriausybei ir elektros vartotojams	Kiekybiniai r.		£ / MWh	Pagrindinės problemos, rizika ir neapibrėžtumas
	Išlygintos CO ₂ saugojimo sąnaudos vyriausybei ir elektros vartotojams	Kiekybiniai r.		£/T saugomas CO ₂	

Pastaba. „Raudonas“ / „geltonas“ / „žalias“ įvertinimai reiškia: „Elementarus“, „geras“, „puikus“. 1–5 balai yra: „labai blogai“, „blogai“, „priimtina“, „gerai“ ir „puikiai“.

Nyderlandai – Pažangieji biodegalai

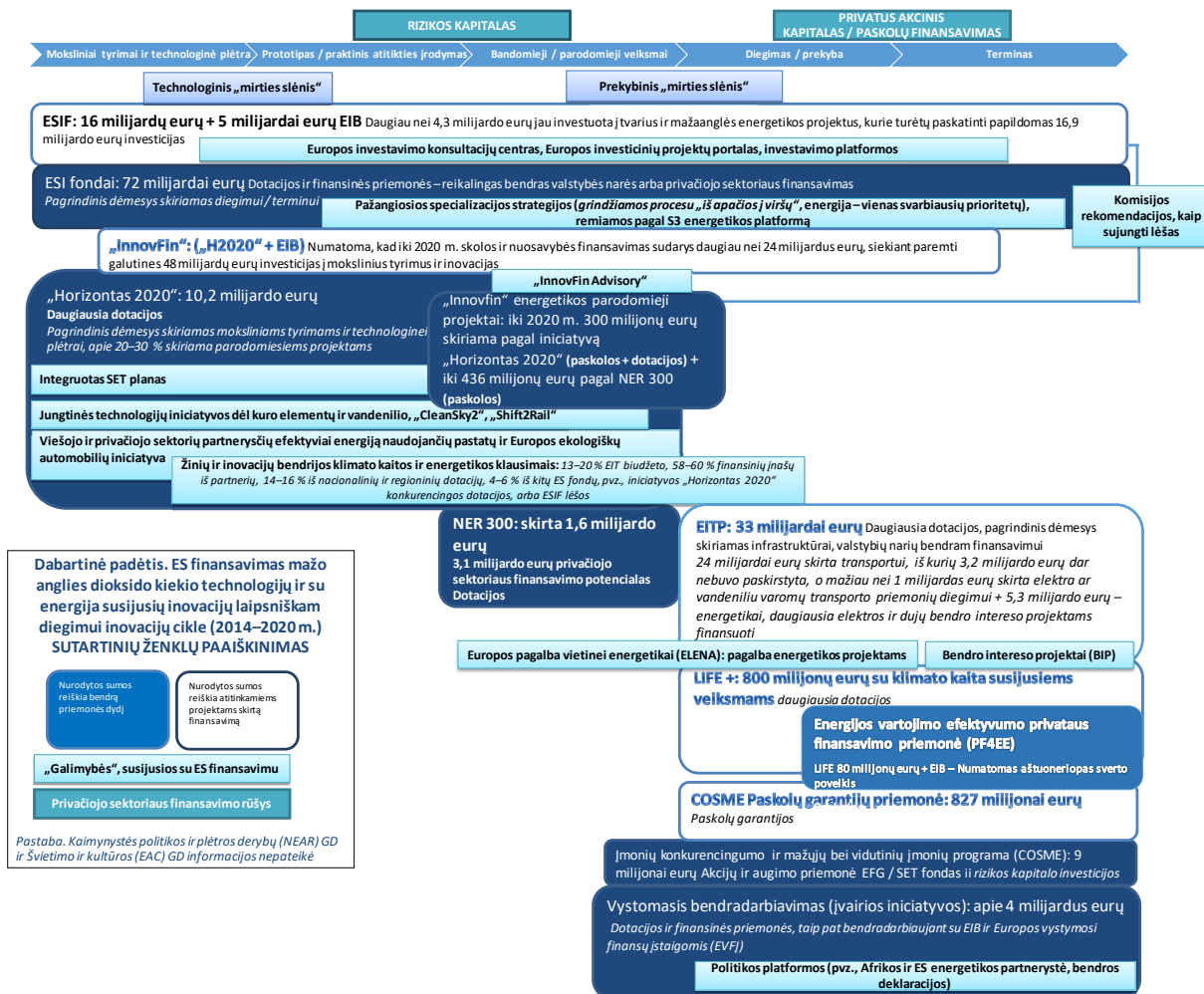
Nuo 2006 iki 2009 m. Nyderlanduose veikė nacionalinė dotacijų schema, skirta išmetamam CO₂ kiekiui mažinti naudojant naujoviškus biodegalus transporto sektoriuje⁷⁶. Siekta remti antrosios kartos biodegalų naudojimą ir projektus, kurie buvo nauji šalyje. Be keturių pagrindinių tinkamumo kriterijų, schemoje buvo nurodyti dar penki kriterijai, kad būtų galima geriausiems projektams paskirstyti visas turimas lėšas:

- numatyto išmetamo CO₂ kiekio mažinimas, palyginti su iškastinio kuro rūšimis;
- įrodytas sumažėjęs naudojamas žemės plotas, palyginti su esamais biodegalų gamybos procesais;
- trumpalaikis ir ilgalaikis rinkos potencialas (gaminamų degalų kiekis, išmetamas CO₂ kiekis, replikacijos galimybė) ir (techninės, organizacinės ir finansinės) galimybės, pagrįstos rizikos vertinimu ir numatytų rezultatų pasiekimo tikimybe;
- dotacijos finansavimo norma (mažesnė norma lemia aukštesnį balą);
- tvarumas maisto grandinės, biologinės įvairovės ir aplinkos atžvilgiu.

Mastas, kuriuo projektas, kaip tikimasi, prisidėtų siekiant šių kriterijų lėmė balus, pagal kuriuos buvo nustatytas eiliškumas. Kriterijai yra išvardyti mažėjančia svarbos tvarka.

⁷⁶ Besluit Vaststelling Subsidieprogramma CO₂-reductie Innovatieve Biobrandstoffen voor transport, <http://wetten.overheid.nl/BWBR0020703/2006-12-21>.

ES programų, kuriomis finansuojamos mažanglės energetikos inovacijos, sudėtingumas

Šaltinis – Europos Komisija.

KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS

„ANGLIES DIOKSIDO SURINKIMO IR SAUGOJIMO IR NAUJOVIŠKŲ ATSINAUJINANČIOSIOS ENERGIJOS IŠTEKLIŲ DEMONSTRAVIMAS KOMERCINIŲ LYGMENIU ES: PER PASTARĄJĄ DEŠIMTMETĮ NEPASIEKTA NUMATYTA PAŽANGA“ PASTABAS

SANTRAUKA

IV. Europos Vadovų Tarybos ir Europos Parlamento prašymu Komisija, atsižvelgdama į nacionalinius planus, pagal Paryžiaus susitarimą rengia ilgalaikę ES išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo strategiją.

Šiuo atžvilgiu svarbu labiau remti mažo anglies dioksido kiekio technologijų inovacijas ir komercializavimą ir tai jau daroma.

Kitos 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos pasiūlyme Komisija pasiūlė nustatyti platesnio užmojo uždavinį integruoti klimato aspektą, įskaitant perėjimą prie švarios energijos, į visas ES programas – šiam tikslui pasiekti būtų skiriama 25 proc. ES išlaidų. Būsimos mokslinių tyrimų programos „Europos horizontas“ pasiūlyme nustatytas 35 proc. klimato aspekto, įskaitant perėjimą prie švarios energijos, integravimo tikslas.

Remiantis į švarios energijos visiems europiečiams dokumentų rinkinį įtrauktais Komisijos pasiūlymais, ES jau yra pasiekusi preliminarius politinius susitarimus dėl plataus užmojo ES energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos siekių iki 2030 m. ir atitinkamos reglamentavimo sistemos.

VIII. Komisija sutinka su Audito Rūmų pastabomis dėl bendro sprendimo teisėkūros institucijų nustatytos naujiems rinkos dalyviams skirto rezervo NER 300 struktūros trūkumų ir jo įgyvendinimo sudėtingumo.

IX. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad „NER 300“ apibrėžtys, kvietimų dokumentai ir gairės buvo parengti, veiklą kolegialiai koordinuojant Komisijos tarnyboms. Be to, Komisijos padaliniai reguliariai koordinuoja bendrus klausimus, kuriais remiamos naujoviškos mažo anglies dioksido kiekio technologijos.

IVADAS

7. Komisija yra atsakinga už bendrąjį programų koordinavimą. Sutarčių valdymas (remiantis teisiškai privalomomis priemonėmis) yra valstybių narių atsakomybė.

12. Europos Vadovų Tarybos ir Europos Parlamento prašymu Komisija, atsižvelgdama į nacionalinius planus, pagal Paryžiaus susitarimą rengia ilgalaikę ES išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo strategiją.

Šiuo atžvilgiu svarbu labiau remti mažo anglies dioksido kiekio technologijų inovacijas ir komercializavimą ir tai jau daroma.

Kitos 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos pasiūlyme Komisija pasiūlė nustatyti platesnio užmojo uždavinį integruoti klimato aspektą, įskaitant perėjimą prie švarios energijos, į visas ES programas – šiam tikslui pasiekti būtų skiriama 25 proc. ES išlaidų. Būsimos mokslinių tyrimų programos „Europos horizontas“ pasiūlyme nustatytas 35 proc. klimato aspekto, įskaitant perėjimą prie švarios energijos, integravimo tikslas.

Remiantis į švarios energijos visiems europiečiams dokumentų rinkinį įtrauktais Komisijos pasiūlymais, ES jau yra pasiekusi preliminarius politinius susitarimus dėl plataus užmojo ES

energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos siekių iki 2030 m. ir atitinkamos reglamentavimo sistemos.

PASTABOS

20. Įvertinusi paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus valstybių narių pateiktus projektus, Komisija priėmė sprendimą remti tik šešis parodomuosius anglies surinkimo ir saugojimo (CCS) projektus, kurie atitiko tinkamumo ir atrankos kriterijus (2009 m. gruodžio 9 d. Komisijos sprendimas C(2009) 9943 *final*).

21. Komisija mano, kad tokius šio Europos energetikos programos ekonomikai gaivinti (EEPEG) segmento rezultatus lėmė tiek CCS būdingi sunkumai, tiek finansų ir bankų krizė ir mažos anglies dioksido kainos. EEPEG ir susijusio politinio sprendimo tikslas buvo skatinti CCS plėtotę, o naujoviškų sprendimų kūrimas ir demonstravimas visada yra susijęs su tam tikra apčiuopiama rizika.

22. Nors visapusiško CCS demonstravimo tikslas nepasiektas, Komisija mano, kad vykdant pradinius projektų etapus įgyta svarbių žinių ir patirties, taip pat susijusių su parodomųjų CCS projektų įgyvendinimo kliūtimis. Komisija ir valstybės narės toliau remiasi šiomis žiniomis (pvz., įgyvendinamos Strateginio energetikos technologijų plano 9-ą veiksmą dėl anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo).

2 langelis

Projektams skirtomis ES įnašo lėšomis buvo sumokėta už dotacijų susitarimuose numatytus ir konsorciūmų vykdytus paruošimo darbus. Įgyta su projektais susijusi patirtis ir patirti sunkumai yra vertingi. Komisija pažymi, kad, pvz., vykdant su išsekvojamo jūros gamtinių dujų telkinio P18 ir jūros dujotiekiu susijusius projekto Nyderlanduose paruošimo darbus jau padaryta pažanga ir kad ji bus naudinga Roterdamo uostui dedant su CCS susijusias pastangas.

26. Naujoviškiems projektams visada būdinga technologinė raida. Komisija mano parodžiusi būtiną lankstumą, kurio reikia norint atsižvelgti į rinkos bei reglamentavimo sąlygas ir į technologinę plėtrą.

Bendras atsakymas į 29 dalies ir 3 langelio pastabas

Komisija laikėsi „NER 300“ sprendime nustatytos projektų atrankos, eiliškumo nustatymo ir skyrimo procedūros, pagal kurią nenumatytas sąlyginis valstybių narių suteikiamas projektų patvirtinimas, dotacijų skyrimas projektams, kurių vykdymo pradžios data yra vėlesnė, nei nurodyta „NER 300“ sprendime, arba projektų priėmimas, jei iki nurodyto termino nustatoma jų finansavimo spraga. Todėl Jungtinės Karalystės, Italijos ir Nyderlandų CCS projektų nebuvo galima teikti „NER 300“ dotacijoms skirti, nes šios problemos nebuvo išspręstos iki skyrimo sprendimo priėmimo termino.

35. Kad pasiektų 100 proc. pajėgumą, parodomųjų bioenergijos projektų bandymo etapas turi būti ilgesnis, nes skiriasi žaliavų kokybė ir ilgai trunka fermentavimo procesų prisitaikymas prie pokyčių. Be to, siekiant laikytis sutartos vykdymo pradžios datos, vieną iš bioenergijos projektų reikėjo pradėti nebaigus statyti įrenginių (veikiant penkiems iš devynių modulių). Kadangi 2015 m. visų projektų vykdymo pradžios terminas pratęstas dvejiems metams, šio projekto vykdymo pradžios datą prašyta nukelti iš 2014 m. į 2016 m., kad būtų galima atsižvelgti į ilgą laikotarpį iki eksploatavimo pradžios. Projekto rezultatai galėtų viršyti 75 proc. ir įrodyti technologijos perspektyvumą.

41. Komisija mano, kad investicinei aplinkai daugiausia įtakos turėjo nacionalinių reglamentavimo sistemų neužtikrintumas.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad programą „NER 300“ kartu rengė valstybės narės ir kad ji buvo grindžiama ryžtingu valstybių narių įsipareigojimu remti iš anksto atrinktus ir jų patvirtintus projektus.

44. Į 2014 m. valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gaires buvo įtrauktos kelios nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti, kad jau vykdomiems projektams neturėtų įtakos naujas 2017 m. įsigaliosiantis reikalavimas dėl veiklos pagalbos rengti konkurencinį konkursą. Be to, 2014 m. gairėse taip pat nustatyta konkreti parodomųjų (ir mažų bei vidutinio dydžio) projektų apsauga, nes nustatyta, kad jiems konkurencinio konkurso reikalavimas netaikomas, net jei jie pradedami po 2017 m. Todėl valstybės narės paramos „NER 300“ projektams galėjo nekeisti.

2014–2015 m. daugelis valstybių narių stengėsi padidinti savo paramos sistemų veiksmingumą, kad išvengtų kompensacijos permokų problemų ir sumažintų finansinę naštą elektros energijos vartotojams, atsirandančią dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos rėmimo didinant supirkimo tarifus. 2014 m. gairėse valstybėms narėms suteikta galimybių nustatyti veiksmingesnes paramos schemas, bet daugelis valstybių narių nusprendė viršyti 2014 m. gairių reikalavimus.

5 langelis

Komisija pažymi, kad Jungtinė Karalystė savo energetikos sektoriuje vykdė plataus masto reformą. Siekdama remti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, Jungtinė Karalystė norėjo skirti finansavimą rengdama konkurencinius konkursus daug anksčiau, nei reikalauta valstybės pagalbos gairėse, nes norėjo mažinti paramos sąnaudas.

6 langelis

Dėl reglamentavimo padėties Vokietijoje pažymėtina, kad Komisija negalėjo numatyti to, kad labai pasikeis nacionalinių valdžios institucijų padėtis ir bus vėluojama perkelti CCS direktyvą į nacionalinę teisę. Planavimo darbui remti skirti mokėjimai derėjo su dotacijos susitarime nustatytomis taikomomis tinkamumo taisyklėmis.

Jungtinės Karalystės EEPEG projektas („Don Valley“) iškrita iš Jungtinės Karalystės CCS komercializavimo konkurso atrankos. Komisija prašė nepriimti dėl projekto didelių finansinių įsipareigojimų, kol Jungtinės Karalystės nacionalinės valdžios institucijos nėra užtikrinusios finansavimo, bet leido vykdyti tuos projekto darbų paketus, kurie buvo rengti kartu su „National Grid“ „NER 300“ projektu „White Rose“ (t. y. transportavimo ir saugojimo darbų paketus). 2015 m. lapkričio 25 d. visiškai netikėtai atšaukus CCS komercializavimo konkursą, buvusi Jungtinės Karalystės plataus užmojo CCS politika buvo sustabdyta, todėl projekto „Don Valley“ nebebuvo galima tęsti. Todėl, nepaisant koordinatoriaus prašymo pratęsti terminą, Europos Komisija šį dotacijos susitarimą turėjo nutraukti (2015 m. gruodžio 31 d.).

48. Jei vėlavimą lemia rinkos ir reglamentavimo neapibrėžtumas, tikėtina, kad bus lėčiau vykdomi visi naujoviški to paties produkto kūrimo projektai.

53. Komisija mano, kad kitiems projektų srityse veikiantiems teršėjams galėjo būti naudingos remtų CCS projektų transportavimo ir saugojimo infrastruktūros dalys. Ypač kalbant apie projektą „Don Valley“ pažymėtina, kad kuriant CCS infrastruktūrą niekada nesiekta naudoti tik vienam surinkimo anglies dioksido surinkimo projektui – ji nuo pat pradžių kurta remiantis bendro naudojimo koncepcija.

55. Trys iš šešių EEPEG projektų buvo nutraukti palyginti anksti, projektų partneriams supratęs, kad projektų neįmanoma toliau vykdyti dėl reglamentavimo arba finansinių sunkumų. Vykdamas vieną projektą, pastatytas bandomasis įrenginys. Dėl kitų dviejų projektų Komisija dėjo daug pastangų, siekdama nustatyti papildomus finansavimo šaltinius, kuriais būtų galima užpildyti finansavimo spragas. Susijusios valstybės narės toliau rėmė projektus ir buvo parengtas patikimas

jų įgyvendinimo planas. Todėl, Komisijos manymu, tuo metu dar buvo galima pagrįstai tikėtis, kad projektai bus įgyvendinti.

Bendras atsakymas į 57 ir 58 dalių pastabas

Į teisėkūros procedūra priimamos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) direktyvos pasiūlymą programa „NER 300“ nebuvo įtraukta, todėl jos savybių ir (arba) poveikio nebuvo galima įtraukti į ATLPS direktyvos poveikio vertinimą. Nuostatas dėl programos „NER 300“ teisėkūros institucijos pridėjo per bendro sprendimo procedūrą.

Dėl „NER 300“ sprendimo pažymėtina, kad buvo parengtas proporcingas poveikio vertinimas, grindžiamas teisine sistema, kuri buvo nustatyta ATLPS direktyvos pakeitimu. Vis dėlto šios analizės apimtis buvo apribota pagrindiniame akte išdėstytais teisinėmis nuostatomis.

Bendras atsakymas į 61 ir 62 dalių pastabas

„NER 300“ Taryba ir Parlamentas sukūrė per ATLPS direktyvos teisėkūros procesą. ATLPS direktyvoje reikalauta teikti paramą remiantis patikrintu sumažintu išmetamųjų teršalų kiekiu.

Komisija surengė konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais ir, laikydamasi jai ATLPS direktyva nustatytų teisinių apribojimų, parengė proporcingą programos „NER 300“ įgyvendinimo galimybių poveikio vertinimą.

63. Sprendimas dėl mokėjimo struktūros buvo įtrauktas į „NER 300“ sprendimą; jį pasiūlė Komisija ir už jį Klimato kaitos komitete balsavo valstybės narės.

Vis dėlto sprendime leistas išankstinis finansavimas, jei projekto vykdytojai ir valstybės narės jo prašo ir suteikia reikiamą garantiją.

65. Komisija pažymi, kad mokėjimo įgyvendinimo struktūros savybę teisėkūros institucijos nustatė ATLPS direktyvos tekste. Vis dėlto valstybės narės galėjo teikti išankstinį finansavimą, remti statybos etapą ir dalytis rizika su projektų rengėjais.

70. Patrauklumo bankams vertinimas gali būti aktualus tik ekonomiškai perspektyviems projektams, turintiems aiškią finansavimo struktūrą, aiškias ir užtikrintas pajamas ir užtikrintą verslo idėją. Pionieriškiems projektams, kurių pagrindinis tikslas yra įrodyti technologinį perspektyvumą, šios savybės nėra būdingos. Todėl patrauklumo bankams vertinimas į išsamų patikrinimą nebuvo įtrauktas. Galima daryti prielaidą, kad teigiamai būtų buvę įvertinti tik keli iš pateiktų arba atrinktų projektų, ir tai yra įprasta, kai investuojama į demonstravimą prieš pradėdant prekiauti, ankstyvame projekto plėtojimo ir (arba) paraiškų teikimo etape. Patrauklumas bankams tampa aktualus finansinio užbaigimo etapu, kai pademonstravus technologijas išryškėja idėja.

71. Komisija svarstė galimybę skirti dotacijas tik tiems projektams, kuriuos valstybės narės patvirtino remsiančios.

72. Teisinį pagrindą sudarančiame dokumente („NER 300“ sprendime) buvo nustatyta taisyklė atrinkti projektus remiantis darbo vienetai tenkančiomis išlaidomis (DVTI) – nebuvo kitos galimybės, kaip laikytis patvirtinto įgyvendinimo akto nuostatų.

Šis netikrumas dėl sąnaudų apskritai būdingas visiems panašaus technologinės parengties lygio (TPL) ir vykdymo parengties projektams. „NER 300“ sprendime ir skyrimo sprendimuose numatyta pakoreguoti atitinkamas sąnaudas ir didžiausią skiriamą finansavimą priėmus galutinį sprendimą dėl investavimo ir sumažėjus su sąnaudomis susijusiam netikrumui.

73. Komisija apsvaistė iš Europos investicijų banko (EIB) gautą informaciją. Vis dėlto galutinis skyrimo sprendimas priimtas iškart po to, kai valstybės narės patvirtino paramą visiems projektams.

9 langelis

Valstybė narė patvirtino paramą visiems atrinktiems projektams. Be supirkimo tarifų, buvo galima taikyti kitus paramos mechanizmus.

74. Komisija pažymi, kad, užbaigus konkurencinį procesą, valstybės narės galėjo prašyti išsamaus patikrinimo ataskaitų. Komisija neturėjo įgaliojimo jų teikti, nebent valstybės narės jų būtų paprašę.

75. Atrankos ir skyrimo procedūros struktūra buvo nustatyta susijusiam įgyvendinimo akte („NER 300“ sprendime) ir buvo grindžiama vieninteliu DVTI rodikliu. Todėl nebuvo įmanoma nustatyti kitos projektų atrankos ir skyrimo metodikos.

Į tinkamumo kriterijus buvo įtrauktas naujoviškumo rodiklis, kuris buvo išankstinė sąlyga norint dalyvauti konkurse dėl finansavimo.

82. Visi atrinkti „NER 300“ projektai atitiko nuostatas dėl naujoviškumo, nes skyrimo metu nė viena iš atitinkamų technologijų nebuvo prekiaujama.

Tai, kad rinkos kinta, kai kurios technologijos plėtojamos sparčiau nei kitos, o kai kurių plėtotę gali stabdyti ekonominė arba reglamentavimo sistema, yra natūralus rinkos ekonomikos bruožas.

10 langelis

Pirmasis „NER 300“ kvietimas buvo paskelbtas 2011 m. Visi pasirinkti projektai buvo įvertinti kaip naujoviški ir tuo metu nebuvo komerciškai išbandyti arba įgyvendinti. Tai buvo tinkamumo kriterijus, kurių tikrino valstybės narės ir Komisija. Abu nurodyti jūros vėjo energetikos projektai paraiškų teikimo metu buvo naujoviški. Tuo metu jais padėta siekti SET plano (Strateginio energetikos technologijų plano) vėjo energetikos programos tikslo; ši programa buvo pristatyta 2010 m. gegužės mėn. Europos vėjo energetikos pramonės iniciatyvos grupės 2010–2012 m. įgyvendinimo plane.

85. Atrinktų finansinių priemonių tikslų, kriterijų ir stebėsenos reikalavimai, taikyti neišleistoms pirmojo kvietimo „NER 300“ lėšoms perduoti, atlikus konkrečių įgaliojimo susitarimų su EIB pakeitimus, buvo suderinti su „NER 300“ teisinio pagrindo reikalavimais. Buvo atlikta bendrojo tinkamumo patikra ir taip užtikrintas „NER 300“ tikslų įgyvendinimas.

87. Integruotas SET planas, nors ir yra savanoriškas, tebėra viena iš pagrindinių švelniosios politikos priemonių, kuriomis galima derinti ir koordinuoti (nacionalines ir ES lygmens) pastangas švarios energijos technologijų inovacijų srityje. Metams bėgant buvo išplėtos sąveikos su suinteresuotaisiais subjektais platformos. Bus stengiamasi užtikrinti, kad kuriamos įgyvendinimo struktūros, kuriomis padedama sparčiau vykdyti veiklą pagal kiekvieną įgyvendinimo planą, būtų kuo įtraukesnės.

89. Komisija mano, kad bendras programavimas jau taikomas keliuose srityse. ERA-NET (Europos mokslinių tyrimų erdvės) veiksmai yra svarbi SET planui koordinuoti naudojama bendro finansavimo priemonė.

90. Iki 2018 m. birželio mėn. padaryta pažanga baigiant rengti ir tvirtinant įgyvendinimo planus; buvo patvirtinti 11 iš 14 planų. Buvo patvirtinta nauja SET plano 2018–2023 m. darbotvarkė, įskaitant pažangos ir laimėjimų ataskaitų gaires.

Kiekvieno įgyvendinimo plano laimėjimų ataskaitas per SET plano iniciatyvinės grupės posėdžius pristatys atitinkamos įsteigsimos vykdomosios institucijos.

91. Naujoje SET plano 2018–2023 m. darbotvarkėje nustatyta būtinybė didinti nacionalinių finansavimo įstaigų aktyvumą įgyvendinant SET planą.

92. Komisija nori pabrėžti, kad SET plano laikinosios darbo grupės parengtos SET plano veiksmų gairės yra įtrauktos į argumentus kurti Inovacijų fondą.

Po atvirų viešų konsultacijų Komisija su visais Inovacijų fondo reikalavimus atitinkančiais sektoriais surengė išsamius praktinius seminarus, per kuriuos Komisijos tarnybos bendradarbiavo SET plano bendruomenės įtraukimo klausimais. Komisija taip pat įsteigė iš pramonės ir valstybių narių atstovų sudarytą ekspertų grupę, kuri padės rengti Inovacijų fondo deleguotąjį aktą.

93. SET plano iniciatyvinė grupė patvirtino naują SET plano 2018–2023 m. darbotvarkę; joje nustatyta artimiausių penkerių metų veikla, kuria siekiama gerinti plano poveikį ir įgyvendinimą. Ypatingas dėmesys skirtas keturiolikos įgyvendinimo planų vykdymo veiklos sistemai.

Kad būtų galima įvertinti pažangą siekiant 2015 m. Komisijos komunikato „Siekis parengti integruotą strateginį energetikos technologijų planą“ tikslų ir įgyvendinant 2018–2023 m. darbotvarkę, 2020 m. bus atliekamas nepriklausomas vertinimas. Be to, nuo 2020 m., įgyvendindamos savo naujuosius integruotus energetikos ir klimato planus, ataskaitas taip pat teiks valstybės narės.

SET plano įgyvendinimo planų vykdymas taip pat bus stebimas naudojantis Strateginių energetikos technologijų informacine sistema (SETIS). SETIS teikia informaciją apie reikšmingus ilginiui – nuo 2007 m. – pasiektus rezultatus ir naudingų išvalgų apie jų naudą.

Galiausiai išmatuojamas rezultatas yra pagal programą „Horizontas 2020“ parengta „InnovFin“ energetikos parodomųjų projektų priemonė (toliau – „InnovFin“ EPP), kuria siekiama atsižvelgti į SET plano suinteresuotųjų subjektų poreikius.

99. Komisija norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad yra daug „NER 300“ projektų, kurie yra aktyviai tikrinami arba rengiami pagal „InnovFin“ EPP. Kai kurie projektai vykdomi gavus papildomą „InnovFin“ EPP paramą. Finansinėmis priemonėmis projektus galima remti, jei užtikrinama tam tikra jų branda ir patrauklumas bankams. To siekiant, būtina užtikrinti projektų pajamas, kad būtų galima padengti skolas arba užtikrinti nuosavo kapitalo grąžą. Tai užtrunka, nes pirmiausia reikia įrodyti technologinį perspektyvumą.

102. Komisija pažymi, kad programos „Horizontas 2020“ ir Inovacijų fondo teisinį pagrindą sudarančiuose dokumentuose nustatyti skirtingi tikslai ir jų negalima siekti pagal vieną bendrą programą. Todėl jie ir toliau papildys vienas kitą, nors gali prireikti didinti galimas jų sąsajas.

103. Neseniai Komisija priėmė pasiūlymą dėl programos „InvestEU“, kuri racionalizuos ir sustiprins ES finansines priemones. Į „InvestEU“ reglamento pasiūlymo 6 straipsnį įtrauktos nuostatos dėl dotacijų derinimo su finansinėmis priemonėmis, kaip pagrindinės priemonės, kuria sudaromos sąlygos faktiškai pasiūlyti konkrečius įvairiems sektoriams ir rizikos profiliams tinkančius produktus.

Kvietimai teikti pasiūlymus dėl derinimo taip pat įtraukti į Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) skolos priemones. Derinimo priemonė, kuria H2020 sujungiama su „InnovFin“ EPP, šiuo metu rengiama.

104. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad įgaliojimo susitarime su EIB nustatyti griežti stebėsenos ir ataskaitų teikimo įpareigojimai.

Komisija atsižvelgs į finansinės kontrolės klausimus atitinkamuose įgaliojimo susitarimuose su EIB ir Inovacijų fondo deleguotajame akte.

105. EIB valdomos „NER 300“ pajamos ir turtas nėra ES biudžeto dalis ir Komisija jų nekontroliuoja. Projektus atrenka ir sutartis dėl jų sudaro valstybės narės, nepanaudotos pajamos grąžinamos joms. Todėl jų negalima įtraukti į ES biudžetą ir nurodyti ES balanse pagal taikomą 2-ą ES apskaitos taisyklę („Jungtinės veiklos ir asocijuotųjų įmonių konsolidavimas ir apskaita“).

Ataskaitas apie „NER 300“ įgyvendinimą Komisija kasmet teikia savo valdymo plane ir metinėse veiklos ataskaitose.

106. Žr. Komisijos atsakymą į 104 dalies pastabas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

109. Komisija atkreipia dėmesį į itin nepalankias nuo 2012 m. buvusias sąlygas. Dėl šių šešių projektų Komisija įdėjo daug pastangų, bet negalėjo veikti neatsižvelgdama į pramonės tendencijas ar bendresnę rinkos paklausą arba į kintančius politinius valstybių narių vyriausybės prioritetus.

112. Komisija norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad naujoviškų projektų atšaukimas rinkoje yra įprastas dalykas. 50 proc. atšaukimo rodiklis yra normalus – toks rodiklis visame pasaulyje būdingas ir kitoms programoms, kuriomis remiamos inovacijos. Žinoma, kad atšauktais projektais rezultatų pasiekti negalima, nes paaiškėja, kad jų neįmanoma vykdyti rinkoje. Tai, kad šiems projektams nebuvo panaudoti „NER 300“ ištekliai, patikimai užtikrina, kad ištekliai nebuvo iššvaistyti, todėl jais galima remti naujus projektus (pagal „InnovFin“ EPP arba Europos infrastruktūros tinklų priemonės skolos priemonę). Visi nepanaudoti antrojo kvietimo ištekliai bus perduoti Inovacijų fondui, todėl jais bus remiami nauji projektai. Vis dėlto Komisija pripažįsta, kad išaldyti ištekliai nėra veiksmingas programos rezultatas.

113. Komisija norėtų atkreipti dėmesį į neigiamą mažų naftos kainų poveikį bioenergijos projektams visame pasaulyje. Investuotojų teigimu, smarkiai nukritus naftos kainai, naujoviška bioenergijos rinka žlugo ir rinkai buvo tiekta gausios naftos atsargos.

115. Sprendimas remti inovacijas yra politinė Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento priimta rizika. Remti šias inovacijas Komisiją skatino valstybės narės ir suinteresuotieji subjektai, taip pat tai, kad CCS gali labai padėti siekti Sąjungos energetikos ir klimato tikslų.

Dotacijų susitarimai dėl trijų iš šešių EEPEG CCS projektų buvo nutraukti palyginti anksti, o pagal vieną iš jų buvo pastatytas bandomasis įrenginys. Dėl kitų dviejų projektų Komisija dėjo daug pastangų, siekdama nustatyti papildomus finansavimo šaltinius, kuriais būtų galima užpildyti finansavimo spragas. Susijusios valstybės narės toliau rėmė projektus; Komisija mano, kad buvo parengtas patikimas jų įgyvendinimo planas. Todėl tuo metu dar buvo tikimasi, kad projektai bus įgyvendinti.

Svarbiomis per šį procesą įgytomis žiniomis toliau remiamasi ES lygmeniu, ypač įgyvendinant Strateginį energetikos technologijų planą, taip pat Europos parodomųjų CCS projektų tinkle, kuris yra dalijimosi vykdant tokius projektus įgytomis žiniomis platforma.

116. Komisijos užduotis bus išnagrinėti valstybių narių planus ir ataskaitas ir nustatyti, ar buvo įtraukti visi reikalingi aspektai. Skirdama ES finansavimą ji turėtų atsižvelgti į nacionalinius integruotus energetikos ir klimato planus.

Vis dėlto centralizuotai valdomoms ES programoms, kurių lėšų pagrindinės gavėjos nėra pačios valstybės narės, valstybių narių integruotų energetikos ir klimato planų išsamumas neturėtų būti taikomas kaip kriterijus, kuriuo remiantis būtų vertinami projekto pranašumai arba priimamas galutinis finansavimo sprendimas dėl projekto. Kitaip tai galėtų daryti neigiamą poveikį, nes kiltų pavojus projektams, kurie galėtų būti naudingi energetikos ir klimato politikai. Dėl centralizuotai valdomų programų Komisija turės užtikrinti, kad projektai derėtų su ES energetikos ir klimato politikos tikslais.

1 rekomendacija. Padidinti veiksmingos ES paramos mažaanglės energetikos inovacijoms potencialą

Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Skiriant Inovacijų fondo lėšas, kai tinkama, bus reikalaujama aiškaus valstybių narių įsipareigojimo. Į rekomendaciją bus atsižvelgiama taikant atrankos kriterijus.

Dėl programos „Horizontas 2020“ / „Europos horizontas“ pažymėtina, kad nacionalinis bendras finansavimas (iki tam tikrų ribų) galbūt galėtų būti įtraukiamas į projekto finansavimą, bet šis atvejis nėra dažnas. Vertinant pasiūlymus atsižvelgiama į galimybę, be dotacijos, naudotis kitu viešuoju arba privačiuoju finansavimu ir ši galimybė turi įtakos projektų pranašumų vertinimui. Vis dėlto iš patirties žinoma, kad finansavimui, kuris vertinant pasiūlymus atrodė esantis užtikrintas, vėliau gali kilti rizika.

Derėjimas su nacionaliniais klimato kaitos ir energetikos planų tikslais galėtų būti veiksnys, kurį būtų galima apsvarstyti įtraukti į kai kurių ES programų atrankos kriterijus, pvz., svarstant atitinkamus bendriems Europos interesams svarbius projektus¹.

118. Programa „NER 300“ buvo sukurta per bendro sprendimo procedūrą, siekiant remti naujoviškus atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektus ir CCS projektus pagal ES ATLPS direktyvą. Komisija, laikydama ATLPS direktyva nustatytą apribojimą, parengė proporcingą programos „NER 300“ įgyvendinimo galimybių poveikio vertinimą. ATLPS direktyvoje reikalauta teikti paramą remiantis patikrintu sumažintu išmetamųjų teršalų kiekiu. Todėl įprastinė galimybė buvo skirti finansavimą atsižvelgiant į įrodytus veiklos rezultatus, kartu numatant galimybę taikyti išankstinį valstybių narių finansavimą, kuriuo galima sumažinti projektų riziką.

119. Programos „NER 300“ projektų atrankos ir skyrimo procedūros buvo nustatytos jos teisinį pagrindą sudarančiuose dokumentuose, t. y. ATLPS direktyvoje ir NER 300 sprendime. Vienintelis „NER 300“ teisinio pagrindo dokumentuose nustatytas atrankos kriterijus buvo DVTI. Kitų kriterijų į programos „NER 300“ įgyvendinimo nuostatas įtraukta nebuvo, todėl taikyti jų per atrankos procesą nebuvo galima.

2 rekomendacija. Pagerinti Inovacijų fondo projektų atrankos ir sprendimų priėmimo procedūras

a) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Inovacijų fondo lėšas numatoma skirti už aiškius tarpinius tikslus. Nepasiekus tarpinių tikslų, lėšos atlaisvinamos ir nukreipiamos rezervinio sąrašo projektams arba vėlesniems kvietimams.

b) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Projektų ekonominis perspektyvumas ir rizika bus vertinami kartu su kitais veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio kriterijais, siekiant atrinkti geriausią projektų portfelį, kuriuo būtų galima įgyvendinti ES ATLPS direktyvoje nustatytus Inovacijų fondo tikslus.

Be to, bus reikalaujama tvirto atrinktų projektų bendro finansavimo šalių įsipareigojimo.

c) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Skiriant Inovacijų fondo lėšas numatoma atlikti kelių kriterijų vertinimą, derinant kokybinius ir kiekybinius kriterijus, kad būtų galima atsižvelgti į visus naujoviškų projektų aspektus. Taip bus užtikrinama, kad skyrimo metu būtų atrenkami perspektyviausi ir gyvybingiausi projektai.

d) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Valstybės narės bus įtraukiamos į Inovacijų fondo valdymą. Visa informacija, kuri nebus konfidenciali ir padės daryti pažangą vykdant projektus, bus dalijamasi su valstybėmis narėmis ir taip bus užtikrinama, kad visos susijusios šalys turėtų skaidrią informaciją, kurios reikia siekiant nustatyti ir mažinti svarbią projektų riziką.

¹ Pavyzdžiui, pasiūlytame reglamente dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės (COM(2018) 438 *final*) kaip vienas iš skyrimo kriterijų nurodytas „suderinamumas su Sąjungos ir nacionaliniais energetikos ir klimato planais“.

e) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Atrankos procedūra bus užtikrinama, kad Inovacijų fondas atrinktų sektorių ir valstybių narių atžvilgiu platų projektų portfelį, kuriuo būtų labiausiai padedama siekti ES priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų. Vienas iš pagrindinių atrankos kriterijų bus galimybė vykdant projektus išvengti šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir (arba) mažinti jų kiekį.

f) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Inovacijų fondo deleguotuoju aktu bus siekiama užtikrinti didesnę lankstumą, kad būtų galima atsižvelgti į kintančią inovacijų dinamiką, ir kartu užtikrinti programų tikslų įgyvendinimą.

Projektų pakeitimus, kuriais nekeičiama projektų apimtis ir atrankos procedūra, veiksmingiau valdys vykdomoji institucija.

121. Į tikslų derinimą ir finansinėms priemonėms, kurios naudojamos „NER 300“ paramai nukreipti, taikomas atskaitomybės nuostatas atsižvelgiama atitinkamų įgaliojimo susitarimų su EIB pakeitimuose.

3 rekomendacija. Užtikrinti Inovacijų fondo lankstumą, kad būtų galima reaguoti į rinkos ir technologijų pokyčius

a) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Projektų tinkamumas nustatomas tiesiogiai atsižvelgiant į ES ATLPS direktyvą. Projektai bus vertinami atsižvelgiant į jų įnašą siekiant politikos tikslų, o ne į tai, ar pasiekiami tam tikri technologijos arba produkto parametrai, kuriuos sunku patikimai nustatyti iš anksto.

b) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Numatyta, kad Inovacijų fondo kvietimai bus skelbiami reguliariai. Finansinių priemonių parama, jei ja naudojamosi, būtų teikiama vadovaujantis pirmumo principu.

122. ES programų sąsajų didinimas yra svarbus kito programavimo laikotarpio tikslas.

Dėl programos „Europos horizontas“ bus nustatytas strateginio programavimo procesas, kuriame, bendrai nustatydamos prioritetus ir rengdamos kvietimus teikti pasiūlymus, dalyvaus visos susijusios Komisijos tarnybos. Siekiama nustatyti bendrą inovacijų sistemą, kad visos programos būtų įgyvendinamos darniai ir viena kitą papildytų.

Atskaitomybės nuostatos bus nustatytos per kitą programavimo laikotarpį atitinkamuose teisinį pagrindą sudarančiuose dokumentuose.

123. Strateginio energetikos technologijų plano (SET plano) iniciatyvinė grupė patvirtino naują įgyvendinimo planą, kuriame, palyginti su ankstesne SET plano veikla, nustatytas naujų aiškių ir išmatuojamų tikslų rinkinys.

Be to, ši iniciatyvinė grupė patvirtino naują SET plano 2018–2023 m. darbotvarkę; joje nustatyta artimiausių penkerių metų veikla, kuria siekiama gerinti plano poveikį ir įgyvendinimą. Todėl šiais dokumentais nustatyta geresnė tolesnio būsimo vertinimo sistema.

Kaip nurodyta pirmiau (žr. 93 dalį), remiantis nepriklausomu vertinimu, kuris bus atliekamas 2020 m., valstybių narių ataskaitomis ir įgyvendinimo planų ataskaitomis, bus galima apskritai įvertinti jau nustatytų tikslų siekimo pažangą.

124. Į naujos daugiametės finansinės programos (DFP) pasiūlymą įtrauktas Reglamentas dėl programos „InvestEU“. Naujasis „InvestEU“ fondas sustiprins visas ES finansines priemones ir racionalizuos siūlomus produktus, kad būtų galima veiksmingiau atsižvelgti į įvairius rizikos profilius ir įvairius ekonomikos sektorius. Investavimo į mokslinius tyrimus ir inovacijas linija

sustiprins moksliniams tyrimams ir inovacijoms skiriamas priemonės. Į pasiūlyto reglamento 6 straipsnį įtrauktos nuostatos dėl derinimo su kitomis ES programomis, įskaitant Inovacijų fondą. Todėl bus mažiau dubliavimo ir bus teikiami tokie produktai, kuriais atsižvelgiama į konkrečią investavimo aplinką.

125. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad dabar programos „Horizontas 2020“ ir „NER 300“ / Inovacijų fondo taikymo sritis, mastas ir užmojai skiriasi. Per kitą programavimo laikotarpį Komisija strateginiu programos „Europos horizontas“ etapu ir Inovacijų fondo deleguotajame akte nustatys veiksmingą ir papildomumu grindžiamą požiūrį į abiejų programų veiklą.

Dėl EIB operacijų pažymėtina, kad kai kuriems „NER 300“ projektams taikoma EIB patikra pagal „InnovFin“ EPP reikalavimus. Kad būtų galima teikti finansavimą finansinių priemonių lėšomis, reikia tam tikra branda pasižyminčių projektų. Šiuo atžvilgiu pirmosios operacijos tikimasi jau greitai.

126. Dėl programos „Europos horizontas“ pažymėtina, kad pirmųjų jos vykdymo metų strateginio programavimo procesas prasidės 2018 m. liepos mėn. ir per jį iki 2018 m. pabaigos turėtų būti parengtas bendras strateginis mokslinių tyrimų ir inovacijų planas, dėl kurio paskui bus konsultuojamasi su suinteresuotaisiais subjektais.

Siekama nustatyti tokią visų atitinkamų Komisijos tarnybų suderintą mokslinių tyrimų ir inovacijų prioritetų sistemą, kuria vėliau būtų galima remtis kaip orientacine rengiant visas ES programas, kad skirtingos programos viena kita papildytų ir padėtų darniai siekti tų pačių tikslų, kartu laikantis konkrečių ES programų teisinį pagrindą sudarančių dokumentų.

4 rekomendacija. Užtikrinti geresnį Komisijos koordinavimą siekiant nuoseklesnio ES paramos skyrimo

a) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Vertinimai skirtingose tarnybose jau atliekami rengiant kitos DFP struktūrą ir Inovacijų fondą.

b) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Užtikrinti sinergiją yra vienas iš pagrindinių programų „Europos horizontas“ ir „InvestEU“ pasiūlymuose nustatytų ir Inovacijų fondo tikslų. Programa „InvestEU“, greta kitų priemonių, siekiama paprastinti ir racionalizuoti finansinių produktų, kuriais remiami klimato politikos veiksmai, pasiūlą. Tai taip pat apima galimybę, jei tai svarbu ir to reikia, derinti galimybes su kitomis ES programomis ir ATLPS inovacijų fondu.

Komisija gerins atitinkamų kvietimų teikti paraiškas dėl dotacijų arba finansinių priemonių rengimo koordinavimo pastangas.

Vis dėlto, siekiant užtikrinti konkrečių politikos tikslų laikymąsi, reikės vadovautis konkrečiais teisinį pagrindą sudarančiais dokumentais, kuriuose nustatyti atrankos kriterijai.

5 rekomendacija. Užtikrinti atskaitomybę

a) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Atskaitomybės nuostatos bus aiškiai išdėstytos Inovacijų fondo reglamente ir jau yra tobulinamos bendradarbiavimo susitarimuose su EIB dėl neišleistų „NER 300“ lėšų.

b) Komisija iš dalies sutinka su šia rekomendacija.

Įtraukiant lėšas į ES balansą, būtina laikytis atitinkamų apskaitos standartų, tarptautinių viešojo sektoriaus apskaitos standartų reikalavimų ir ypač 2-os ES apskaitos taisyklės („Jungtinės veiklos ir asocijuotųjų įmonių konsolidavimas ir apskaita“). ES biudžeto lėšomis finansuojamos ES programos nurodomos ES balanse ir joms taikoma biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūra.

Laikantis DFP teisinio pagrindo, ES programų, kurios nėra ES biudžeto dalis ir kurių nekontroliuoja išimtinai ES institucijos (pvz., fondų, kuriuos valdo Komisija trečiųjų šalių vardu), ES balanse nurodyti negalima, nebent jos yra įtrauktos į biudžetą (pvz., kaip asignuotosios pajamos).

Inovacijų fondas nėra įtrauktas į DFP pasiūlymą, nes jis finansuojamas pagal ATLPS, o ne iš ES biudžeto, o naudojimosi juo ciklas yra ilgesnis nei DFP biudžeto ciklas. Be to, dėl pajamų nėra nuspręsta arba jos nėra iš anksto žinomos, nes priklauso nuo anglies dioksido kainos leidimų įvertinimo pinigine išraiška metu. Vis dėlto bus įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti patikimą finansų valdymą, įskaitant auditus ir ataskaitų teikimą.

c) Komisija sutinka su šia rekomendacija.

Reguliarių pažangos ataskaitų teikimas atitinkamoms biudžetinėms institucijoms bus nustatytas Inovacijų fondo deleguotajame akte, atsižvelgiant į pasirinktą valdymo modelį.

Etapas	Data
APM patvirtinimas / audito pradžia	2017 5 17
Oficialus ataskaitos projekto siuntimas Komisijai (arba kitam audituojamam subjektui)	2018 6 8
Galutinės ataskaitos patvirtinimas po prieštaravimų procedūros	2018 9 5
Komisijos (ar kito audituojamo subjekto) oficialių atsakymų gavimas visomis kalbomis	2018 10 5

PDF ISBN 978-92-847-0813-0
HTML ISBN 978-92-847-0816-1

doi:10.2865/53731
doi:10.2865/129872

QJ-AB-18-021-LT-N
QJ-AB-18-021-LT-Q

Siekdama įvykdyti savo 2020 m. ir ilgesnės trukmės klimato ir energetikos tikslus, 2009 m. ES pradėjo įgyvendinti dvi dideles finansavimo programas, kuriomis teikiama parama anglies dioksido surinkimui ir saugojimui (CSS) ir naujoviškiems atsinaujinantiesiems ištekliams: Europos energetikos programą ekonomikai gaivinti (EEPEG) ir programą NER300. Nežiūrint į tai, kad ES veikiausiai įvykdys savo 2020 m. tikslus, mes nustatėme, kad nė vienai iš programų nepavyko įkurti CSS Europos Sąjungoje. EEPEG teigiamai prisidėjo prie jūros vėjo energijos sektoriaus plėtros, tačiau programa NER300 nepasiekė numatytos pažangos, kad būtų pademonstruotas platesnis spektras naujoviškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

ES dabar ruošiasi įsteigti Inovacijų fondą, kuris nuo 2021 m. pakeis NER300, ir rengia naują daugiametę finansinę programą (2021–2027 m.). Tam, kad būtų įvykdyti jos 2030 m. ir ilgesnės trukmės klimato ir energetikos tikslai, būtina paspartinti perėjimą prie mažo anglies dioksido ekonomikos. Šiame kontekste mes teikiame rekomendacijas Europos Komisijai pašalinti mūsų audito metu nustatytus trūkumus ir sustiprinti būsimų programų koncepciją.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors

© Europos Sąjunga, 2018 m.

Dėl leidimo naudoti arba kopijuoti nuotraukas arba kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, būtina tiesiogiai kreiptis į autorių teisių subjektus.